

OKTATÁSI
HIVATAL

NAT
2020

Hétszínvarázs

olvasókönyv

2

Hétszínvarázs olvasókönyv 2.

a 2. évfolyam számára

A kiadvány 2021. 02. 11-től 2026. 08. 31-ig tankönyvi engedélyt kapott a TKV/272-7/2021. számú határozattal.

A tankönyv megfelel a Kormány 5/2020 (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról megnevezésű jogszabály alapján készült Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyama számára megnevezésű kerettanterv magyar nyelv és irodalom tantárgy előírásainak.

A tankönyvvé nyilvánítási eljárásban kirendelt szakértő: Kadosa Lászlóné
Kerettantervi szakértő: Fukkné Fukász Enikő
Tananyagfejlesztő: Kóródi Bence
Lektor: Grófné Salamon Éva
Alkotószerkesztő: Fülöp Mária

Illusztráció: Kiss Gábor Norbert, Molnár Péter
Fotók: © Shutterstock képügynökség
Borítóterv: Slezák Ilona
Tipográfia: Széll Ildikó

© Oktatási Hivatal, 2021

ISBN 978-615-6178-55-8

Oktatási Hivatal • 1055 Budapest, Szalay utca 10–14.
Telefon: (+36-1) 374-2100 • E-mail: tankonyv@oh.gov.hu

A kiadásért felel: Brassói Sándor mb. elnök
Raktári szám: OH-MIR02TB
Tankönyvkiadási osztályvezető: Horváth Zoltán Ákos
Műszaki szerkesztő: Széll Ildikó
Grafikai szerkesztő: Slezák Ilona
Nyomdai előkészítés: Névény Orsolya
Terjedelem: 19,57 (A/5) ív • A könyv tömege: 400 gramm • 1. kiadás, 2021

A könyvben felhasználtuk Nyiri Istvánné: *Hétszínvarázs olvasókönyv 2.* című művét.
Raktári szám: AP-020123

Ez a tankönyv a Széchenyi 2020 Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program EFOP-3.2.2-VEKOP-15-2016-00001. számú, „A köznevelés tartalmi szabályozóinak megfelelő tankönyvek, taneszközök fejlesztése és digitális tartalomfejlesztés” című projektje keretében készült. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Gyártás: Könyvtárellátó Nonprofit Kft.
Nyomta és kötötte:
Felelős vezető:
A nyomdai megrendelés törzsszáma:

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Ked-ves Gye-re-kek!

Sze-re-tet-tel kö-szön-tünk ben-ne-te-ket a má-so-dik osztá-ly-ban! Az el-múlt tan-év-ben meg-is-mer-té-tek a be-tűk tit-kát. Egy-re ü-gye-seb-ben ol-vas-tok, ír-tok. Tud-tá-tok, hogy az ol-va-sás nem csak jó szó-ra-ko-zás? Ar-ra is va-ló, hogy sok új is-me-re-tet sze-rez-ze-tek.

Az ol-va-só-köny-ve-tek-be szép me-sé-ket, gyö-nyö-rű ver-se-ket és ér-de-kes tör-té-ne-te-ket vá-lo-gat-tunk nek-tek. A hét va-rázs-la-tos fe-je-zet-ben ol-vas-hat-tok az is-ko-lá-ról, a ter-mé-szet-ről, a csa-lád-ról, a szü-lő-föld-ről, az ün-ne-pek-ről, az ál-la-tok-ról és sok más-ról is. Ta-lál-tok ben-ne ver-seny-fel-hí-vást, prog-ram-a-ján-lót, könyv-is-mer-te-tést és já-té-ko-kat is.

La-poz-za-tok a köny-ve-tek vé-gé-re! A tar-ta-lom-jegy-zék se-gít nek-tek tá-jé-ko-zód-ni a köny-ve-tek-ben.

Kí-vá-nunk nek-tek jó ol-va-sást és vi-dám, e-red-mé-nyes ta-nu-lást!

Miről olvasunk a 2. osztályban?

Szól a csengő, kezdődik az iskola

Vége a vakációnak (részlet)

Kopog már a barna dió,
véget ért a vakáció.

Vidám ruhák, fénylő szemek,
gyülekező gyereksereg.

Mint a fecskék messze délre,
készülnek az új tanévre.

Villanydrótjuk iskolapad,
kedvük alatt majd leszakad.

Hárs Ernő

Már is-ko-lás va-gyok (rész-let)

ÉR-de-kes, de a-mi-ó-ta is-ko-lá-ba já-rok,
a fel-nőt-te-ket e-gyet-len do-log ér-dek-li.

Min-den-ki meg-kér-de-zi tő-lem:

– Az-tán sze-re-tsz-e is-ko-lá-ba jár-ni?

ÉN e-lő-ször azt vá-la-szol-tam, hogy
nem tu-dom. [...]

Van, a-mi-kor sze-re-tek is-ko-lá-ba
jár-ni, és van, a-mi-kor nem.

A-mi-kor reg-gel ki-jö-vök a ka-pun,
és vé-gig-me-gyek az ut-cán az is-ko-la-
tás-ká-val, és min-den-ki lát-ja raj-tam,
hogy én már is-ko-lás va-gyok, ak-kor
sze-re-tek is-ko-lá-ba jár-ni. A-mi-kor a
Klá-ri né-ni o-lyat kér-dez, a-mi-re sen-ki
sem tud fe-lél-ni, csak én, ak-kor sze-re-tek is-ko-lá-ba jár-ni.

A-mi-kor se-hogy-se a-kar vé-ge len-ni az ó-rá-nak, és mu-száj egy pi-
cit ha-rap-nom az u-zson-nám-ból, és a mö-göt-tem ü-lő á-rul-ko-dó rá-
kez-di, hogy ta-ní-tó né-ni ké-rem, a Da-ni me-gint e-szik, ak-kor nem sze-
re-tek is-ko-lá-ba jár-ni. És ha a töb-bi-ek ne-vet-nek e-zen, ak-kor pe-dig
any-nyi-ra nem sze-re-tek, hogy majd-nem sí-rok.

Hát e-zért nem tu-dok én mit vá-la-szol-ni ar-ra, hogy sze-re-tek-e is-
ko-lá-ba jár-ni.

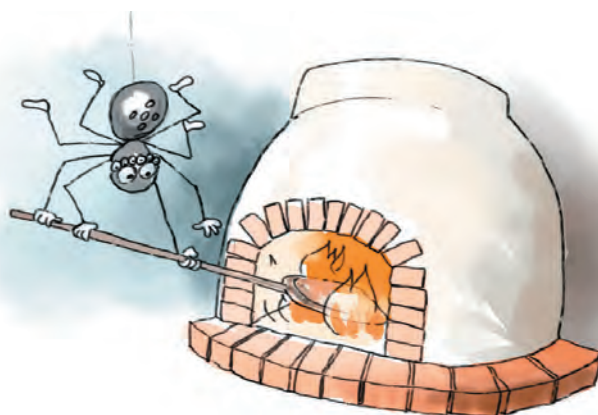
Janikovszky Éva

1. Ki me-sél az is-ko-lá-ról a tör-té-net-ben? Vá-la-szolj!
2. Ol-vasd fel azt a mon-da-tot, a-mely-ből meg-tud-tad a fő-hős ne-vét! Húzd a-lá ezt a részt!
3. Dol-go-zá-tok pá-rok-ban! So-rol-já-tok fel, hogy a kis-fi-ú mi-kor sze-ret, mi-kor nem sze-ret is-ko-lá-ba jár-ni!
4. A-la-kít-sa-tok cso-por-to-kat! Mi-ért jó, e-set-leg mi-ért nem jó is-ko-lá-ba jár-ni? Gyűjt-sé-tek ösz-sze! Ját-sz-szá-tok el!

Sehallselát Dömötör

Sehallselát Dömötör
buta volt, mint hat ökör,
mert ez a Sehallselát
kerülte az iskolát.

Azt gondolta, hogy a pék
a pékhálót szövi rég,
és kemencét fűt a pók,
ottan sülnek a cipók.

Azt hitte, hogy szűcs az ács,
zabszalmát sző a takács,
sziklát aszal a szakács,
libát patkol a kovács.

Míg más olvasott meg írt,
ő csak ordítani bírt,
megette a könyvlapot,
s utána tintát ivott.

Csak azt mondom: Dömötör
buta volt, mint hat ökör,
mert ez a Sehallselát
kerülte az iskolát.

Weöres Sándor

Aki tanul, halad, aki lusta, marad.

1. Mi-lyen-nek kép-ze-li-tek Dö-mö-tört a cím a-lap-ján? Be-szél-jé-tek meg!
2. Ját-sz-szá-tok el cso-por-tok-ban az e-gyes vers-sza-ko-kat né-ma-já-ték-kal!
Ki me-lyik vers-sza-kot mu-tat-ta be? Ta-lál-já-tok ki!
3. Me-lyik vers-szak tet-szik a leg-job-ban? Ke-re-tezd be! Ta-nuld meg!
4. Hall-gas-sá-tok meg a ver-set Ha-lász Ju-dit e-lő-a-dá-sá-ban! Tap-sol-ja-tok
hoz-zá rit-mus-kí-sé-re-tet!

Mi-re jó?

– Mi-re jó, ha meg-ta-nu-lod a be-tű-ke-t? – kér-dez-te Pösz-ke.
– Min-dent el tu-dok ol-vas-ni, a-mit le-ír-tak – vá-la-szol-tam én.
– És hol van-nak a be-tűk? – kér-dez-te Pösz-ke.
– A leg-több a köny-vek-ben van, de min-de-nütt van-nak – mond-tam én. [...]

A cuk-rász-da e-lé ér-tünk. A ki-ra-kat-ban egy nagy, kéz-zel írt táb-la volt. Na-gyon sze-ret-tem vol-na, ha Pösz-ke meg-kér-di, hogy mi van o-da-ír-va. De nem kér-dez-te. Én kér-dez-tem őt.

– Tu-dod, mi van o-da-ír-va?

Pösz-ke vál-lat vont. [...]

– Fagy-lalt kap-ha-tó! – ki-a-bál-tam.

Pösz-ke na-gyon meg-ö-rült en-nek, de a ma-má-ja nem any-nyi-ra.

– Va-cso-ra e-lőtt i-ga-zán nem kell fagy-lal-tot en-nek! – mond-ta.

De ad-dig kö-nyö-rög-tünk, hogy még-is-csak vett ne-künk két kis töl-csér-rel.

– Most lát-ha-tod, hogy mi-re jó, ha az em-ber tud ol-vas-ni! – mond-tam Pösz-ké-nek, és ő bó-lo-ga-tott. Mert jó volt a fa-gyi.

Janikovszky Éva nyomán

1. Kik-ről szól a tör-té-net? Húzd a-lá! Hány é-ve-sek? Vi-tasd meg a pá-rod-dal!
2. Mi-ért hív-ták az e-gyik kis-lányt Pösz-ké-nek? Ne-ked mi a be-ce-ne-ved?
3. Mi-ben se-gít-et-te a tör-té-net e-gyik sze-rep-lő-jét az ol-va-sás-tu-dás? Sze-rin-te-tek mi-re jó az ol-va-sás? Be-szél-jé-tek meg pá-rok-ban!
4. Me-lyik mon-dat kap-cso-ló-dik a rajz-hoz? Húzd a-lá! Ol-vasd fel!
5. Játsz-szá-tok el cso-por-tok-ban a lá-nyok és a nagy-ma-ma be-szél-ge-té-sét!

Mire jó?

- Mire jó, ha megtanulod a betűket? – kérdezte Pöszke.
 - Mindent el tudok olvasni, amit leírtak – válaszoltam én.
 - És hol vannak a betűk? – kérdezte Pöszke.
 - A legtöbb a könyvekben van, de mindenütt vannak – mondtam én. [...]
- A cukrászda elé értünk. A kirakatban egy nagy, kézzel írt tábla volt. Nagyon szerettem volna, ha Pöszke megkérdi, hogy mi van odaírva. De nem kérdezte. Én kérdeztem őt.
- Tudod, mi van odaírva?
- Pöszke vállat vont. [...]
- Fagylalt kapható! – kiabáltam.
- Pöszke nagyon megörült ennek, de a mamája nem annyira.
- Vacsora előtt igazán nem kell fagylaltot ennetek! – mondta.
- De addig könyörögtünk, hogy mégiscsak vett nekünk két kis tölcsérral.
- Most láthatod, hogy mire jó, ha az ember tud olvasni! – mondtam Pöszkének, és ő bólogatott. Mert jó volt a fagyi.

Janikovszky Éva nyomán

Aranyablak

Nyugvó Nap fényét
őrzi az ablak.
Kisleány olvas
háttal a Napnak.

Leckét betűzget,
szókat tagolgat:
a betűk szavá
összefonódnak.

Szavakból mese
szövődik lassan,
kisleány olvas
aranyablakban.

Károlyi Amy

1. Mi-ért *A-rany-ab-lak* a vers cí-me? Mond-já-tok el öt-le-te-i-te-ke-t!
2. Mi-lyen köny-vet ol-vas-hat a kis-lány? Kö-vet-kez-tes-s a vers-ből!
3. Mu-tasd be a kö-vet-ke-ző ó-rán a ked-venc me-sé-det!

1. Jó-sold meg a cím és a kép a-lap-ján, hogy me-se ez vagy i-gaz tör-té-net!

Ci-ca-is-ko-la

– Kelj föl, Cir-mos, mert már a há-tad-ra süt a nap! – kel-te-get-te macs-ka-ma-ma kis-fi-át.

A kis-ci-ca a-zon-ban a pap-lan a-lá bújt:

– Nya-u, nya-u, a-nyács-kám, hadd fe-küd-jem még a bal fü-lem-re is!

Macs-ka-ma-ma rá-szólt:

– Ej-nye, mi-a-u, mi-a-u! Azt a-ka-rod, hogy el-késs az is-ko-lá-ból?

De-hogy a-kar-ta ezt a kis-ci-ca. Gyor-san föl-kelt, meg-mos-dott és fel-öl-tö-zött. Vál-lá-ra vet-te a tás-ká-ját. [...]

– Az is-ko-lá-ban jól vi-sel-kedj, ci-cus-kám! Ren-de-sen menj az ú-ton! Fi-gyelj, és fe-lelj o-ko-san! – mond-ta macs-ka-ma-ma.

A kis-ci-ca nem ké-sett el a macs-ka-is-ko-lá-ból, mert nem bá-mész-ko-dott el út-köz-ben se-hol, ve-re-bet sem ker-ge-tett.

Az is-ko-lá-ban mind-járt be-ült a pad-ba. Ki-vet-te a köny-vét, és még egy-szer át-ol-vas-ta az ol-vas-mányt. Az-tán be-jött a ta-ní-tó bá-csi, és ki-kér-dez-te a lec-két. A mi kis Cir-mos ci-cánk úgy fe-lelt, mint a víz-fo-lyás. A ta-ní-tó bá-csi meg is di-csér-te:

– De-rék kis-ci-ca vagy! – mond-ta.

A kis Cir-mos a-lig vár-ta, hogy ha-za-ér-kez-zék.

Sebők Zsigmond

2. Áll-ja-tok kör-be! Gyűjt-se-tek a ta-nu-lás-sal kap-cso-la-tos sza-va-kat! Min-dig is-mé-tel-jé-tek meg az e-lőt-te-tek el-hang-zott sza-va-kat is!

3. Ki se-gít ne-ked a ta-nu-lás-ban? Mi-lyen ta-ná-csok-kal lát-nak el? Mondd el!

4. Mi-ket ta-ná-csolt Cir-mos-nak a ma-má-ja? Húzd a-lá más-más szín-nel!

5. Játssz-szá-tok el pá-rok-ban!

a) Macs-ka-ma-ma kel-te-ge-ti kis-fi-át.

b) A ta-ní-tó bá-csi ki-kér-de-zi a lec-két.

c) Cir-most meg-di-csé-ri az a-nyu-ká-ja.

Cicaiskola

– Kelj föl, Cirmos, mert már a hátadra süt a nap! – keltegette macskamama kisfiát.

A kiscica azonban a paplan alá bújt:

– Nyau, nyau, anyácskám, hadd feküdjem még a bal fülemre is!

Macskamama rászólt:

– Ejnye, miau, miau! Azt akarod, hogy elkéss az iskolából?

Dehogyan akarta ezt a kiscica. Gyorsan fölkelt, megmosdott és felöltözött. Vállára vette a táskáját. [...]

– Az iskolában jól viselkedj, cicuskám! Rendesen menj az úton! Figyelj, és felelj okosan! – mondta macskamama.

A kiscica nem késett el a macskaiskolából, mert nem bámészkodott el útközben sehol, verebet sem kergetett.

Az iskolában mindjárt beült a padba. Kivette a könyvét, és még egyszer átolvasta az olvasmányt. Aztán bejött a tanító bácsi, és kikérdezte a leckét.

A mi kis Cirmos cicánk úgy felelt, mint a vízfolyás. A tanító bácsi meg is dicsérte:

– Derék kiscica vagy! – mondta.

A kis Cirmos alig várta, hogy hazaérkezzék.

Sebők Zsigmond

JÓ, HA TUDOD! Ér-de-kes-sé-gek a macskákról

A legtöbb há-zi-macs-ka utálja a vizet. Fúj, karmol, csak hogy vizes ne legyen.

Ha a macska fél, hátát meg-gör-bí-ti, farkát le-en-ge-di. Szőre a gerince mentén és a farkán kefe módra mered az égnek.

A macskák mellső lábán öt ujj van. Az ötödik nem érinti a talajt, ezért nyomot sem hagy a földön.

Schmidt Egon

Színes ceruzák

Kék, zöld, piros, sárga,
Sok-sok színes ceruza!
Egész világ be van zárva
Nézd, ebbe a dobozba!
Amikor én kieresztem,
Kiszabadul a világ
Színes nyájam terelgetem,
Dolgoznak a ceruzák.
Ha úgy tetszik, ragyog a nap,
Ha akarom, hó esik,
Vidám nyuszik ugrándoznak,
Aztán egymást kergetik.

Erre, színes tulipánok
Nyújtogatják nyakukat,
Amarra meg margaréták
Legyezgetik szirmukat.
De legjobban azt szeretem,
Ha az egész papíron
Velem játszik, velem nevet
Apa, anya, kishúgom.

K. László Szilvia

1. a) Beszéljétek meg a vers meghallgatása után!
 - Kinek mi tetszett legjobban?
 - Ki a vers beszélője?
 - Miért szeret rajzolni? Mit érezhet közben?b) Mit rajzol a legszívesebben? Olvasd fel a versből!
2. Rajzolj te is egy szép színes képet!
3. Vedd elő az egyik ceruzádat! Vizsgáld meg! Szerinted hogyan készülhetett? Mondd el!

A ceruza tör-té-ne-te

Ang-li-á-ban úgy 500 évvel ezelőtt a szén-bá-nyá-szok fel-fe-dez-tek egy kü-lön-le-ges anyagot, a grafitot¹. A bányászok ész-re-ve-t-ék, hogy ezzel a szilárd anyag-gal még egy darab szén-nél is jobban lehet rajzolni és ír-ni is. Így indult el a ceruzák ké-szí-té-se.

A ceruza két részből áll: a házából és a beléből. A ház e-le-in-te mindig fából készült. A bél pedig a hosszúkás fadarab bel-se-jé-ben el-he-lye-zett vékony grafitrúd volt.

Kezdetben kézzel végezték a ceruzák e-lő-ál-lí-tá-sát. Egy fa-da-rab-ba szögletes lyukat vágtak. Ebbe il-lesz-tet-tek bele a gra-fit-da-ra-bot. A grafit kiálló részét letörték, s vékony falappal befedték. A fát smirglivel² henger a-la-kú-ra formázták. Így jobban kézre esett.

Később a ce-ru-zá-kat már nem kézzel, hanem gépekkel ál-lí-tot-ták elő. Az első ce-ru-za-gyár 200 évvel a grafit fel-fe-de-zé-se után kezdte meg mű-kö-dé-sét. A gyárat a német Kaspar Faber³ a-la-pí-tot-ta.

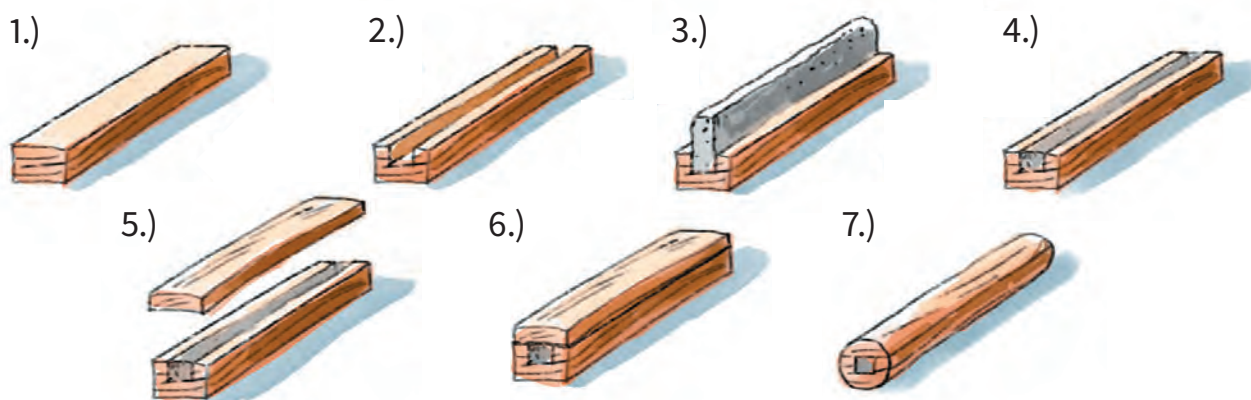
Anna Claybourne (Mészáros Orsolya fordítása)

¹ grafit: a szén puha, kristályos mó-do-su-la-ta

² smirgli: csi-szo-ló-pa-pír

³ Kaspar Faber, ejtsd: Káspár Fáber

1. Figyeld meg a rajzokat! Majd mondd el a ce-ru-za-ké-szí-tés lé-pé-se-it!
2. Mikor kerültek a boltokba az első színes ceruzák? Nézz utána az in-ter-ne-ten! Kérd felnőtt se-gít-sé-gét!
3. Mi mindenből készülhet a ceruza háza manapság? Sorold fel!
4. Tervezz magadnak ce-ru-za-tar-tót! Mondd el, miért döntöttél így!

El-fe-lej-tő-mese

Kobak hétfőn otthon fe-lej-tet-te a ce-ru-zá-ját, kedden a radírt, szerdán a vonalzót, csü-tör-tő-kön a szám-tan-fü-ze-tet, pénteken a nyelv-tan-köny-vet, szombaton a tanító néni meg-csó-vál-ta a fejét:

– Leg-kö-ze-lebb a fejedet fogod otthon fe-lej-te-ni! – mert persze szombaton is otthon felejtett Kobak valamit, méghozzá az el-len-őr-ző-jét.

Vasárnap a tanító néni beszélt Mamával, hogy mit, nem tudni, de Mama hétfőn ki-fe-lej-tet-te a levesből a sót, kedden a pap-ri-kás-ból a paprikát, szerdán a pa-la-csin-tá-ból a lekvárt, csü-tör-tő-kön a töltött ká-posz-tá-ból a húst, pénteken a vajás kenyérből a vaját, szombaton meg-csó-vál-ta a fejét:

– Leg-kö-ze-lebb a fejemet fogom a konyhában fe-lej-te-ni – mert szombaton meg a rakott krumplit fe-lej-tet-te Mama a sütőben, míg jól oda nem égett.

Vasárnap elmentek sétálni.

– Menjünk csó-na-káz-ni! – ug-rán-do-zott Kobak, de Mama el-fe-lej-tett jegyet váltani, és jegy nélkül nem lehet csó-na-káz-ni.

– Vegyünk fagyaltot! – kiáltott fel Kobak, de Mama el-fe-lej-tett pénzt hozni magával.

– Menjünk haza! – szo-mo-ro-dott el Kobak, de Mama el-fe-lej-tet-te, merre kell ha-za-men-ni.

Mikor egy út-ke-resz-te-ző-dés-hez értek, el-fe-lej-tet-te, hogy jobbra kell fordulni vagy balra. Mikor a vil-la-mos-hoz értek, el-fe-lej-tet-te, hogy az út jobb oldalán kell fel-száll-ni-uk, vagy az út bal oldalán. Így aztán először el-té-vedtek, másodszor órákon át kanyargott velük vissza-fe-lé a villamos, harmadszor este lett, mire ha-za-ér-tek.

– Leg-kö-ze-lebb a fejemet felejttem itthon! – mondta otthon Mama, és Kobak egyszerre meg-ér-tet-te, hogy miért hiányzott hétfőn a levesből a só, kedden a pap-ri-kás-ból a paprika, szerdán a pa-la-csin-tá-ból a lekvár, csü-tör-tö-kön a töltött ká-posz-tá-ból a hús, pénteken a vajás kenyérről a vaj, hogy szombaton miért égett oda a rakott krumpli, és vasárnap mért tévedtek el.

Ezért senki se cso-dál-koz-zon azon, hogy hétfőn Kobak nem fe-lej-tet-te otthon a ce-ruzát, kedden a radírt, szerdán a vonalzót, csü-tör-tö-kön a szám-tan-fü-ze-tet, pénteken a nyelv-tan-köny-vet, szombaton nem csóválta meg a tanító néni a fejét, és nem mondta többet:

– Leg-kö-ze-lebb a fejedet fogod otthon felejte-ni! – mert Kobak sem fe-lej-tet-te otthon többet az el-len-őr-ző-jét.

Hervay Gizella

1. Be-szél-jé-tek meg, miért pa-nasz-ko-dott a tanító néni Kobakra!
2. Játsszátok el párokban, miben e-gyez-he-tett meg a tanító néni a Mamával!
3. Gyakorold a pad-tár-sad-dal a szótagolt szavak ol-va-sá-sát!

JÓ, HA TUDOD!

Maga kárán tanul az okos.

Mit jelenthet a közmondás a címben? Minden ember é-le-té-ben történhet olyan esemény, amelyre nem szívesen emlékszik vissza. Örökre em-lé-ke-ze-tes marad a számára, hiszen ta-nul-sá-got hordoz. Meg-ha-tá-roz-hat-ja későbbi vi-sel-ke-dé-sét. Utólag könnyű okosnak lenni. Ekkor már tudjuk, mit rontottunk el. A baj meg-tör-tén-te után többnyire mindenki belátja, hogy el-ke-rül-het-te volna, ha akkor kö-rül-te-kin-több, e-lő-re-lá-több lett volna.

Szeptember

Fagyó mosolyú
délután:
sárguló alma
fönn a fán.

Borzongó lombok
reszketeg,
útra készülő
levelek.

Hóharmat színű
kikerics:
hűvösödnek
a vizek is.

Ezüst szakállú
holdvilág:
szigorodnak
az éjszakák.

Gyapjasodik a
kicsi őz:
észre se vettük,
itt az ősz.

Kányádi Sándor

- a) Beszélgetsetek! Mi jelzi az ősz beköszöntét?
Mit figyelhetsz meg a természetben?

b) Milyen a vers hangulata?
Milyen képeket láttál magad előtt a vers hallgatása közben?
Olvass fel a versből őszre jellemző kifejezéseket!
- Keressetek a versben a végükön egymással összecsengő, rímelő szavakat!
Olvassátok fel párokban! Mit figyeltetek meg?

A Kék meg a Sárga

Egyszer egy kék meg egy sárga festékpötty egymás mellé esett.

– Nem menne kicsit távolabb? – mondta in-ge-rül-ten a Kék.

– Menjen maga – vá-la-szol-ta a Sárga. – Különben is, talán köszönne?

– Még hogy én köszönjek? Egy Sárgának! Kacagnom kell! Legyen szíves ne kö-nyö-köl-jön az ol-da-lam-ba! – ki-ál-tot-ta a Kék. – Tudja meg, hogy én színezem az eget, a vizeket meg a tengert is.

– Az igaz. De Ön egyhangú és unalmas. Látott már maga nap-ra-for-gót? Vagy őszi erdőt? – mondta a Sárga.

De nem fe-jez-het-te be. Összefolyt a két festékpötty. Nem volt már se kék, se sárga. Zöld lett belőlük.

Lázár Ervin nyomán

1. Tegyétek fel egymásnak az alábbi kér-dé-se-ke-t! Fe-lel-je-tek rájuk!
Melyik szín kezdte a ve-se-ke-dést? Melyik szín mivel di-cse-ke-dett?
Hogyan bűnhődtek meg? Miért jártak pórul?
Melyiknek volt igaza? Miért? Te mit tanultál a meséből?
2. Ol-vas-sá-tok fel a mesét szerepek szerint! Ér-zé-ke-l-tes-sé-tek a feszült han-gu-la-tot!
3. Mi lesz a Piros és a Kék vi-tá-já-ból? Miért? Melyik szín miért fontos? Mondd el!

ILLEMKOCKÁK

Amit a kö-szö-nés-ről tudni illik

- ▶ A kö-szö-nés-sel és a bú-csú-zás-sal, el-kö-szö-nés-sel tisz-te-le-tün-ke-t fe-jezzük ki mások iránt.
- ▶ Köszönni illik: minden is-me-rős-nek, ha ösz-sze-ta-lál-koz-tok vagy el-bú-csú-z-tok egymástól; ha belépsz va-la-ho-vá, el-tá-vo-zol onnan; ha együtt mész va-la-ki-vel és ő üdvözöl valakit; ha neked köszön valaki!

A leg-el-fo-ga-dot-tabb kö-szö-né-sek és el-kö-szö-né-sek

A napszaknak meg-fe-le-lő-en: Jó reggelt kívánok!, Jó napot kívánok!, Jó estét kívánok! Esti bú-csú-zás-kor, le-fek-vés-kor: Jó éjszakát kívánok!

- ▶ A fel-nőt-tek-nek: Kezét csókolom!, Csókolom! Tá-vo-zás-kor: Vi-szont-lá-tás-ra!
- ▶ A hozzád hasonló ko-rú-ak-nak, közeli hoz-zá-tar-to-zód-nak, is-me-rő-söd-nek: Szervusz!, Szia!
- ▶ Mindig figyelj arra, kinek hogyan köszönsz!

A köszönés il-lem-sza-bá-lya-i

- ▶ Illik a szemébe nézni annak, akit ép-pen köszöntesz.
- ▶ Sokkal ba-rát-sá-go-sabb, ha nincs a szádban kö-szö-nés-kor en-ni-va-ló, rá-gó-gu-mi.
- ▶ Helyesen teszed, ha kihúzod a kezedet a zsebedből, miközben köszönsz.

1. Mondd el a vé-le-mé-nye-det, miért szük-sé-ge-sek az il-lem-sza-bá-lyok!
2. Játsszátok el párokban, hogyan kö-szön-ti-tek a napi első ta-lál-ko-zás-kor a szü-le-i-te-ke-t, a test-vé-re-te-ke-t, a ta-ní-tó-to-ka-t, az osz-tá-ly-tár-sa-ka-t!

Barátunk, a természet

Erdőben (részlet)

Sötétzöld sátoros
Erdőben járok.
Kevély tölgyfák alatt
Szerény virágok.

A fákon madarak,
Virágon méhek.
Ott fön csattognak, itt
Lenn döngicsélnek.

Petőfi Sándor

Cinegenaptár (részlet)

– És most milyen hónap **következik**? – kérdezte Picinyke az Öreg Verébtől.

– Szeptember – felelte az Öreg Veréb. – Az ősz első hónapja.

Csakugyan: a nap már nem tűzött olyan erősen, **észrevehetően rövidültek** a napok, **hosszabbodtak** az éjszakák, egyre sűrűbben öntözték esők a földet.

Először a mezőre érkezett meg az ősz. Picinyke látta, ahogy az emberek behordják **szekereiken** a gabonát a faluba, onnan pedig a városba. **Hamarosan** egészen néptelen lett a mező, csak a szél csatangolt rajta keresztül kedvére **széltében-hosszában**. [...]

Az erdőn már sárgult, **pirosodott**, barnult a sok levél. A **madárfészkek** lakói kis **csapatokba** gyűltek, a csapatok pedig nagy seregbe.

Vándorútra készülődtek.

Egyre-másra **megjelentek** olyan madarak is, **amilyeneket** soha azelőtt nem látott Picinyke. Hosszú lábú, tarka **sárszalonkák**, különös fajtájú kacsák. Leszálltak a **patakpartra** vagy a mocsárba, egy napig ettek, pihentek, éjjel aztán **fölkerekedtek**, **továbbszálltak arrafelé**, ahol delel a nap. Mocsári és **vízimadarak** költöztek délre messzi északról. [...]

Vitalij Bianki (Rab Zsuzsanna fordítása)

- 1. Alkossatok csoportokat!** Gyűjtsétek össze a szövegből, milyen változást hoz az ősz a **természetben**, az **időjárásban** és a madarak **életében**!
- 2.** Olvasd fel az utolsó bekezdést! Miről szól? Adj címet ennek a résznek!
- 3.** Gondolkozz! Hova **készülődnek** a madarak? Miért nem maradnak itt őszre, télre?

A cinege cipője

Vége van a nyárnak,
hűvös szelek járnak,
nagy bánata van a
cinegemadárnak.

Szeretne elmenni,
ő is útra kelni.
De cipőt az árva
sehol se tud venni.

Kapkod fűhöz-fához,
szalad a vargához,
fűzfahegyen lakó
Varjú Varga Pálhoz.

Azt mondja a varga,
nem ér rá most arra,
mert ő most a csizmát
nagy uraknak varrja.

Darunak, gólyának,
a bölömbikának,
kár, kár, kár, nem ilyen
akárki fiának.

Daru is, gólya is,
a bölömbika is,
útra kelt azóta
a búbos banka is!

Csak a cinegének
szomorú az ének:
nincsen cipőcskéje
máig se szegénynek.

Keresi, kutatja,
repül gallyrul gallyra:
„Kis cipőt, kis cipőt!”
egyre csak azt hajtja.

Móra Ferenc

1. Következtess a címből és a képből a vers **tartalmára**!
2. Válaszd ki és húzd alá a vers **hangulatára** jellemző szavakat!
lehangoló, vidám, játékos, bizakodó, szomorú, örömteli
Jelölj meg a szélükön és olvass fel **verssorokat véleményed igazolására**!
3. **Beszélgétek** meg! Mi a **valóságos** és mi a **meseszerű** a versben?
4. a) Utánozd a cinege **mozdulatait**, ahogy *kapkod, szalad, keres, kutat, repül!*
b) Játsszátok el a cinege és a varga **beszélgetését**!
5. **Hallgassátok** meg a verset Halász Judit **előadásában**! **Figyeljétek** meg, hogyan **érezkelteti** a zene a vers **hangulatát**!

Itt van az ősz, itt van újra... (részlet)

Itt van az ősz, itt van újra,
S szép, mint mindig, énnekem.
Tudja isten, hogy mi okból
Szeretem? de szeretem.

Kiülök a dombtetőre,
Innen nézek szerteszét,
S hallgatom a fák lehulló
Levelének lágy nesztét.

Mosolyogva néz a földre
A szelíd nap sugara,
Mint elalvó gyermekére
Néz a szerető anya.

És valóban, ősszel a föld
Csak elalszik, nem hal meg;
Szeméből is látszik, hogy csak
Álmos ő, de nem beteg.

Levetette szép ruháit,
Csendesen levetkezett;
Majd felöltözik, ha virrad
Reggele, a kikelet.

Aludjál hát, szép természet,
Csak aludjál reggelig,
S álmodj olyakat, amikben
Legnagyobb kedved telik.

Petőfi Sándor

Jön az ősz, megy a nyár.

1. Szereted vagy nem szereted az őszt? Miért? Indokold meg!
2. Szerinted miért ült ki a vers **beszélője** a **dombtetőre**? Meséld el! Mit látott? Mit hallott? Mit érzett? **Beszélgétek** meg!
3. Rajzold le a **füzetedbe** a **képzeletbeli** tájat a vers alapján!
4. Gyűjtsetek ősszel **kapcsolatos** szavakat, **szókapcsolatokat**! Írjátok fel lapokra! **Helyezétek** el a táblán **fürtábraként**!
5. Miről szól a harmadik versszak? Benned milyen **érzéseket** kelt? Mondd el!
6. Miért **emlékezteti** a költőt a lenyugvó nap egy gyermekét altató **édesanyára**?

Levelek hullása

Tegnap reggel, amint **kinyitottam** az ablakot, **odaesik** a párkányra egy száraz falevél. Ősz a küldője, szélpostás a hozója. Megcsípte már a dér ezt a levelet. Olyan, mintha **ezüstporral** volna behintve. Olvasni pedig ezt lehet róla:

*Kergetem a falevelet,
Hátamon hozom a telet,
Mosolygós a születésem,
Lucskos, sáros temetésem.*

Hát ez így igaz. Az ős az egyik kezével a nyárba fogódzik, a másikkal a télbe **kapaszkodik**. Az egyik szeme mosolyog, a másik szeme sír. Ahogy kinézek a ligetre, látom, hogy ezüstbe, aranyba, bíborba öltöztek a fák. De ez a nagy pompa nem tartós. **Lekopaszítja** a fákat egy **szellőlebbenés**, és a zörgő **leveleket** szertesztét hurcolja. Azokkal küldi az ős az **üzenetet** embernek, madárnak.

Az embernek azt üzeni:

– Itt az ideje a **gyümölcsszedésnek**, **kukoricatörésnek**. Megérett a szőlő, lehet **szüretelni**, szántani, vetni.

Jön a nátha, jön a köhögés. Jó lesz **előszedni** a meleg ruhákat.

A **madaraknak** küldi az ős a **legsürgősebb** postát:

*Készüljetek, fecske, gólya:
Itt az óra indulóra!*

Szomorú a kert. **Bánatosak** a virágok, érzik **hervadásukat**. Róluk írta Petőfi Sándor:

*Búsulnak a virágok,
Szegénykék betegek,
Nincs messze már halálok,
Mert a tél közeleg.*

Mire a tél megjön, már csak egy-egy levél lebeg az ágak hegyén.

Móra Ferenc

A galagonya

Őszi éjjel
izzik a galagonya
izzik a galagonya
ruhája.
Zúg a tüske,
szél szalad ide-oda,
reszket a galagonya
magába.

Hogyha a Hold rá
fátylat ereszt:
lánnyá válik,
sírni kezd.
Őszi éjjel
izzik a galagonya
izzik a galagonya
ruhája.

Weöres Sándor

Sүн-mese

Tüskeshátú sүн barátom,
merre jártál, mondd, a nyáron?
Itt az ősz, a lomb lehullt már,
most látlak, hogy előbújtál.
Körmöd kopog, eliramlassz,
vigyázz, itt a tél, te mamlasz!
De a sүн nem jön zavarba,
belebújik az avarba.

Csukás István

Mit nevezünk avarnak?

A fák levelei ősszel **elszáradnak** és **lehullanak**. Így **keletkezik** a **lombhullató** fák alatt egy vastag **levélszőnyeg**. Ezt avarnak nevezzük. Az avar alján a levelek **fokozatosan elkorhadnak**, és kiváló termőföld **keletkezik** belőlük. Ebből a növények sok értékes **tápanyagot** vehetnek fel. Ezért ezt a lombföldet a **kertészetekben** használják fel. Az avar a kertekben is érdemes **összegyűjteni**. Ezt **komposztálásnak** hívják. A komposzt is kitűnő lombföld lesz.

Októberi lakoma

Sárguló, ritkuló lombú fák,
üresen ásító fészkek.
A fák alatt egy kis legény
vidáman füttyörészget.

Almát tallóztat¹, lomb között
lapító almát, körtét.
(Kár, hogy a dióágakat
a verők összetörték.)

Megrakja zsebét, kebelét²,
s kiül az őszi napra.
Mellette dióval tele
üldögél a kalapja.

Követ keres, két jó követ,
föl sem kell állni érte.
Körülötte már ott csücsül
utcája kicsi népe.

Elkezdődik a lakoma.
A szomszédban lekvárt főznek.
Süt a nap, finom szilvaíz
illata van az ősznek.

Kányádi Sándor

¹ tallóztat: keresgél

² kebel: mellkas

Finom csemege a töltött alma

Hozzávalók: 4 alma, 10-10 szem mandula, dió és földimogyoró, 10-10 szem aszalt szilva és sárgabarack, 1 narancs, kevés méz

Az almákat megmossuk. A közepüket kivágjuk kiskéssel úgy, hogy alulról felfelé tölcsért formázzanak. A töltelékhez a magvakat és a szárított gyümölcsöket apróra vágjuk, és fél narancs levével összekeverjük. A töltött almákat tepsibe helyezzük, és mézet csepegtetünk rájuk. A tepsi aljára fél liter vizet öntünk, és sütőbe téve fél órán át sütjük. Tálaláskor az almákat meglocsoljuk a tepsi alján összegyűlt édes sziruppal.

1. Rajzold le a füzetedbe a töltött alma elkészítéséhez szükséges alapanyagokat!
2. Húzd alá a szövegben a kérdésekre felelő szavakat, mondatokat!
 - a) Mihez kell a kiskés?
 - b) Mivel kell megtölteni az almákat?
 - c) Mivel kell összekeverni a magvakat és a szárított gyümölcsöket?
 - d) Mit kell tenni az almák tetejére?
3. Sorold fel öt konyhai eszközt, amelyre szükséged lehet a csemege elkészítéséhez!
4. Készítsd el a csemegét szüleid segítségével! Meséld el társaidnak, hogyan sikerült!

Mesél az őszi erdő (rövidített változat)

Ősszel az erdőben a **falevelek** színe napról napra változik sárgára, vörösre vagy éppen barnára. A színek sokféle **árnyalatát csodálhatjátok** meg ilyenkor.

Az erdei madarak nyüzsögnek, **készülődnek** a hosszú **vándorútra**. **Szeptemberben** a fekete bodza sok madárnak kínál **táplálékot**.

A növények és az állatok is **felkészülnek** a télre. A sün férgek, bogarak után kutat az avarban. A mókus makkot keresgél. A **szarvasbikák** hangosan böngnek. Az őzek vastag téli bundát **növesztenek**.

Az őszi erdőben gyűjthetünk **leveleket**, tollakat és **terméseket**. Ha csöndben maradunk, hallhatjuk az avarban **keresgélő** állatok zörejét is. **Körülöttek** a természet, csak fel kell **fedeznünk**!

Schmidt Egon nyomán

1. a) Mondd el, mit tudunk meg a szövegből az őszi erőről!
b) Sorold fel, mely **állatokról** olvastál! Húzd alá grafittal! Mi jellemző rájuk?
2. Mit gyűjthetünk az őszi erdőben? Húzd alá zölddel! Utána írd a **füzetedbe**!
3. **Alkossatok csoportokat**! Sorban haladva tegyen fel mindenki egy kérdést az olvasmány **tartalmával kapcsolatban**! A mellette ülő **válaszoljon** rá!
4. Hány **bekezdésből** áll a szöveg?
5. **Összekeveredtek** a **bekezdésekhez kapcsolódó vázlatpontok**. Számozd be őket helyes sorrendben! Utána másold le őket sorrendben a **füzetedbe**!

A madarak hosszú útra indulnak.

A **falevelek színesednek**.

Az őszi erdő **ajándékokat** rejt.

Az állatok **készülődnek** a télre.

Mesél az őszi erdő (részlet)

Az őszi erdő minden évben **megújuló csodálatos színjátéka** a lombhullás. Szinte a szemetek előtt, napról napra **színesednek** a levelek, változnak **fokozatosan** sárgára, **vörhenyesre**¹ vagy éppen barnára. De amíg idáig eljutnak, a színek **ezerféle** finom árnyalatát **csodálhatjátok** meg.

Ilyenkor az erdő a **madárvonulás** lázában ég. Szinte mindenütt tollas utasok nyüzsögnek, fent a magas ágak között éppen úgy, mint a bokrok alatt. **Szeptemberben** mindenütt érik a fekete bodza. Bogyói ezernyi madárnak kínálnak ízletes **táplálékot**.

A növények és az állatok **felkészülnek** a kemény télre. A sün férgek, bogarak és más apró **élőlények** után kutat az avarban. A mókus is **leereszkedik** a magasból, és makkok után keresgél. Hangosan bögnék a **szarvasbikák**. Október végére a **csodálatos** erdei **orgonakoncert fokozatosan** elhallgat. Az őznek vastag téli csuhája² nő a nyári helyett, és **sorolhatnánk** tovább, tovább...

A **csodálatos** őszi erdőben gyűjthettek **leveleket**, tollakat és **terméseket**. Ha csendben megálltok egy vaskos fatörzs **védelmében**, hallani fogjátok az avarban **keresgető**, magok után kutató állatok zörejét is. Ha elég **óvatosa**k vagytok, **előcsalogathatjátok rejtekükből** és **megfigyelhetitek** a főként éjszaka **tevékenykedő rágcsalókat** is. **Körülöttetek** a természet, csak fel kell **fedeznetek!**

Schmidt Egon nyomán

¹ vörhenyes: vörös

² csuhája: bundája, „ruhája”

1. Mit gondolsz, mit jelenthet a *tollas utasok* és az *erdei koncert kifejezés*?
2. Mit **ajándékozhat** nekünk az őszi természet? Mit **készíthetünk** belőlük?
3. Miről szólnak az egyes **bekezdések**? Fogalmazd meg röviden! Írd le a **fűzetedbe!**
4. Keresd meg és húzd alá azokat a **mondatokat, amelyekről** a rajz készült!

VERSENYFELHÍVÁS

Versenyfelhívás Természetismeret tanulmányi versenyre
1–4. osztályosok számára

A zalaapáti Gábor Áron Általános Iskola és Óvoda egyéni, levelezős tanulmányi versenyt hirdet természetismeretből, négy fordulóban.

Készíts „ÉTLAPOT” a felsorolt állatok valamelyikének (gólya, bagoly, mókus, sün, vaddisznó)! Engedd szabadon a fantáziádat, hogy alkotásod tetszetős, színes és izgalmas legyen!

Határidő: Az elkészült megoldásokat október 29-ig juttassátok el a zalaapáti iskolába! Az első feladat elküldése egyben nevezést is jelent.

A jelentkező kisdíjakok számát nem korlátozzuk.

Jó munkát kívánunk a verseny szervezői!

A Süni Terasz Étterem érdekes étlapja a következő:

Étlap mindenfalóknak

Reggeli ajánlatunk

(Le)pottyantott rigótojás avarbundában
Burgonyahéj maszatosan
Százlábús, cserebogaras müzli
gyümölcsdarabokkal

Ajánlatunk ebédre

Napon sült hernyó
Csiga házában tálalva
Gilisztatészta barna
földmártással

Esti ajánlatunk

Viperakolbász bőrében sütvé
Egér saját bundájában
Roston sült
meztelencsiga

Desszert

Hullott alma apró kukacokkal
Erdei szilva részeges darázs módra

Italok

Forrásvíz
Pocsolyavíz

Mogyorókirály meséje

Volt egyszer egy erdő, az erdőben egy fa, a fában egy odú, az odúban lakott egy mókus, a mókusnak volt egy szem **mogyorója**. De nem **akármilyen** szem mogyoró lehetett, különben a mókus nem **őrizgette**, **spórolgatta** volna időtlen idők óta télről télre.

Ám egyszer, amint mókusné asszony a port **törölgette**, a portörő ronggyal a féltve őrzött mogyorót is a komódról **fölmarkolta**, és **kimondani** is **rettenetes** – az odú ablakán kirázta.

Pottyant a mogyoró a földre.

Koppant egyenesen egy nagy mohos kőre.

Eltörött, **kettérepedt** a mogyoró. S hát abban a **minutumban** egy gyönyörű hatlovas hintó gördült ki belőle. S a hintóban ott ült **koronásan** maga a **mogyorókirály**, aki egy **pillanatra** még kegyesen ki is hajolt a hintó ablakán, és **koronáját** mókusné asszony felé **emelintette**:

– Ágyó, nagysám, ezer köszönet és hála.

Mókusné asszony csak állt, csak állt az odú **ablakában**, és várta, hogy végre **becsukódjék** a szája, mert **ámulatában** nyitva **felejtette**.

Mogyorókirály fogata csak száguldott-robogott. De beszéltek **akkoriban**, hogy talán nem is hintó volt, amibe hat gyönyörű **mogyorószürke** lett volna fogva. Volt, aki gyönyörű **mogyorószínű Mercedesnek** vélte-látta. Annyi bizonyos, hogy a gépkocsi a mai világban jobban találna.

Elég az hozzá, hogy azóta sem akadt senki se **mogyorókirálynak** még a nyomára sem. Nem is hallott róla senki, nemhogy lássa.

Nem is hallhatott, mert maga mókusné asszony is azóta is **egyvégtében** mind azt **hajtogatja**:

– Mióta a világ, olyat még álmomban sem láttam, de még csak nem is hallottam, hogy egy földre pottyantott mogyoró, koppant légyen az akár a mohos kerek kőre, olyat még senki sem pipált, hogy a mogyoró magától feltörne.

Aki nem hiszi, **kipróbálhatja**. Annak, aki minket **mogyorókirály** nyomára vezetne, dupla adag **mogyorófagylaltot** fizet – méghozzá **tejszínhabbal** – a **mesemondó**.

Kányádi Sándor

Vadrózsa

Amíg virág voltam,
csak illatoztam.
Pásztornak, madárnak
dísze, bokra voltam.

Leveles kalitkám
mindig ki volt nyitva.
Tüskéimen
csattog a trilla.

Amikor elszálltak,
gyöngyös lett az ágam.
Piros bogyóm
lángolt a határban.

Akkor a pásztor
tépett kedvesének.
Görbe anyóka
szed ma ételének.

Takáts Gyula

Lekvárcirkusz bohócai

Piros a som,
a csipke,
dér sógor megcsípte:
kerek kosárba szedjük
marékkal,
lekvárt főzünk
három fazékkal.

Jövőre,
jövőre,
sokat eszünk belőle.
Lekvár-bajuszt
pödrünk,
s nevetünk,
lekvárcirkusz bohócai
mi leszünk,
mi leszünk.

Csoóri Sándor

Csipkerózsa

A **csipkerózsa** egyéb **elnevezései**: bicskefa, vadrózsa, túskefa.

Két méter magasra is megnövő bokor, **jellegetes** tüskéssel, fűrészkes **levelekkel**. Termése a vörös színű **csipkebogyó**, amely **kimagozva** és szárítva kerül **forgalomba**. A **levelében** és **bogyójában** C-vitamin van.

A **csipkehúsból** készülő teát **körülbelül** 10 percig kell főzni. A zsíros ételek **megemésztését** is nagyban **elősegíti** a belőle főzött ital.

Gyermekeknek **szamárköhögés** esetén is adják.

Varró Aladár Béla nyomán

Kíváncsi hópelyhek

A nap éppen lement, mikor az erdő felett elkezdett esni a hó.

– No, anyó – mondta varjú apó a feleségének a nyárfahegyben –, azt hiszem, holnap fehér abrosznál esszük az egérpecsenyét.

1. Hol kezdett el esni a hó? Mit nevezhetett varjú apó fehér abrosznak?

Nemsokára a búzamezők fölött kezdtek táncolni a hópihéek.

– Gyertek, gyertek – csalogatták őket a szántóföldek –, jó ám a vetésnek a jó puha hó. Az tart meleget a búzaszemnek, hogy meg ne fagyjon a földben.

2. Miért jó a puha hótakaró a szántóföldeknek?

A falu már rég elcsendesedett, mire a hófelhők odaértek föléje.

– No, ezt a falut megtréfáljuk egy kicsit – mondták a hópelyhek. – Reggel maga se ismer magára, olyan fehérre meszeljük még a háztetőket is.

3. Hogyan akarták megtréfálni a falut a hópelyhek?

Voltak kíváncsi hópelyhek is. Meszse az ég alján nagy világosság látszott.

Ott a város lámpái világítottak, s ezek a hópelyhek a várost akarták látni.

– Majd meglátjátok, hogy megbecsülnek ott minket – mondták a falura, mezőre hulló testvéreiknek. – Még széssel is megkínálnak, talán hintóba is ültetnek.

Azzal a kíváncsi hópelyhek elszálltak a város fölé, s ott hullottak a háztetőkre, az utcákra, a terekre. Alig várták a reggelt, hogy szétnézzenek a városban.

De mire kireggedett, akkorra a hópelyheknek beesteledett. Jöttek a hóhányó munkások, megkínálták a havat seprűvel és lapáttal. Aztán rakásra rakták, úgy hordták ki a városból. Lekotorták a havat a tetőkről is, és elsárosodva vitték a többi után.

Mire delet harangoztak, locspocs lett a városi hóból. Így járták meg a kíváncsi hópelyhek! Az erdők, mezők hava pedig tavaszig megmaradt ragyogó fehéren.

4. Mi lett a sorsa a kíváncsi hópelyheknek? Miért?

Móra Ferenc

1. Hogyan mondanád másképpen ezeket az írói kifejezéseket: *holnap fehér abrosznál esszük; megkínálták a havat seprűvel; a hópelyheknek beesteledett?*

2. Játssz el mozdulatokkal, arcjátékkal: *örülsz a hóesésnek, leheleteddel melegítetted a kezedet, fogvacogva fázol a hidegben, nehezen lépkedsz a térdig érő hóban!*

Téli fák

Nem fáztok, ti téli fák,
mikor meztelen az ág?
Eldobtátok a nyári zöld
s az őszi aranyruhát.

Ejnye, ejnye, téli fák,
ez aztán a furcsaság:
Hideg télben levetkőztök,
nyáron viseltek ruhát!

Zelk Zoltán

Hóesésben

Szakad a hó nagy csomókban,
veréb mászkál lent a hóban.
Veréb! Elment az eszed?
A hóesés betemet.
Nem is ugrálsz, araszolsz,
hóesésben vacakolsz.
Fölfújtad a tolladat,
ázott pamutgombolyag.
Mi kell neked? Fatető!
Fatető!
Deszka madáretető.

Nemes Nagy Ágnes

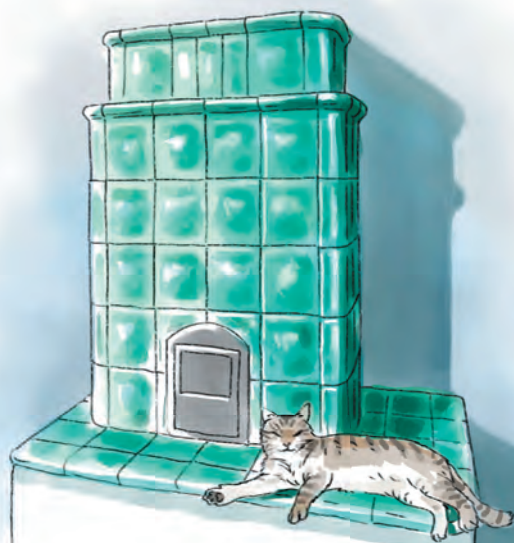
1. Hallgasd meg Zelk Zoltán versét! Rajzold le a fát három különböző „ruhájában” a versben olvasottaknak megfelelően! Mit érzékeltetnek a színek?
2. Miért mondja a költő az őszi öltözéket aranyak, és miért zöldnek a nyárit?
3. Mire figyelmezteti a beszélő a verebet a *Hóesésben* című versben? Mihez hasonlítja a kismadarat? Hogyan védené meg?
4. Keressetek rímelő szavakat a sorok végén! Olvassátok fel párokban!
5. Képzeld magad a beszélő helyébe, így olvasd fel a verset!

TALÁLD KI!

Hóval, faggal nem törődik,
túri némán, szótlantul,
de mikor a tavaszt érzi,
mint a patak, könnye hull.

Mi az?

Doromboló

Fagy kinn, fagy,
hó van nagy –
most ideje,
most fagyjon,
akár bele-
szakadjon,
csak a kályha mormoljon,
vén cirnos doromboljon:
elnyugszunk
esténként
édesanyánk
meséjén.
Csanádi Imre

Hóember

SZÜLETTEM EGY
TÉLI NAPON,
ÓCSKA FAZÉK
A KALAPOM
LEHET – ÉN HÓBÓL VAGYOK
szemem
RAGYOG FEKETÉN
ORROM RÉPA
KIÁLL ÉPP A
KEREK KÉPEM KÖZEPÉN
VIG A VILÁG SEMMI GONDBON
ÉN VAGYOK AZ ÚR A DOMBON
REÁM SZEMEK KEREKEKNEK
TETSZEM ÉN A GYEREKEKNEK
CSAK A VARJÚ KÁROG EGYRE
Ő NINCSEN MEGELÉGEDVE
HOGY A FORMÁM KISSÉ PUFÓK
Ő HOGY VINNÉK EL AZ UFÓK
BIZONY DOMBORÚ A MELLEM
KIFOGÁSOM NINCS EZ ELLEN
A HASAM SE KICSI – NOS
EGY HÓEMBER ÍGY CSINOS
SŐT NAGY TITKON ABBAN BIZOM
HAVAZÁSKOR TOVÁBBHÍZOM
AZT SÚGJA A SZÉL: MÉG ÉN
LEFOGYOK A TÉL VÉGÉN ...

Verbőczy Antal

1. Képzeld el egy téli délutánt a szabadban! Gondolatban építs hóembert! Milyen színeket láatsz? Mit érzel? Milyen a hó?
2. Hogyan mutatja be a költő a kinti időjárást? Mi teszi kellemessé az estét odabent? Olvasd fel a megfelelő verssorokat!

A madáretető téli vendégei

Itt a tél. Egyre rövidebb ideig süt a nap, egyre hosszabbak az éjszakák. Hidegebb van, a rovarok elbújnak, eltűnnek. A fecskék elrepülnek olyan vidékre, ahol télen is meleg van, lehet eleséget találni.

1. Mi jellemző a télre? Miért kell a fecskéknek elrepülniük? Milyen vidékre vágyhatnak?

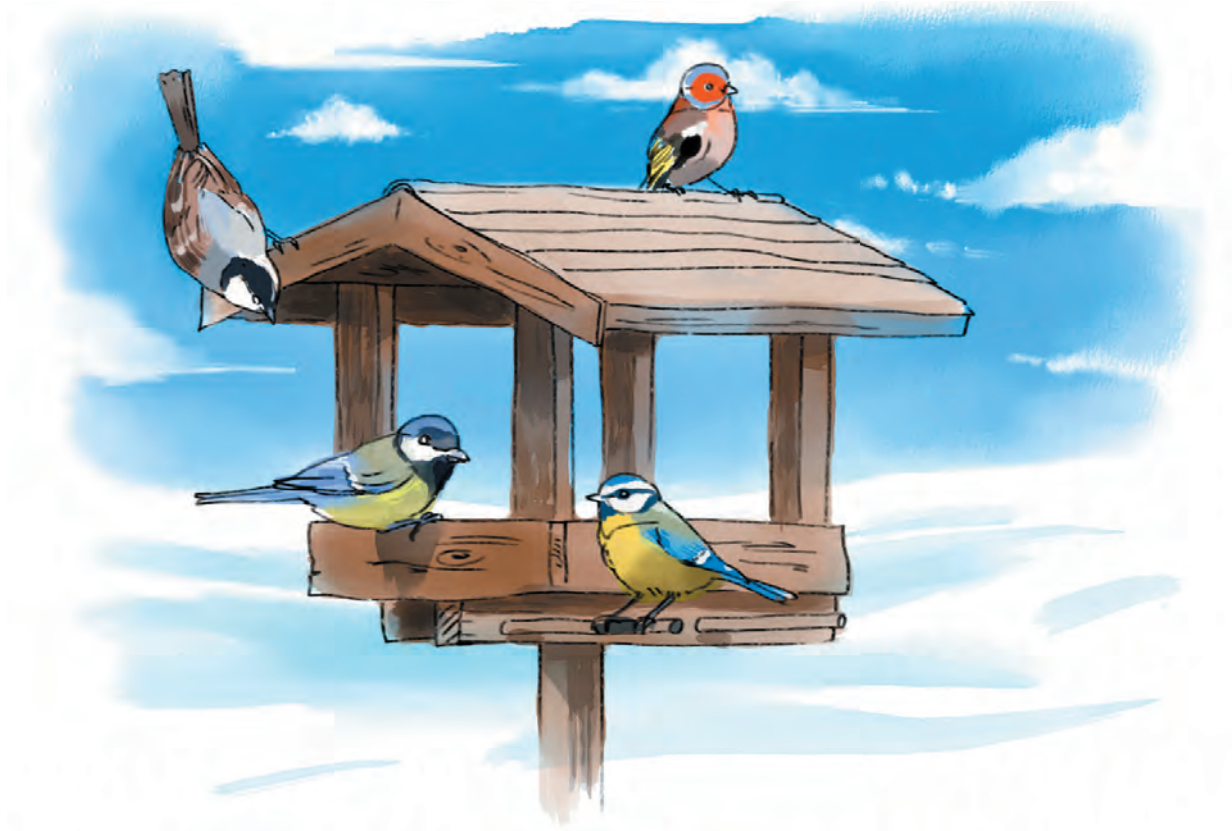
Sok madár azonban itthon marad télire. Sajnos, közülük sokan elpusztulnak, mert nehezen találnak maguknak eleséget. Különösen akkor nagy a baj, ha leesik a hó, és befedi az ágakat, az avart, a földet, még a szemetet is. Ilyenkor rászorulnak a madarak a segítségünkre, gondoskodásunkra. Ha megteheted, segíts a madaraknak!

2. Mikor és miért van szükségük a madaraknak a segítségünkre?

Tedd ki valahová az ételmaradékot, adj nekik szalonnabőrket, faggyúdarabkát, fél almát, félbevágott diót! Ha jó akarsz lenni hozzájuk, napraforgómagot is kiszórhatasz. Meglátod, hamarosan sok madár szokik oda, rendszeresen várják az eleséget. Tavasszal pedig vidám énekükkel, a fák gondos tisztogatásával köszönik meg, hogy átsegítetted őket a zord télen.

3. Hogyan segíthetünk a madaraknak? Mivel tudják meghálálni a gondoskodásunkat?

Vásárhelyi Tamás nyomán

1. Mondd el, mit tudtál meg a szövegből!

2. Mivel szabad télen etetni a madarakat? Húzd alá és olvasd fel a szövegből!

A csókai csóka

Csókai csókának
Mi jutott eszébe?
Föl szeretett volna
Öltözni fehérbe.
Unta szegény jámbor,
Hogy ő télen-nyáron,
Örökkön-örökké
Feketében járjon.

Ahogy így tűnődik
Ághegyen a csóka,
Arra ballag éppen
Csalavér, a róka.
Attól kér tanácsot,
Mit kellene tenni,
Hófehér galambbá
Hogy kellene lenni.

„Nincsen annál könnyebb” –
Neveti a róka –,
„Fürödj meg a hóban,
Te fekete csóka!
Olyan fehér galamb
Lesz rögtön belőled,
Hogy magam sem tudom,
Mit higgyek felőled.”

Nagyeszű rókának
Szót fogad a csóka,
Nagy vígan leugrik
Az ágról a hóba.
Az orra hegye se
Látszik ki belőle,
Kérdi is a rókát,
Mit hisz most felőle?

„Azt hiszem, galamb vagy” –
Csípte meg a róka,
S csapott nagy ozsonnát
Belőle a hóba. –
Róka-csípte csóka,
Csóka-csípte róka –
Így lett fehér galamb
A csókai csóka.

Móra Ferenc

Fölbet észel, mint erővel.

1. Figyeld meg a vershez kapcsolódó rajzot! Hányadik versszakot idézi? Keretezd be! Meséld róla!
2. Dolgozzatok párokban! Játsszátok el, hogyan kérlelhette a róka a csókát!
3. Hogyan szerezte meg a róka az uzsonnáját? Mi okozta a csóka vesztét? Beszéljétek meg!
4. Mi a véleményed a két állatról? Jellemezd őket két-két tulajdonsággal!
5. Hallgasd meg a verset Halász Judit előadásában! Találj ki hozzá ritmuskíséretet!

Mesél a téli erdő (rövidített változat)

Télen nagyon sok hópihe hull erdőre, mezőre. Rövid idő alatt fehér lesz a táj. Az erdőben havazás idején lehet hallani a hópelyhek „muzsikálását”.

Télen nagyon hideg van, mégis ilyenkor is szép és érdekes a séta a behavazott erdőben. A friss hótakaróban észreveheted az erdei állatok lábnyomait. Ha felismered őket, nyitott könyvként mesélik el, ki járt éppen arra. Az apró lábnyomokból álló füzér az erdei egér éjszakai útjáról árulkodik. A mezei nyúl ugrásainak jellegzetes lenyomata van. A szajkó az erdő őre. Az ő lábnyoma mellett ott vannak szárnyhegyének a lenyomatai is. A fenyőfák alatt látható kis szörgombócok az erdei fülesbagoly táplálékmaradványai.

A madarak nappal csapatokba verődnek, így keresik táplálékukat. A fák kérge alatt és az avarban is kutatnak. Éjszaka felborzolják tollaikat, így tartják melegen magukat. Az őzek is csoportosan járnak, hajtásokat esznek. Az erdei pocok csatornákat ás a hó alatt. A sün az avar alatt téli álmát alussza.

Schmidt Egon nyomán

KÖNYVAJÁNLÓ Sarah Khan¹: Erdei élővilág

A kisméretű zsebkönyv hasznos útitársad lehet kirándulások alkalmával. Több mint száz vadvirágot, fát, madarat, emlőst, rovar, gombát és más erdei élőlényt ismerhetsz meg belőle. A színes, élethű képek és a rövid leírások sok érdekességet tartogatnak számodra. Hasznos információkat tudhatsz meg például a szajkóról, az erdei egérről és pocokról, a mezei nyúlról, az őzről, a rókáról. Egyikük lábnyomát láthatod a következő oldalon. Találd ki, melyik állaté lehet!

¹ Sarah Khan, ejtsd: szárá kán

1. Fogalmazd meg a társaddal egy-egy rövid mondatban, miről szólnak az egyes bekezdések!
2. Kölcsönözd ki a könyvtárból az ajánlott könyvet! Olvasd el a *Miről mesélnek az évgyűrűk?* című szövegrészt! Meséld el társaidnak!

Mesél a téli erdő

Gondoltatok már arra, hogy hány fehér hópihe szállingózik a szürke fellegekből erdőre, mezőre? Nincs olyan ember, aki meg tudná számolni, de az biztos, hogy nagyon sok. Egykettőre fehér köntösbe öltöztetik a lomb nélkül maradt ágakat, megülnek a bokrokon, és beborítják az erdei avart is. Ha éppen az erdőben jártok havazás idején, figyeljétek meg, hogyan zizeg, milyen finoman muzsikál a sok ezernyi lefelé hulló hópihe!

Télen néha nagyon hideg van, mégis csodálatosan szép és érdekes a séta a behavazott erdőben. A friss hótakaró olyan, mint egy óriási nyitott képeskönyv, de ha olvasni akartok benne, meg kell ismerkednetek a hóba írt különös „betűkkel” is. Az apró lábnyomokból álló, kanyargó füzér az erdei egér éjszakai útjáról árulkodik. A tapsifüles mezei nyúl ugrásainak jellegzetes lenyomatai is jól látszanak a fehér takarón. A szajkó az erdő első számú őre. Az ő lábnyomai mellett jól látszanak a szárnyhegyek lenyomatai is, amint elrugaszkodott. A fenyőfák alatt néha előfordul szörgombócok az erdei fülesbaglyok táplálékmaradványait rejtik.

A zord tél kemény próba elé állítja a növényeket és az állatokat. A madarak napal vegyes csapatokba verődve keresgélnek a fák kérge alatt vagy az avarban elrejtett

rovarpetéket és bábokat. Felborzolják tollaikat, és együtt éjszakáznak, hogy melegen tartsák magukat. Az őzek is csoportokban keresnek menedéket. Őkhajtásokkal táplálkoznak. Az erdei pocok levelekért és gyökerekért csatornákat ás a hó alatt. A sün levelekből és fűből készített fészkeben alszik.

A túlevelű erdők melegen tartják a növényeket, de akadályozzák az állatokat abban, hogy a táplálékot megtalálják.

Schmidt Egon

1. Keresd meg a szövegben a télre utaló szavakat! Húzd alá!
2. Miért nevezi az író nyitott képeskönyvnek a friss hótakarót? Sorold fel, milyen nyomokat lehet látni a hóban! Te láttál már a hóban állatnyomokat? Mesélj róla!

A tulipán

A tél szép... Ilyenkor virágcserepet szedek elő. Megtömöm földdel. Vetek bele mindenféle virágmagot. Odaállítom a kályhám közelébe, és öntözöm.

Az idén tulipánhagymát is tettem a cserépbe. Öntöztem. És míg odakünn zúgott a hóivatar, álltam a kályha mellett, és néztem a cserepeimet.

Egy szerdai napon rozdsaszínben játszó zöld kis gombocska emelkedett ki a cserép közepén. Örömmel néztem.

Az én tiszta, szép, piros tavaszi virágom a kályha mellett elhitte, hogy tavaszodik. Fölébredt. [...]

Nőtt napról napra. Végre egy februári napon kinyitotta üde, piros virágát. Sárban fogamzott¹. Sárban nőtt. És mégis égi fenségben pompázik.

A folyosóról a kis Eszter jön. Hármat koppant.

– Bejöhetsz, Eszter!

Belép. Meglepődéssel fordul szembe a virágra.

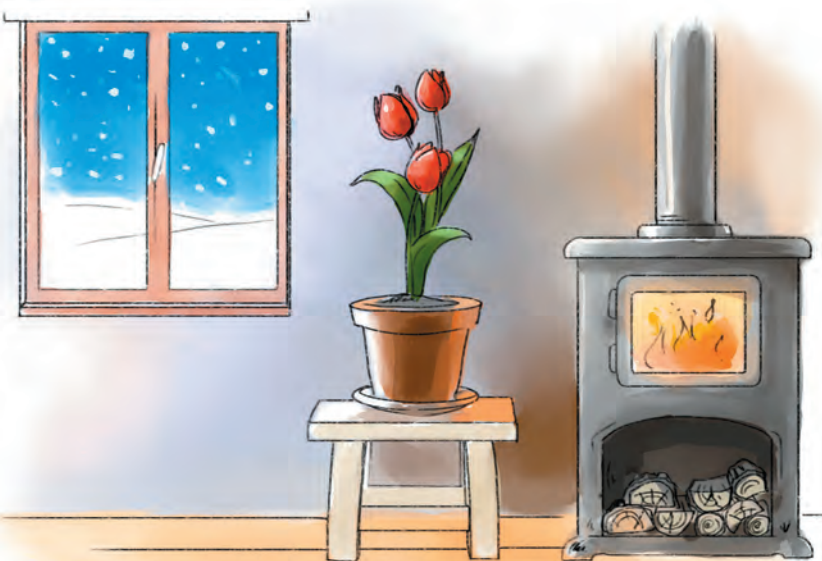
– No, mi az, Eszter? Ismered-e?

– Tulipán – feleli mosolyogva.

És tekintete gyönyörűséggel áll meg a virágon.

Ez a kislány is olyan, mint a tulipán. Az arca gömbölyű. Üde piros. Mindig piros és mindig mosolyog. A szeme fekete. A nyolcéves tulipán nézi a nyolchetes tulipánt.

Gárdonyi Géza nyomán

¹fogamzik: életre kel, fejlődni kezd

1. Beszéljétek meg párokban! Kik a történet szereplői? Mikor és hol játszódik?
2. Mondd el a megadott szavak segítségével az elbeszélés részletét: *elővettem, megtömtem, tettem, odaállítottam, öntöztem, néztem, kibújt, nőtt, kinyílt!*
3. Keresd ki, húzd alá és olvasd fel a kinyílt virágot és a kislányt bemutató mondatokat! Miben hasonlít a kislány és a tulipán?
4. Varázsoljatok ti is tavaszt az osztályotokba! Ültessetek virághagymákat vagy virágmagokat!

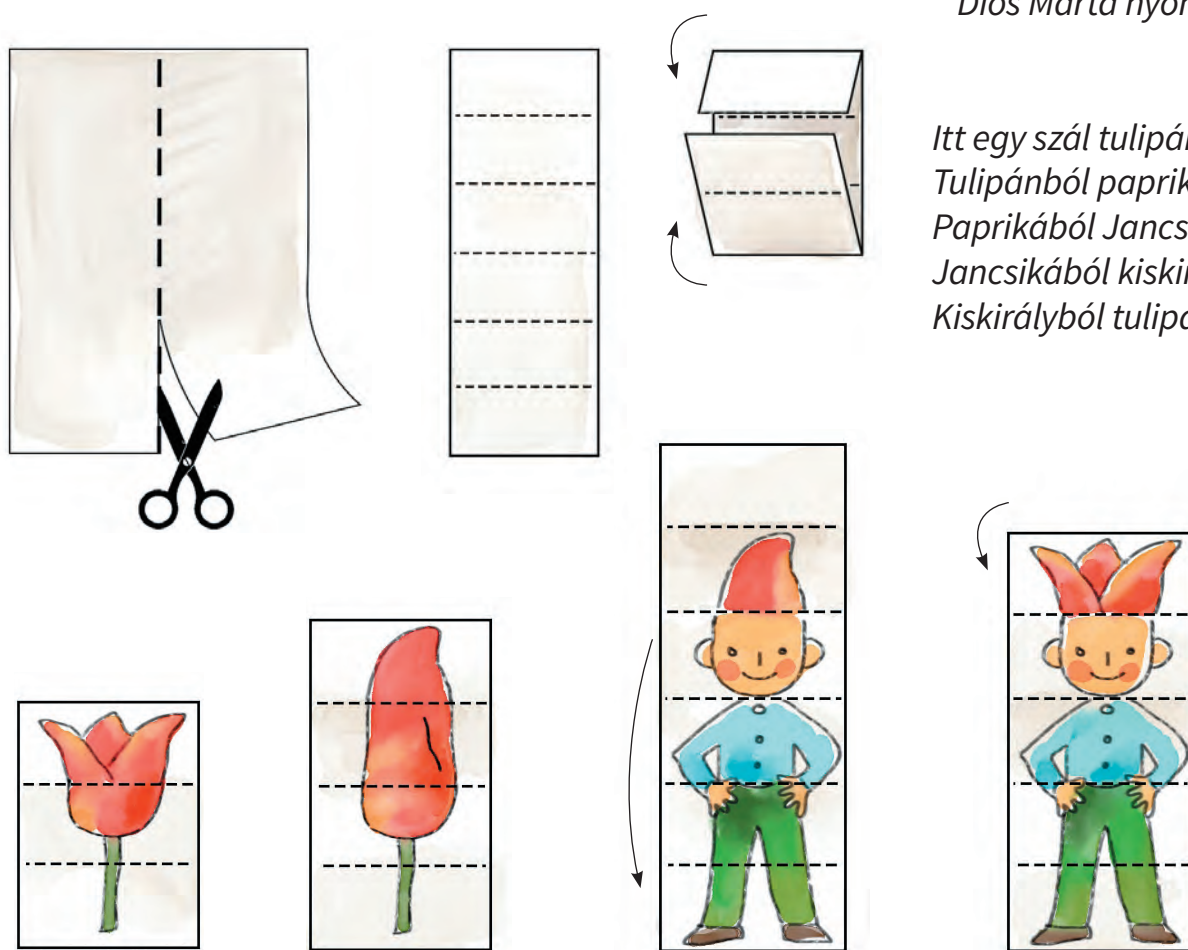
Tulipánból Jancsika

Hozzávalók: rajzlap, olló, színes ceruza

Az elkészítés menete:

1. Nyírd ketté egy rajzlapot függőlegesen!
2. Hajtogasd meg a papírcsíkot hat egyforma részre!
3. A hajtásvonalak mentén hajtsd „középre” a felső egy, illetve az alsó két részt!
4. Rajzold meg a tulipánt a megadott módon!
5. Hajtsd ki a felső részt, s egészítsd ki paprikává a rajzot!
6. Hajtsd le az alsó részt, s rajzold meg teljes nagyságban Jancsikát!
7. Hajtsd le a felső részt, s meglátod, Jancsikából kiskirály lesz!
8. Ha az alsó részt is felhajtod, a kiskirály újra tulipánná változik.

Diós Márta nyomán

*Itt egy szál tulipán.
Tulipánból paprika.
Paprikából Jancsika.
Jancsikából kiskirály.
Kiskirályból tulipán.*

1. Készítsd el a megadott lépéseknek megfelelően a tulipánból előbújó Jancsikát!
2. Tanuld meg a mondókát! Mondd el társaidnak a lap nyitogatásával, majd csukogatásával!
3. Következtess! Milyen színűre érdemes rajzolni a tulipán virágát? Miért?

Ültess fát!

Ültess fát! Hogyha mást nem, lombot ád.
Árnyékában megpihenhetsz, gondot ő visel reád.
Jó tavasszal nyit virágot, messze érzed illatát.
Kis madárka száll reája, ingyen hallgatod szavát.
Ültess fát!

Jókai Mór

Árokásó

Vakond Samu árkát ássa,
ásólába két jó társa,
siet nagyon, sürgős dolog,
ásólába csak úgy forog.
mondóka

A vakond

Hazánkban gyakori rovarevő állat. Kiskertekben is előfordul, s való igaz, hogy kitúr néhány növényt, de kártételét többnyire eltúlozzák. A növények gyökereit nem rágja meg, már csak azért sem, mert kizárólag kisebb állatokkal táplálkozik. Rovarokat, pajorokat¹ és főképp gilisztákat fogyaszt, ám ha egy kisebb béka vagy gyík a járataiba pottyán, azt is megeszi.

A nőstény 3-4 kölyköt hoz a világra, évente kétszer. A vakond magányos állat. A hím és a nőstény csak párzási időszakban keresi egymás társaságát. Kettő-négy évig él.

Kovács Zsolt nyomán

¹ pajor: lárva, különösen cserebogaré

Mesél a tavaszi erdő

Tavasszal felébred az erdő. A fák kizöldülnek, és a frissen kikelt hernyók azonnal pusztítani kezdik a zseme leveleket.

1. Mi történik az erdővel tavasszal? Szerinted mi fog még történni vele a továbbiakban?

A költöző madarak visszatérnek, és egyre többet énekelnek. Szinte muzsikál az erdő ilyenkor. Hívják a párjukat, védik a területüket. A hím kék cinege az udvarlás során hernyókkal eteti párját. A szajkó szorgosan építi fészket száraz gallyakból. A nőstény szalonkát alig lehet észrevenni, ahogy ül a tojásain, olyan ügyesen elrejtette fészket a „rabló” ellenségei elől.

A téli álmat alvó emlősök és rovarok is felébrednek. A kis sün azonnal rovarokat keresgél az avarban. Az emlősök kicsinyei általában tavasszal születnek.

2. Mely madarokról olvastál? Mivel foglalkozkodnak?

A legtöbb erdei növény tavasszal fejlődik és virágzik, mert később a fák elfogják előlük a fényt. A virágok közül elsőnek a hóvirág kukucskál ki a földről. Gyorsan ledobja hópaplanát, és viszi a tavasz híret az embereknek. Virágzik az ibolya, a sárga kankalin, a gyöngyvirág. Sok lombhullató fa előbb virágzik, és csak azután hajt leveleket. Amíg az ágak csupaszok, a szél könnyebben szállítja a virágport.

3. Nevez meg tavasszal nyíló virágokat! Mondd el, hogyan tudják a fák elfogni a fényt a virágoktól!

Ahol az illatos virágok kinyílnak, ott megjelennek a szorgalmas méhek is. Sokan élnek együtt egy méhállamban. Sejtet és lépet építenek a kicsinyek számára. A királynő rakja le a petét, és a dolgozó méhek etetik a petéből kikelt lárvákat.

4. Mit tudtál meg a méhekről? Milyen új ismeretet szereztél?

A tavaszi napsugár bizonyára benneteket is kicsalogat az erdőbe!

Schmidt Egon

1. Húzd alá a szövegben a madarakat! Nézz utána mindegyiknek a könyvtárban!

A hóvirág

A hóvirág húsz centiméter magasra növő vadvirág. Kora tavasszal, februárban-márciusban elsőként virágzik.

A hóvirág hagymás, bojtos gyökerű növény. Hagymáját barna pikkelyek borítják. Két levele fejlődik, ezek sötétzöldek, lándzsa alakúak. Vékony, sötétzöld szára egyetlen virágot hoz. A virágnak hat szirma van. A külső három szirm hófehér, tojásdad alakú. A belső három sokkal kisebb, mint a külső. Ezek is fehér színűek, de a szélük zöld. A hóvirág félárnyékos helyen él. A kertekben dísznövényként is termesztik. A hóvirág védett növény. Nem szabad letépni.

Az ibolya

Az illatos ibolya márciusban-áprilisban nyíló vadvirág. Erdőkben, bokros vidékeken él, de dísznövényként kertekben is megtalálható. Az ibolya gyökérzete egy vastagabb főgyökérből és több vékonyabb mellégyökérből áll. Levelei sötétzöldek, szív alakúak, csipkés szélűek. Az ibolya indás növény. Szára sötétzöld, tíz centiméter magas. Virága kicsi, ötszirmú. Nagyon kellemes illatú, sötétlila színű. Az ibolya gyógynövény. A levelét és a gyökerét gyűjtik.

Csigabiga

Napos mohán
melegszik a
botszemü kis
csigabiga;
korán kibujt
s most vár, pihen,
fél és örül,
mint a szívem,

nem tudva: itt
van-e a tél,
vagy új tavaszt
hoz már a szél;
nem tudja még,
mi a világ:
ibolya? vagy
csak hóvirág?

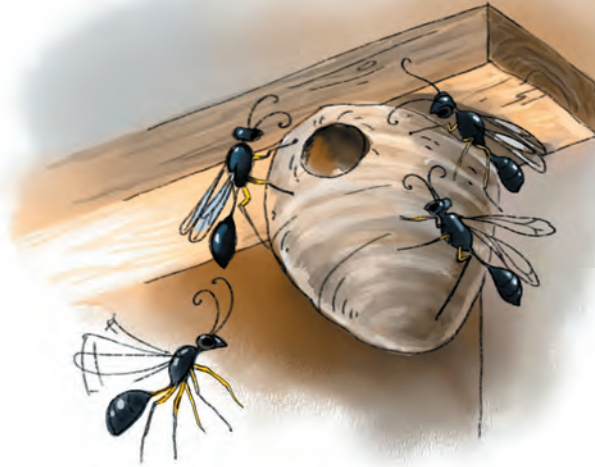
Szabó Lőrinc

1. Rajzold le a virágokat a füzetedbe a szövegben olvasottaknak megfelelően!
2. Mutasd be társaidnak a hóvirágot vagy az ibolyát a rajzod segítségével!

Darázs-garázs

Volt egyszer egy darázs-garázs. Élt benne négy fürkészdarázs. Ahogy jött a tavasz-varázs, kiszállt a négy fürkészdarázs. Füsti fecskék ott cikáztak: megcélozták mind a négyet... Megcélozták: ... hamm ... bekapták ...
– Üres lett a darázs-garázs.

Egy ötödik fürkészdarázs fürkésztútján kifürkészte: hol lappang egy üres lakás. Beköltözött családostul. És kiírta nagybetűvel: ÉN LAKOM ITT, DARÁZS BALÁZS!
Így hát újra, így hát újra – tele lett a darázs-garázs!
Tamkó Sirató Károly

JÓ, HA TUDOD! Miért hasznos a fürkészdarázs?

A darazsak általában közösségben élnek, egy fészekben laknak. Az utódjaikról is közösen gondoskodnak. A fürkészdarázs viszont a maga útját járja, egyedül. A fürkészdarázs az ember számára hasznos rovar. A növényeink, gyümölcsöseink kártevőivel táplálkozik. Elpusztítja a molyokat, a tetveket, de még a hernyókat is. A fürkészdarázs petéit ennek érdekében boltban is meg lehet vásárolni. A fürkészdarázs félelmetes megjelenése ellenére nem csíp, ártalmatlan az ember számára.

1. Gyűjtsétek össze csoportokban a *Jut eszembe...* című játékkal, hogy mit tudtok a darazsokról!
2. Cukott szemmel hallgasd meg a verset tanítód előadásában! Meséld el, milyen képeket láttál magad előtt, miközben hallgattad a verset!
3. Mi történt a fürkészdarázsakkal? Játsszátok el a jelenetet!
4. Mi a neve az ötödik daráznak? Keretezd be!

Gólya, gólya, gilice

A rét a patak mentén tele van már sárga, fényes levelű virággal. A gólyavirág az. Mikor a gólyavirág megjelenik, már akkor várjuk a gólyát. Az igazi tavaszt a gólya hozza meg.

Tavaly már József-napkor virított a gólyavirág, és néhány nap múlva megérkezett a gólya. Idén csak gyümölcsoltókor láttam az első gólyavirágot a Tuli gyerek kalapján. De késett a gólya is.

– Valami bajba kerülhetett – vélekedett Fodor András.

Mert csak egy gólyapár lakik nálunk, és az a Fodor Andrásék házán lakik. Gólyameggondolás szerint Fodor András a legbecsületesebb ember a faluban, és a vadász a leggonoszabb. Ha Fodorék járnak a réten, a gólya nem is repül föl a vízből, csak éppenhogy rájuk tekint, de ha a vadász megy arra, bármilyen messze is jár őtöle, ijedten kanyarodik fel a magasba.

Az nem is jó ember; villámlani tud meg mennydörögni. Hát egy napon hallom ám a veres Gál gyerek hangját, amint kiabálja az ablakom alatt:

– A gólya! A gólya!

Hát csakugyan itt a gólya. A nyakát meg a lábát hosszan elnyújtva, lassan és méltósággal kereng a magasban. Egyre alább és alább ereszkedik, és leszáll egyenesen a Fodorék házára. Megáll ott a fészek szélén, és elégedetten, vidáman kelepel.

A szomszédok összefutnak. A szép Szabó Magda is kiáll a konyhaajtóba.

A tenyerét a szeméhez tartja: nézi mosolyogva a gólyát. A gólya lengő ugrásokkal jár ide-oda a fészke körül.

– Hát a feleséged hol marad, hej! – kiáltja fel hozzá a bakter¹.

– Az később jön – magyarázza Fodor András –, később jön az asszonyokkal.

És míg a gólya fészkének örülve ugrál a háztetőn, a gyerekek lenn az udvaron fél lábon táncolva éneklük:

*Gólya, gólya, gilice! Török gyerek megvágta,
Mitől véres a lábad? Magyar gyerek gyógyítja...*

A napfény szelíden áradt alá a felhők közül. A faluban mintha ünnep volna. Még az öreg, nagy szakállú, vak koldusunk is megáll a kocsiút közepén. Nyugodt és méltóságos arcával a gólya felé fordul, és a kezét a füléhez emeli, hogy jobban hallja a kelepelést.

Gárdonyi Géza

¹ bakter: vasúti pályaőr, aki a sorompókra is ügyel

Ugráló verebek (játékleírás)

Vegyünk egy zacskóra való (40-60 szem) diót! Ennek hiányában kavicssal is játszhatjuk. Rajzoljunk egy 6-8 méter átmérőjű kört, szórjuk el benne a zacskó tartalmát! Ez lesz a madáreledel.

Válasszunk ki egy gyereket, ő lesz a ragadozó madár! A többiek, az ugráló verebek, a körön kívül maradnak. A verebek fél lábon ugrálva, hol beugranak a körbe, hol kiugranak belőle. Közben igyekeznek a madáreledelt felcsipegetni. A ragadozó ezt nem engedi: a körben futkározva megcsipkedi (azaz megérinti) a verebeket. Akit megcsíptek, az addig gyűjtött madáreledelét visszarakja a körbe és kiáll.

A játék három percig tart. A legügyesebb veréb az, aki a legtöbb madáreledelt gyűjtögette. A következő fordulóban ő lesz a ragadozó madár. Több forduló után az is kiderül, hogy ki a legügyesebb ragadozó, ki fogta meg a legtöbb verebet.

Padisák Mihály nyomán

1. Felelj röviden a kérdésekre! Segít a rajz is!
Milyen eszközök szükségesek a játékhoz? Hol lehet játszani? Hányan játszhatják?
Ki a ragadozó madár, s kik a verebek? Mennyi ideig tart a játék? Ki lesz a győztes?
2. Mi a játék lényege? Mondd el a társaidnak!
3. Fogalmazd meg röviden a játékszabályokat! Mondd el társaidnak!
4. Játsszátok el a játékot!

A fecskék

Egy áprilisi reggel édesapánk csendesen kinyitotta a szobánk ajtaját, és közben ébresztgetett bennünket.

– Halljátok csak, ti álomszuszékok, vendégeink érkeztek az éjszaka! Hallgassátok csak, hogy köszöntenek benneteket!

A tornácról¹ a hajnali csendességben édesen csi-csergett be a köszöntő:

*Fityfiritty, fityfiritty,
kikelet kivirít.*

*Terike, gyere ki,
Ferike, gyere ki,
csicseri, csicseri.*

Megjöttek a fecskéink!

Még abban az órában hozzáfogtak a fészekrakáshoz. Az eresz szögletében ragasztották meg gömbölyű kis fészüket maguk gyúrta sárból, szalmatörek²ből. Nincs az a kőművesmester, aki fürgébben dolgozna náluk. S ahogy a sarat hordták, rakták, simogatták, gömbölyítették, minden mozdulatuknál mondtak valamit:

- Vakolat van-e még?
- Van elég.
- Add errébb!
- Fuss szalmaért, picike!
- Hozom én ízibe.
- Hocc ide!
- Cvikk, cvikk, cvikk!
- Mi tetszik?
- Jó ebéd tetszenék.
- Mi legyen az ebéd?
- Bogaracska, legyecske.
- Kisfecské, gyere csak a kertbe, gyere, gyere!

Azzal huss, ki a kertbe, ahol igazán terített asztalt találtak. Csak a szájukat kellett tátogatni, szinte magától hullott bele a sok bogár. El is pusztították őket egy hét alatt úgy, hogy aranyért se lehetett volna találni egyet közülük. Még az utcánk tájékaról is eltakarodott a sok bogár, olyan rendet tudtak tartani a mi kis zselléireink³.

Móra Ferenc

¹ tornác: falusi ház nyitott, folyosószerű, fedett része

² szalmatörek: a gabona kalászának, szárának apró részei

³ zsellér: mezőgazdasági munkás

1. Mondd el, melyik évszakban, hónapban és napszakban érkeztek meg a fecskék!
2. Keresd meg a fészeképítésről szóló szövegrészt! Húzd alá! Olvasd fel!

Hol kezdtem a kertészkedést?

Még iskolás fiú voltam. Az iskolának rengeteg nagy udvarát, ott, ahol kiközeve nem volt, ellepte a székifű¹ meg a kutyakapor². Azt a telket felosztottuk magunk között egyenlően. Ki-ki felásta a magáét. Akinek nagyon homokos rész jutott, nem restelt talicskával kimenni a mezőre, s onnan hozni jó televény³ földet.

Összehordtunk aztán innen-onnan mindenféle virágpalántát. A kikanyargatott virágágyakat beszegélyeztük tengerifűvel, aminek szép virága van. A kert végébe víztartót ástunk, hogy legyen öntözővizünk. S nyár derekára pompás kert díszlett az iskola udvarán. Ott töltöttük mind valamennyien az üres időnkét, nekivetközve, gyomlálva, kapálva.

Hát ti ezt nem tudnátok megtenni?

Jókai Mór

¹ székifű: kamilla

² kutyakapor: ehető növény, energiát ad, táplál, és elriasztja a rovarokat

³ televény: föld, amelyben a növények számára sok tápanyag van

Fű Benő

Anyagszükséglet: fűmagvak, régi zokni, virágföld, vízálló filctoll, műanyag pohár, vízzel töltött szórófejes flakon, gyerekolló.

Elkészítés: Szórj fűmagot egy régi zokni orrába, majd tegyél a magvakra körülbelül két bögrényi virágföldet! Kössél csomót a zokni szára, közvetlenül a virágföld fölött, alakíts ki fejformát belőle! Fordítsd fejjel lefelé a zoknit (a csomó legyen lent), majd vízálló filccel rajzold meg az arcvonásokat! Helyezd a fejet a pohárba, a csomó és a zokni többi része kerüljön a pohár belsejébe!

Tedd napos helyre! Ha a talajt állandóan nedvesen tartod, néhány héten belül megjelennek az első vékonyka „hajszálak”. Ollóval bármikor megnyírhatod Benőke haját.

Trish Kuffner¹ (Illyés Emese fordítása)

¹ Trish Kuffner, ejtsd: tris kufner

A pitypang meséje (rövidített változat)

A virágok tündére egy napon meglátogatta alattvalóit, s megkérdezte, nincs-e panaszuk.

A kényes kerti virágok sorban panaszkodni kezdtek. A rózsza irigyelte a viola édes, fűszeres illatát. Azt kérte, hogy az emberek csak az ő illatában gyönyörködjenek.

A tündér jószívű volt. Megsimogatta a csendes violát, s megszidta a rózsát. A százszorszép töviseket szeretett volna, hogy ne tudják őt leszakítani. A lilium éle-
sebb kardokat kért. Az estike pedig nem este, hanem reggelenként szeretett volna nyílni.

A tündér zokon vette a sok panaszt. Rosszkedvűen ment el.

Útközben találkozott az út szélén virító pitypanggal. Őt is megkérdezte, nincs-e panasza.

A pitypang nem kívánt semmit, de szomorúan felsóhajtott. Mégis elmondta a tündérnek nagy bánatát. Messzi földről érkezett ebbe az országba, s nem láthatja soha többé már régi hazáját. Szeretné, ha legalább a gyerekei eljuthatnának oda. Ehhez viszont szárnyakra lenne szükségük.

A csodatévő tündér segítette rajta. Úgy intézte, hogy a pitypang fiai és lányai, vagyis a termésbóbiták szárnyakkal szülessenek.

A szél felkapja őket, s röpíti hegyen-völgyön át. Így némelyiknek sikerülhet eljutnia az elhagyott hazába.

Tompa Mihály nyomán

1. Sorold fel a történetben szereplő virágokat! Ki a főszereplő, s kik a mellék-szereplők? Jellemezd őket az olvasottak szerint!
2. Hol játszódik a történet? Nevezd meg a helyszíneket!
3. Fogalmazd meg röviden, miért nem teljesítette a tündér a virágok kéréseit!
4. Vitassátok meg, helyesen cselekedett-e a tündér! Miért?
5. Játsszátok el a pitypang és a tündér találkozását!

A pitypang meséje

A virágok tündére egy napon sorra meglátogatta az alattvalóit, és megkérdezte tőlük, nincs-e panaszuk, játszadozik-e velük az esti szél, fölkeresik-e őket a pillangók.

A kényes kerti virágok sorra elmondták panaszait. A rózsza arra kérte a tündért, intézze úgy, hogy a viola illata ne legyen olyan fűszeres – mert irigy volt ez a kerti rózsza. Irigyelte a viola édes illatát. Azt szerette volna, hogy az emberek csak az ő illatában gyönyörködjenek.

A virágok tündére jószívú volt, amint az egy tündérhez illik. Megszidta hát az irigy rózsát, és megsimogatta a hallgatag, csöndes violát. A százszorszép arra kérte a tündért, növesszen neki töviseket, hogy az emberek nehezebben tudják leszakítani. A lilium élesebb kardokat kért. Az estike meg azt szerette volna, ha ő nem este, hanem reggelenként nyílna, illatozna.

A tündér zokon vette a virágokhoz csöppet sem illő sok kérést meg panaszt. Rosszkedvűen ment el a kertből. [...]

Így történt, hogy meglátta az út szélén a porban virító pitypangot.

– Mondd, kedves pitypang, nincs valami kérésed, panaszod! Nem kívánsz magadnak jó illatot? Esetleg tüskéket, hogy ne tudjanak leszakítani a gyerekek?

Nem, a pitypang nem kívánt semmit, de mikor a tündér továbbment, felsóhajtott. Meghallotta a tündér a pitypang sóhaját, visszafordult:

– Talán mégis szeretnél kérni valamit, pitypang?

– Hiába minden, tündér, az én bánatomon te sem tudsz segíteni. Messze földről kerültem ide, ebbe az országba. Meggyökereztem itt. Tudom, hogy soha többé nem láthatom a hazámat. De ha eszembe jut a régi táj, mindig nagyon szomorú vagyok. Legalább a gyermekeim elmehetnének..., de hát azoknak sincs szárnyuk!

Gondolkozott egy kicsit a tündér. Mert csodatevő, nagy hatalma volt, úgy intézte, hogy a pitypang bolyhos fiacskái, leánykái – a termésbóbiták – ezentúl apró szárnyakkal szülessenek.

A bóbiták apró szárnyába belekap a szél, röpti őket hegyen-völgyön át. Messzi földre elkerülnek, s ha jó szél fúj, a pitypang egyik-másik fia, lánya visszaröpülhet a régi, elhagyott hazába.

Tompa Mihály nyomán

1. Gyűjtsetek páronként jellemző tulajdonságokat a mesében szereplő virágokra!
2. Miért ajándékozta meg a tündér a pitypangot szárnyas termésbóbitával, holott nem is kért semmit?
3. Mondd el a társaidnak, hogyan folytatnád tovább a mesét!
4. Hasonlítsd össze a két szöveget! Miben hasonlítanak? Miben különböznek?

Esti párbeszéd

- Jó estét, hársfa!
- Hová készülsz?
- Bálba!
- Hová, milyen bálba?
- Hold udvarába sárgarigó-bálba.
- Mit csinálsz te ott?
- Gyere velem, majd meglátod, ághegedűn muzsikálok, rigóknak dalolok.

Csoóri Sándor

Pinty és ponty

Volt egyszer egy ponty.
Úszott, mint a pinty!

Volt egyszer egy pinty.
Repült, mint a ponty!

Együtt mentek...
Úsztak, szálltak, mendegéltek,
tán még most is mendegélnek,
ha a kelő napsugárban
útjuk végére nem értek.

Elöl ment a ponty.
Úszott, mint a pinty!

Utána a pinty.
Repült, mint a ponty!

Tamkó Sirató Károly

1. Miből derül ki a versben, hogy milyen állatokról szól? Magyarázd el! Húzd alá ezeket a szavakat!
2. Gyűjts a padtársaddal olyan szavakat, amelyek csak egy betűben különböznek!

Afrika Múzeum és Állatkert

Dr. Nagy Endre 1913-ban született. Iskoláit Keszthelyen végezte. Később Pécssett jogból doktorált, majd Németországban szerzett vadászmesteri diplomát.

Családjával együtt hosszú évekig élt Tanzániában, ahol gyűjtő- és vadbefogó munkát végzett állatkertek és múzeumok megbízásából. Hamarosan az ország leghíresebb fehér vadásza lett.

1984-ben azonban végleg hazaköltözött Balatonedericsre, a családi birtokra. Magával hozott vadászati és néprajzi gyűjteményéből Afrika Múzeumot alapított, melyet később kis szafariparkkal is bővített. Láthatunk itt tevéket, bivalyokat, zebrákat. Az állandó kiállításon csont- és fafaragványokat, trófeákat, állatbőröket tekinthetünk meg. Megismerkedhetünk az afrikai törzsek lakóinak használati tárgyaival is.

A híres Afrika-vadász 1994-ben hunyt el. Halála óta második felesége, Beretz Katalin működteti tovább a múzeumot.

Az Afrika Múzeum a Balaton partján, a 71-es főút mentén található Balatonedericsen. Április elejétől október végéig mindennap nyitva tart 9 és 17 óra között. A belépésért fizetni kell, de a gyerekek és a nyugdíjasok kedvezményt kapnak. A parkolás és az idegenvezetés ingyenes.

1. Ki volt Dr. Nagy Endre? Mutasd be három összefüggő mondattal az olvasottak alapján!
2. Sorold fel a szafariparkban látható állatokat! Búvárkodj az interneten vagy a könyvtárban (élőhelyük, kinézetük, életmódjuk)! Hogy találod meg őket?
3. Keresd meg a térképen Balatonedericset! Melyik két település között helyezkedik el?
4. Jelöld meg azokat a szövegrészeket, amelyek felkeltették az érdeklődésedet!
5. Nézz utána, mit jelent a *trófea* szó! Mondd el, hol és hogyan találtad meg!
6. Figyeld meg a képeket! Mesélj róla, mit szeretnél leginkább élőben is látni! Miért?

Égi fagyalt

Ég, ég, fényes ég,
óriási nyári kék.
Most egy felhő felszalad,
csupa jég és csupa hab,
mintha látnál óriási
tejszínfagyalt-tornyokat.

Nem sokáig bírja nyáron,
úszni kezd az égi tálon,
olvad, olvad, szétcsepeg,
itt a zápor, csepre csepp.
Nemes Nagy Ágnes

Májusi mondóka

Kőről kőre buk fencezik
a patak.
Ágról ágra röppennek a
madarak.

Dombról dombra száll a szellő
szaporán.
Nyáj kolompol a szelíd domb
oldalán.

Benépesül, zeng, zszibong a
nagy határ,
kapaélen táncot jár a
napsugár.

Ég a munka. Mindenkinek
dolga van.
Csak a juhász s a pacsirta
furulyáztat gondtalan.

Kányádi Sándor

1. Jósolj a címből! Miről szól az *Égi fagyalt* című vers?
2. Tanítód felolvasásában hallgasd meg a verset! Milyen képek jelennek meg előtted?
3. Rajzold le, mit „láttál”! Milyen színeket használsz? Miért?
4. Beszéld meg a társaddal! Mi lesz az égi fagyaltból? Miért? Milyen érzésekkel olvastad a verset? Miért tetszik vagy nem tetszik?

Mesél a nyári erdő

A nyár talán a legélénkebb évszak az erdő életében.

Az erdők legvidámabb lakói a madarak. A legszebb hangú madaraink: a fülemüle, a pinty és a cinegék. A sűrű lombsátor megvédi és eltakarja a fészkelő madarakat és a fiatal emlősállatokat. A kis madárkák szorgalmasan táplálják fiókáikat. A tavasszal kikelt fiókák már elhagyták fészkeiket. A szülők a nyár folyamán még egy fészekaljat felnevelhetnek. Nyáron sok repülő rovar található az erdőben. A denevéreknek és sok, fiókáit etető madárnak fontos élelemforrásul szolgálnak ezek a bogarak.

Az őzgidák májusban vagy júniusban jönnek a világra. Pettyes bundájuk szinte láthatatlanná teszi őket az árnyékos erdőben. A rókakölykök gyakran játszanak az odújuk előtt. Játék közben erősödnek, látásuk, hallásuk, szaglásuk élesedik. Sok kedves lakójával találkozhattok még az erdőnek, így a hazai erdők legnagyobb vadon élő állatával, a szarvassal is. Szép, kecses mozgásáról, ágas-bogas csontkoronájáról könnyen felismerhetitek. A sűrű, bozótos erdőben tanyázik a vaddisznó. A kannak félelmetes agyarái vannak. A vaddisznó kismalacainak háta csupa csík, ami a rejtőzködésben segít. A kicsinyeit féltő anyadisznó még az embert is megtámadja.

A virágzó növényekben megjelennek a termések. A borostyánnak nyáron új levelei fejlődnek.

Ha csöndben, figyelmesen jártok az erdőben, sokféle állattal találkozhattok. Ne akarj azonban mindent egyszerre megismerni! A legtöbb állat elrejtőzik, ha hallja, hogy ember közeledik felé. Ezért érdemes csendben ülni, és akár egy-két órát várni, hátha előjönnek.

Schmidt Egon

Nyár (részlet)

Tudjátok-e, mit susognak
az erdőben a lombok?
„Gyertek aludni árnyamba,
ti elfáradt vándorok!”

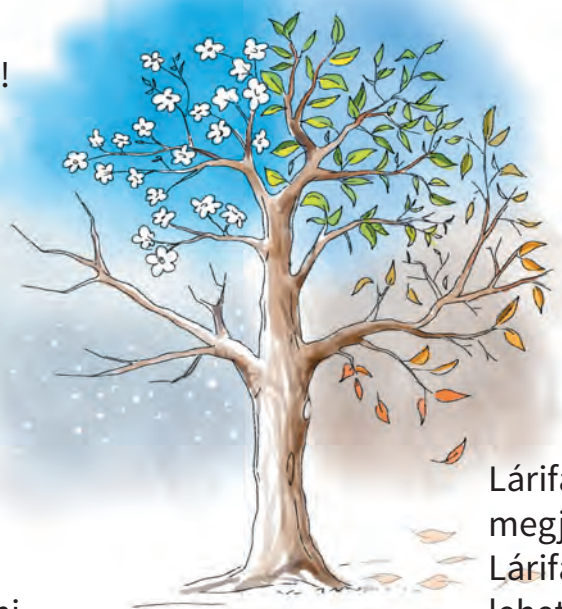
S tudjátok-e, mit énekel
fáradt vándor és madár?
„Szép az erdő, szép a mező,
gyönyörű a nyári táj!”

Zelk Zoltán

Lárifári mondóka (részlet)

Lárifári, lárifári,
itt a tavasz, nem kell várni.
Lárifári, lárifári,
fuss a rétre szaladgálni!

Lárifári, lárifári,
lehet a szünidőt várni.
Lárifári, lárifári,
nem kell iskolába járni.

Lárifári, lárifári,
hideg a tél, lehet fázni.
Lárifári, lárifári,
meleg ruhában kell járni.

Lárifári, lárifári,
megjött az ősz, nem kell várni.
Lárifári, lárifári,
lehet iskolába járni.

népköltés

ILLEMKOCKÁK

Jó tanácsok a kiránduláshoz és múzeumi látogatáshoz

- ▶ Mindig az időjárásnak megfelelő, kényelmes öltözékben indulj útnak!
- ▶ Légy óvatos, se magadat, se másokat ne sodorj veszélyes kalandokba!
- ▶ Ne zavarj az erdő csendjét, nyugalmát, mert az a növények, állatok élőhelye, melyet óvni, védeni mindenkinek kötelessége!
- ▶ Ne háborgasd a fészkeket és az állatokat, ne szedd le a növényeket!
- ▶ Ne térj le az ösvényekről, és ne kóstolj meg semmilyen növényt, gombát!
- ▶ Csak a kijelölt helyen – felnőtt felügyeletével – rakj tüzet!
- ▶ Fedd le földdel a kialudt tüzet!

- ▶ Múzeumokban, kiállításokon stb. köszönj, és viselkedj illedelmesen!
- ▶ Ne nyúlj a kiállított tárgyakhoz, vitrinekhez!
- ▶ Jegyezd meg! *Mindent a szemnek, semmit a kéznek.*
- ▶ Olvasd el, nézd meg figyelmesen a kiállított tárgyakat!
- ▶ Ha valamit nem értesz, kérj segítséget a felnőttektől!
- ▶ Ne rohanj egyik helyről a másikra!

A mesék birodalma

Ennyi csudát (részlet)

Mesét ígértem, hát
el is mondom néked,
de nem aranybarikáról,
nem arról mesélek.

Óperenciáról?
Vagy üveghegyekről?
Nem is erről, nem is arról,
hanem...

Zelk Zoltán

Az égig érő mesefa

Volt egyszer a világon egy öregember. Nem volt neki senkije. Talált egyszer egy szem babot, elültette az udvarába. Hát a bab kikelt, elkezdett nőni. Nőtt, nőtt, nagyon nőtt. Addig nőtt, hogy egy szép magas fa lett belőle.

De nem állt meg akkor sem, hanem mindennap tovább nőtt. Fölért az égig.

Hát ott nem bírt tovább nőni, hanem csak terjedni. Gyönyörűszép ágakat eresztett, és minden ágából kiság is hajlott. Az öregember nagyon megörült, mert jó hűvös lett az udvarában. De még csak akkor lett nagy a boldogsága, mikor az égig érő fa elkezdte hullajtani a meséket. Nem unta már magát! Annyi mese termett a fán, hogy hallgatni sem győzte. Teli lett vele az udvar, a falu, a város, az egész világ is!

Egyszer történt, hogy a fa tetején, de épp a közepén, nőtt egy szem bab. Ez a bab megérett. Leesett a fáról, és lett belőle egy szépséges kisfiú. Az öregember elnevezte Babszem Jankónak.

Hiába örült neki. Babszem Jankó nem akart nála maradni. Elindult a világra. Azt mondta, neki mennie kell, mert várják a gyerekek.

Azóta vándorol, mindenhova benéz, mindenütt mesél. Csak látnátok, hogy fölcsigázza a gyerekeket! Őt hallgatják éjjel-nappal.

Legyen holnap a ti vendégeitek!

magyar népmese

1. Mondd el, te mikor hallgatsz vagy olvasol mesét! Miért szereted a meséket?
2. Figyeld meg a mese kezdését és befejezését! Gyűjts te is hasonlókat!
3. Soroljátok fel párokban, milyen csodák történtek a mesében!
4. Mondjátok el a mese tartalmát körmesével! Kerüljétek a szóismétlést!
5. Készülj a következő órára mesemondással! Hallgassátok meg egymás meséit! Indokoljátok meg, melyik miért tetszett!

A búbos pacsirta meg a rezgőfű

Egy kis búbos pacsirta meglátott egy tó rezgőfüvet.

– Azt a fűvet én gyökerestől kihúzom – mondta hetvenkedve¹ a többi madárnak.

A fű nagy volt, a búbos pacsirta kicsike. A madarak nem hitték, hogy boldogul egyedül.

– Gyöngé vagy te ahhoz – csúfolták.

Erre a kicsi pacsirta megmérgeződött, s leröppent a fáról a fű mellé. Csőrébe vette a rezgőfű szárát, s nagyot rántott rajta.

A fű meg sem rezdült.

– Minek erőlködsz, hiszen úgysem bírsz vele – mondták a madarak.

De a búbos pacsirta csak nem tárgított. Próbálta jobbról, próbálta balról. Mikor ötödszörre rugaszkodott neki, a fű szára elszakadt, a pacsirta pedig hanyatt esett.

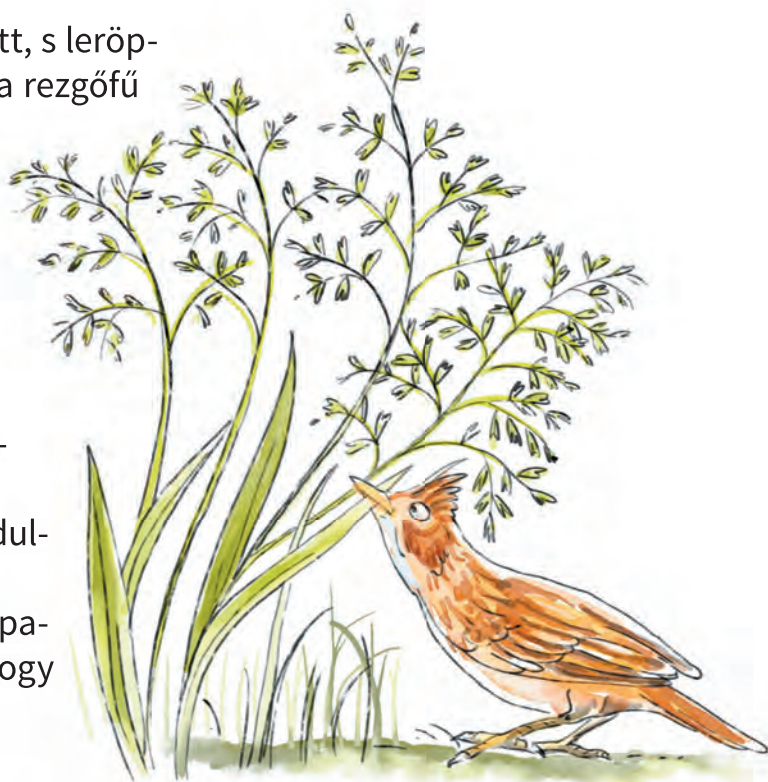
A madarak úgy kacagtak, majd lefordultak a fáról.

Elszégyellte magát erősen a búbos pacsirta. De nem akarta megvallani, hogy felsült.

Hencegve azt csicseregte hát:

– Én is így akartam! Én is így akartam!

Kolozsvári Grandpierre Emil

¹ hetvenkedve: dicsekedve, hősöködvé

1. Csoportokban dolgozzatok! Az egyik csoport mutassa be a kép segítségével a búbos pacsirtát! A másik gyűjtse össze a madárka tulajdonságait a mese alapján!
2. Mondd el a mese rövid tartalmát a szavak, szókapcsolatok segítségével!
észrevett, dicsekedett, nem sikerült, kinevették, nem akarta megvallani
3. Beszélj meg a társaddal, hogy mit gondolsz a pacsirta viselkedéséről! Veled mikor történt hasonló? Mit tanultál az esetből?
4. Húzd alá a mesében az alább megadott szavak, kifejezések hasonló értelmű megfelelőit: *megpillantott, dühbe jött, leszállt, hátára esett, hahotáztak!*

A három nyúl

Egyszer régen, nagyon régen,
zúgó erdő közepében,
három nyulak összegyűltek,
selyemfűre települtek,
ottan se ültek sokáig,
talán csak egy fél óráig,
amikor felkerekedtek,
hogymár végre hazamennek,
egy szarka felettük szállott
s felkiáltott: „Mit csináltok?
Mit csináltok, három nyulak?
Úgy ültök ott, mint az urak...”

– Úgy, úgy bizony, mint az urak! –
felelték a három nyulak. –
Ezután már urak leszünk,
ebédre rókahúst eszünk!
Nem fogjuk az időt lopni,
most indulunk rókafogni! ...

Csacsi szarka, nem elhitte?
Repült is már, a hírt vitte,
s buta róka is elhitte.
De hát hogymé hitte volna,
akármilyen ravasz róka,
mert a szarka így kiáltott:

„Egy jegenye fölött szállok,
mikor lenézek a földre,
három nyulak ülnek körbe.
Összebújva tanácskoznak...
Jaj, mekkora nyulak voltak!
Jaj, mekkora fejük, szájuk,
a medve egér hozzájuk!
Hát még miről beszélgettek?
Hogyméztán csak rókát esznek...”

Ennek a fele se móka!
Szedte is lábát a róka.
Futott ki az erdőszélre,
csak mielőbb odaérne!

Hát amint ott futott, szaladt,
szembe vele farkas haladt:
– Szaladj te is, komám, farkas,
jaj, mit láttam, ide hallgass!
Az erdő közepén jártam,
most is borsódzik a hátam,
sosem láttam ilyen szörnyet,
ottan ültek három szörnyek!
Három nyúl volt, és akkora,
fél méter is volt egy foga!
Hát még miről beszélgettek?
Hogyméztán csak farkast esznek...

No hiszen egyéb se kellett,
a farkas is futni kezdett,
a rókával versenyt futott,
majdnem az orrára bukott!
Addig futott, amíg szembe
nem jött vele egy nagy medve:
a medve így szólongatta:
„Hova szaladsz, farkas koma?”

– Medve komám, ne is kérdjed,
szaladj, ha kedves az élted!
Erdő közepiben jártam,
jaj, mit láttam,
jaj, mit láttam!
Három nyulak ottan ültek,
éppen ebédre készültek.
Akkora volt foguk, szájuk,
kisegérke vagy hozzájuk!
Hát még miről beszélgettek?
Hogy eztán csak medvét esznek!–

Egyébre se volt már kedve,
szaladni kezdett a medve.
Elöl róka, hátul medve,
közbül a farkas lihegve.
Így szaladtak erdőszélre,
szomszéd erdő közepébe.
Szaporán szedték a lábuk,
szellő se érjen utánuk...

Amíg futottak lihegve,
egy vadász jött velük szembe.
Nézi is őket nevetve:
együtt szalad róka, medve...

„No hiszen, csak ne nevéssél,
vigyázz, nehogy bajba essél!
Szaladj inkább te is erre! –
kiáltott rája a medve. –
Az erdőben három szörnyek,
puska sem öli meg őket.
Három nyulak, de akkorák,
nem láttam még ilyen csodát!”

Szedte lábát a vadász is,
eldobta a puskáját is.
Ijedtében megfogadta,
most az egyszer érjen haza,
csak ne falják föl a szörnyek,
sohase vadászik többet...

Ezalatt a nyusziházban,
fűszálakból vetett ágyban
három nyuszi aludt szépen,
összebújva békességben...

Zelk Zoltán

Miért haragszik a disznó a kutyára, a kutya a macskára, a macska az egérre?

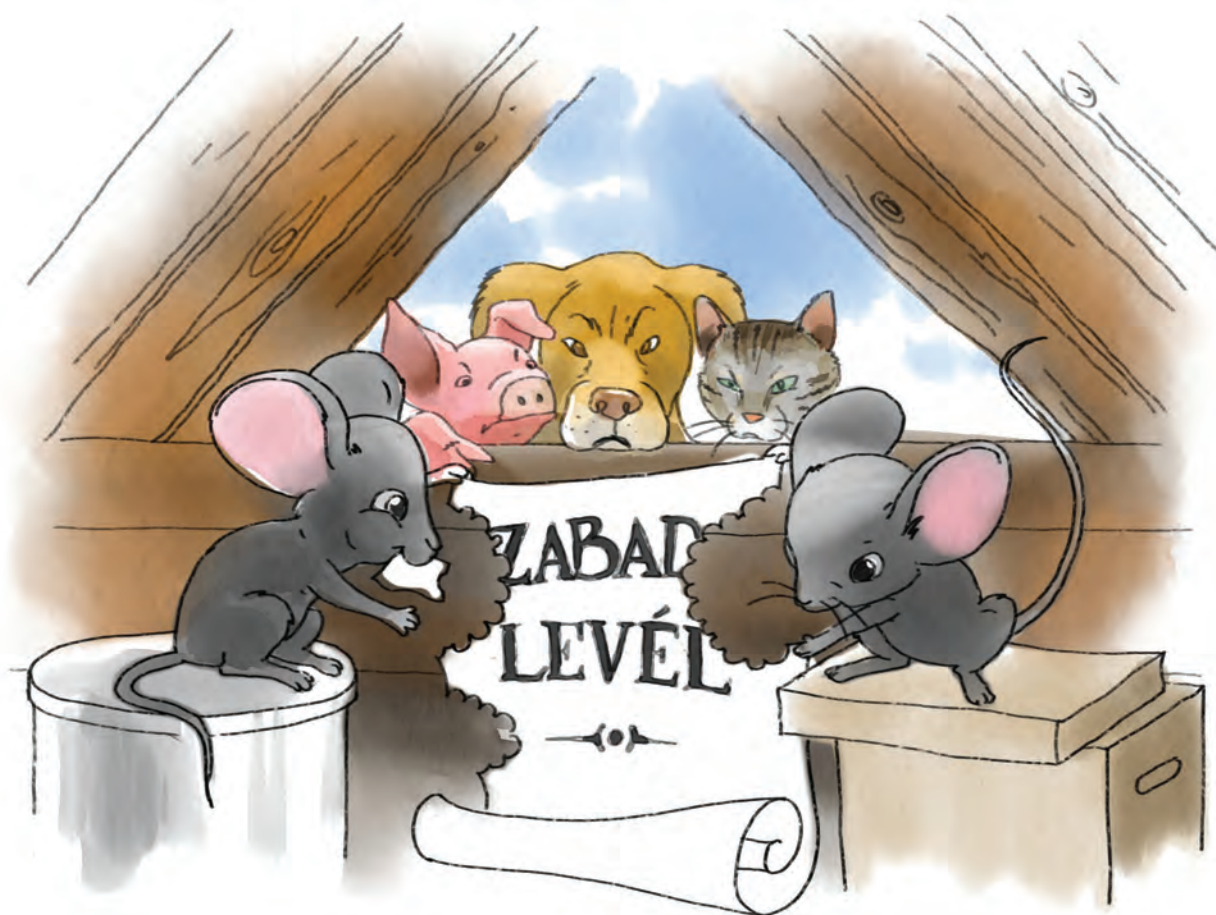
A disznó egyszer kapott valami kutyabőrös írást, szabadságlevelet. Őrizte, mint a szeme fényét, éjjel-nappal magával hordta; egyszer azonban el kellett neki menni messzi útra, nem vihette el a szabadságlevelet. Gondolkozott rajta, mit csináljon vele, utoljára is arra határozta, hogy odaadja legjobb komájának, a kutyának, majd megőrzi az, míg ő oda jár. Őrizte is a kutya hűségesen jó ideig, de egyszer neki is dolga akadt, neki is el kellett menni. Az írással mit volt mit tenni? Nem volt más ismerőse a macskánál, annak adta oda őrizni. Egy ideig őrizte is a macska, de biz ő hamar meguntta, szeretett volna egy kicsit átmenni beszélgetni a szomszédba.

Gondolkozott rajta, hova tegye az írást. Már nem volt senki, akire bízhatta volna; kapta magát, felvitte a padlásra, eldugta a gerincgerenda mellé, azzal mint akinek rendben van a szénája, átment a szomszédba.

Estefelé hazament, kereste az írást, de biz azt egészen összerágták az egerek. Mikor a kutya hazament, nem tudott vele beszámolni, se aztán a kutya a disznónak.

Ettől az időtől sohase tudott a disznó jó szemmel nézni a kutyára, se a kutya a macskára, se a macska az egérre.

magyar népmese

Ugorjunk árkot!

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy farkas, egy róka meg egy nyúl. Versenyeztek, ki tud nagyobbat ugrani.

– Ugorjunk árkot! – mondta a róka.

Széles árok volt az erdő szélén. Odaállt a róka az árok partjára, és így szólt:

– Hosszú lábam, rövid fülem, lompos farkam, hopp! De nagy ez az árok! – zsupsz, már bele is esett.

Utána a nyúl ugrott.

– Hosszú lábam, hosszú fülem, suta farkam, hopp! De nagy ez az árok! – ügyesen átugrotta, futott tovább, mintha puskából lőtték volna ki.

Utoljára ugrott a farkas.

– Hosszú lábam, hosszú fülem, hosszú farkam, hopp! De nagy ez az árok! – oda-pottyant ő is a róka mellé.

Mély volt az árok, nem tudtak kijönni. Már nagyon éhesek voltak.

– Ide hallgass! – szólt a róka. – Ha segítesz kimászni, kihúzlak téged is.

– Jó lesz biz az – állt rá a farkas.

A hátulsó lábaira ágaskodott, a róka felkapaszkodott a hátára, és egy ugrással kinn termett az árok szélén. Úgy elszaladt, hátra sem nézett.

Még most is várja a farkas a rókát, ha azóta meg nem unta.

magyar népmese

Az ígéret szép szó, ha megtartják, úgy jó.

1. Rajzold le a mese szereplőit a füzetedbe! Írd alájuk egy-egy tulajdonságukat!
2. Keresd meg és olvasd fel azt a mondatot, amiről a rajz készült! Húzd is alá! Mit olvasol ki a róka és a farkas szeméből?
3. Képzeld magad az állatok helyébe! Mondjátok el a társaddal egymásnak, mit gondolhatott a róka és a farkas az árokba esés előtt, az árok mélyén és az ugrás után!
4. Alkossatok háromfős csoportokat! Játsszátok el, mi lett volna,
 - ha a nyúl is beleesik az árokba,
 - ha a farkas nem teljesíti a róka kérését!

Osztozkodik a róka

Az üveghegyen innen, a selyemréten túl, volt egy rengeteg erdő. Ebben a rengeteg erdőben, annak is a kellős közepében élt egyszer egy öreg medve. Ennek az öreg medvének volt két fia. Ezek egyszer elhatározták, hogy elmennek világgá szerencsét próbálni. Odaálltak az anyjuk elé, elbúcsúztak tőle illendően. Az öreg medve megölelte a fiait. Lelkükre kötötte, hogy soha el ne hagyják egymást.

Megfogadták.

Azzal nekicammogtak az erdőirtásnak, onnan meg a szántóföldnek. Mentek, mendegéltek. Egyszer azonban elfogyott az ennivalójuk.

Szomorúan, lógó orral kullogtak egymás mellett.

– Hej, de ehethném, testvér! – szólalt meg a fiatalabb.

– Én is! – lógatta buksi fejét a másik.

Amint mentek, mendegéltek, nagy kerek sajtot találtak, de nem tudták elosztani igazságosan. Irigyen civakodtak, huzakodtak, morogtak, amikor közibük toppant a róka.

– Min vitakoztok, medve komák? – kérdezte a Ravaszdi.

Elmondták.

– Sebaj! Majd elosztom én igazságosan köztetek!

– Jó lesz biz az, jó lesz! – hagyták helyben a dörmögők.

Azzal fogta a róka a sajtot, eltörte kétfelé. Úgy intézte, hogy az egyik fele szemlátomást nagyobb legyen, mint a másik.

Fölmordult egyszerre mindegyik mackó:

– Ez nagyobb!

– Csak lassan, mackók! Türelem!

Azzal jó darabot leharapott a nagyobb félből. Most meg a kisebb darab lett a nagyobb.

– Így se jó! – békétlenkedtek a mackók.

– Ugyan, ne türelmetlenkedjete már! Értem én a magam mesterségét!

Le is harapott a nagyobb darabból egy jókora falatot.

Most megint az lett a kisebb.

Így ment az osztozkodás addig, míg a róka alaposan jóllakott. A két medvebocsnak alig-alig maradt a sajtból, mikorra egyforma lett a két darab.

– No, jó étvágyat, medvebocsk!

– mosolygott a róka, és faképnél hagyta őket.

magyar népmese

1. a) Nézegessétek a szöveget! Figyeljétek meg a formáját! Mire következtettek ebből?
b) Kik a szereplők? Miről szólhat a mese?

Sün Balázs

Erdőszélen,
erdőszéli
tölgy tövében
volt egy ház.
Abban lakott
hét süntestvér:
Sün Aladár,
Sün Piroska,
Sün Adorján,
Sün Dorottya,
Sün Demeter,
Sün Tihamér,
s a legkisebb:
Sün Balázs.

Hogyha jól
bevacsoráztak,
szűk lett nekik
az a ház,
s előfordult
ilyenkor, hogy
kívül rekedt
Sün Balázs.
Furakodott,
nyomakodott,
morgott, perelt
dühöngve,
semmit se ért,
mit tehetett,
lefekt a
küszöbre.

Telt az idő,
múlt az idő,
éjre éj és
napra nap.
Egyre többször
fordult elő,
hogy a házból
a legkisebb
kimaradt.
„Ebből elég!
Torkig vagyok!
– kiáltott fel
Sün Balázs. –
Sokan vagyunk,
s kicsi nekünk
ez a ház!”

„Éppen ezért
én elmegyek.
Szerbusz néktek
hat testvér:
Sün Aladár,
Sün Piroska,
Sün Adorján,
Sün Dorottya,
Demeter és
Tihamér!”

Miután így
elbúcsúzott,
fogta magát,
elindult,
lába nyomán
porzott a vén
gyalogút.

Így baktatott,
így poroszkált,
szomszéd tölgyig
meg sem állt.
Ottan aztán
sürgött-forgott,
árkot ásott,
falat emelt,
tetőt ácsolt,
ajtót szegelt,
és mire a
nap leszállt,
épített egy
kalyibát.

„Így ni! –
mondta. –
Most már végre
kényelmesen
alhatok!
Nem tolnak ki
a küszöbre
a nagyok!”

Falevélből
ágyat vetett,
kényelmeset,
belé feküdt
s hortyogott,
hogy csörögtek
s remegtek az
ablakok.
Éjfél tájban
vihar támadt,
hajlítgatta
a vén fákat,
fújt a szél nagy
zajjal ám.
Arra ébredt,
hogy zörögnek
a kalyiba ajtaján.

„Ki az? – szólt ki fogvacogva. – Ki kopogtat sötét éjnek idején?”

„Mi vagyunk az! – szóltak kintről. – Mi vagyunk a hat testvér: Sün Aladár, Sün Piroska, Sün Adorján, Sün Dorottya, Demeter és Tihamér!”

„Elvitte a szél a házunk, engedjél be, ázunk-fázunk idekint, csuromvíz a kabát rajtunk és az ing!”

„Jól van, jól van! – szólt Sün Balázs. – Jövök már!” S fordult a kulcs, nyílt a zár.

Betódultak mind a hatan, tele lett a kalyiba. Kérdezte is Sün Tihamér: „Mondd csak testvér, nincs, csak ez az egy szoba?”

Lefeküdtek, elaludtak. S arra ébredt Sün Balázs: újra kicsi lett a ház!

Mert az éjjel ide-oda lökődve, kiszorult a küszöbre. „Ejnye! – mondta fejkavarva. – Mit tehetnék? Megnövök! S akkor talán nem lesz ágyam, nem lesz párnám a küszöb!”

Csukás István

A három kívánság

Mesélő: Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy szegény ember meg a felesége. Szerették, megértették egymást, de a nagy szegénység miatt néha összezördültek.

Egyszer az asszony előbb ért haza, mint a férje, és azon törte a fejét, mit főzzön vacsorára. Végül egy kis leveshez tett föl vizet. Arra gondolt közben, hogy miért is olyan szegények, miért nem tudja egyszer meglepni az urát egy jó vacsorával.

Amint ezt gondolta, hát egy tündér szállt eléje.

Tündér: Nem bánom, legyen három kívánságod, majd meglátom, mennyi eszed lesz magadhoz.

Mesélő: Azzal el is tűnt, ahogyan jött.

Az asszony hitt is meg nem is, de azért az első kívánság már megszületett a fejében.

Asszony: De jó lenne egy szál kolbász vacsorára!

Mesélő: Abban a pillanatban már szállt is le a kéményből egy lábas, benne a szép szál kolbász. Oda kellett csak tenni a tűz fölé a lábast.

Mikor az ember hazaért, az asszony elmondta, mi történt. Mindjárt elkezdtek tanakodni, mi legyen még a két kívánság.

Ember: De jó volna ló, tinó meg malac!

Asszony: Én bizony meg mást szeretnék!

Mesélő: Nem tudtak megegyezni. Az ember rá akart gyújtani, nyúlt a parázsért, de olyan ügyetlenül, hogy feldöntötte a lábast a kolbásszal.

Megijedt az asszony, és mérgesen szidta az urát:

Asszony: Nőtt volna inkább az orrodra, mint a tűzbe fordítod ezt a kolbászt!

Mesélő: Na hiszen, ez kellett csak! A kolbász már ott is lógott az ember orrán.

Megijedt az asszony, próbálta, hogy leszakítja a kolbászt a férje orráról, de az úgy odanőtt, hogy nem lehetett.

Asszony: Majd levágjuk!

Ember: De én nem engedem, kívánjuk vissza a lábast, s aztán kész!

Asszony: De hát a tinó, a ló meg a malac!

Ember: De hát így csak nem járhatok!

Mesélő: Végül az lett a harmadik kívánság, hogy a kolbász az ember orráról menjen vissza a lábasba.

Most már vacsorához láthattak, de nem nagyon ízlett szegényeknek a jó falat. Még mindig azon zsörtölődtek, ki volt az oka, hogy ezután is már csak olyan szegények lesznek, mint voltak.

magyar népmese alapján

1. Szerinted miért akart segíteni a tündér a házaspárnak? Beszélj meg a társaddal!
2. Neked mi lenne a három kívánságod? Miért ezeket választottad?
3. Olvasd fel és húzd alá a mesének azt a részét, ahol jó irányba lehetett volna fordítani az eseményt! Így játsszátok el párokban a mese folytatását!

Szócikk a szótárakban

Sokféle szótár és lexikon létezik. Bennük a szavak betűrendben találhatóak. Az *Ablak-Zsiráf* egy olyan gyermeklexikon, amelyben megtalálhatod a szavak magyarázatát. A szavak a szótárakban vastag betűsek. Ezek a címszók. A hozzájuk kapcsolódó magyarázatok a szómagyarázatok. A címszót és magyarázatukat közös néven szócikkeknek nevezzük. A szócikkek két hasábjában (oszlopban) szerepelnek az oldalon.

Ez a **címszó**

Ez a **szómagyarázat**

Ez a **szócikk**

tündér • Sok mesében olvashatunk tündéerekről. A tündérek szépek és jók. Tündérországbn laknak. Varázslattal segítenek a bajba jutott embereken.
Tündérországbn csak híre sincs a télnek, ott örökös tavasz pompájában élnek.

Ablak-Zsiráf 166. oldal, 1. hasábj, 2. szócikk

1. Jegyezd meg a szócikk részeit!
2. Keresd meg az *Ablak-Zsiráfban* a *kíváncsi* szó jelentését! Add meg az elérhetőségét!

A halász és a nagyravágyó felesége

Messze, az Óperenciás-tengeren is túl, egy kis kunyhóban élt egy öreg halász zsörtölődő feleségével. Egy napon szép halat fogott az öreg.

– Eressz el engem, jó ember, hálából teljesítem minden kívánságod! – így szólt a hal, s a jószívű öreg halász visszaengedte a vízbe, s aznap hal nélkül ment haza.

Elmondta a feleségének, mi történt a tengerparton. Az asszony visszaküldte, hogy kérjen a haltól a kunyhójuk helyett egy szép házat.

Elmondta a halász a felesége kívánságát a halnak, az meg így felelt rá:

– Menj haza, öreg halász, otthon vár már a szép ház!

Így is történt: mire a halász hazaért, az öreg kunyhó helyén szép ház állott.

Örült az öreg halász a szép háznak, de a felesége új kívánsággal hozakodott elő:

– Kastélyt kérj nekem a haltól!

Újra lement hát a halász a tengerpartra, és elmondta a halnak az asszony új kívánságát. A hal csak azt felelte:

– Kapzsi¹ a te feleséged, de menj csak haza, már vár a kastély!

Így is lett. Mire a halász hazaért, a szép ház helyén hatalmas kastély állott.

Ezzel sem elégedett meg azonban a halász felesége. Azt vette a fejébe, hogy ő királyné akar lenni. Ment a szegény halász, elmondta a halnak az asszony kívánságát. Erre aztán mérges lett a hal. Azt mondta:

– Nemcsak kapzsi, hanem gonosz is a te feleséged. A mások munkáján akar uralkodni, nem érdemel mást, csak kunyhót.

Mire a halász hazaért, a kastély helyén a régi, rozoga kunyhó fogadta.

magyar népmese

¹ kapzsi: nagyravágyó, mindent magának akaró

1. Mindenki írjon egy kérdést cédulára a mesével kapcsolatban! Gyűrjétek golyót a papírból! Dobjátok oda valakinek! Aki elkapta, az feleljen a kérdésre! Ezután a saját kérdését dobja tovább!
2. Versenyezz a szomszédoddal! Soroljátok fel hasonlóságokat és különbségeket a múlt órán olvasott és a mostani mese között (helyszín, szereplők, kívánságok)!

Jakab meg az apja

Ülök a deresre,
megyek a peredre,
megyek a mesék elejbe,
ott vannak a jászolhoz kötve.
Megláttak, elkezdtek szaladni,
volt köztük egy sánta,
megfogtam, hopp, majd téged elmondalak!

Hol volt, hol nem volt, volt a világon egy ember, annak volt egy fia, Jakabnak hívták. Egyszer az apja kiküldte Jakabot, hogy arassa le a zabot. De Jakab nem aratta le a zabot. Akkor az apja kiküldte a botot, hogy verje meg Jakabot, mert nem aratta le a zabot. De a bot nem verte meg Jakabot, hát kiküldte az apja a tüzet, hogy égesse meg a botot, mert nem verte meg Jakabot. De a tűz nem égette meg a botot. Akkor kiküldte az apja a vizet, hogy oltsa el a tüzet, mert nem égette el a botot. A víz nem oltotta el a tüzet. Kiküldte a bikát, hogy igya meg a vizet, mert nem oltja el a tüzet. A bika nem itta meg a vizet. Kiküldte a mészáros, hogy vágja le a bikát, mert nem issza meg a vizet. A mészáros nem vágta le a bikát. Akkor kiküldte az egeret, hogy rágja el a mészáros gatyamadzagját, mert nem vágta le a bikát. Az eger nem rágta el a mészáros gatyamadzagját, hát kiküldte a macskát, hogy fogja meg az egeret, mert nem rágta el a mészáros gatyamadzagját.

A macska kiment, megfogta az egeret, az eger elrágta a mészáros gatyamadzagját, a mészáros levágta a bikát, a bika megitta a vizet, a víz eloltotta a tüzet, a tűz megégette a botot, a bot megverte Jakabot, Jakab meg learatta a zabot.

magyar népmese

1. Számold be a mesében a szereplőket a megjelenésük sorrendje szerint!
2. Mikor fordul jóra a történet? Tegyéél oda jelet!
3. A szereplők sorszámát írd be újra ebbe a részbe! Mit tapasztalsz? Mondd el!

A csillagszemű juhász

Hol volt, hol nem volt, hetedhét országon meg az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer egy király. Olyan hatalmas volt, hogy ha messziről látták is, reszkettek tőle az emberek, mint a nyárfalevél. Ha prüszkölt, lovas emberek vitték hírért az egész országba, aztán aki nem mondta: „Adj Isten egészségére!”, az mindjárt halál fia volt.

Mondta is már mindenki, csak egy juhászlegény nem akarta mondani sehogy se. Na, rögtön vitték a király elé, hogy ítéletet mondjon rá.

De akárhogyan parancsolta a király, a juhász mégsem kívánta egészségére a prüszkölést. Azt mondta, majd akkor, ha a király neki adja a lányát!

A királylány szívesen hozzáment volna a juhászhoz, mert az igen szép volt. Két csillag ragyogott a szemében. Azonban a király nem akarta a lányát hozzáadni. Megparancsolta a katonáinak, hogy vessék a juhászt a medve tömlőcébe. Úgy is tettek. De amikor meglátta a juhász csillagszemét, a lábához feküdt, aztán a kezét nyalogatta.

Reggel, amikor a strázsa bement, a juhásznak semmi baja nem volt: füttyült, dalolt, s a medve táncolt hozzá. Még a király is csudájára ment a dolognak.

De azért most se adta hozzá a lányát, hanem megparancsolta, hogy vigyék a juhászt a sündisznók¹ börtönébe. De ezek se bántották, amikor a szemébe néztek. A juhász meg elővette a furulyáját. A sündisznók még reggel is táncoltak, amikor a strázsa belépett.

Megint odahívták a királyt. Nézte, csudálta a dolgot, de azért most se adta hozzá a lányát, hanem azt parancsolta, hogy vessék egy gödörbe, száz éles kasza közé.

No, elvitték és bedobták egy gödörbe, száz éles kasza közé. De most se lett semmi baja, mert két szeme világított, aztán estében addig kalimpálódzott, amíg jó helyre nem esett. Reggel már ott ült a gödör szélén, és furulyázott.

Hát most már belátta a király, hogy így nem boldogul a juhással, azért gondolt egyet. Befogatott a hintóba, és maga elé ültette a juhászt.

– No – azt mondja a király –, neked adom ezt az ezüsterdőt, ha azt mondod: adj Isten egészségére!

– Nem mondom én – azt mondja a juhász –, ameddig nekem nem adja a lányát! Megint továbbmennek. Egyszer odaérnek egy gyémánttóhoz.

– No – azt mondja a király –, ezt is neked adom, ha azt mondod: adj Isten egészségére!

– Nem mondom én – azt mondja a juhász –, még most se, csak majd ha nekem adja a lányát!

– No, hát legyen a tiéd! – mondja a király.

Hazamennek, aztán a király mindjárt kihirdette az egész országban, hogy férjhez adja a lányát, aki akar, jöhet vendégségbe. No, lett is lakodalom, hét országra szóló!

Az első tál éppen tormás hús volt.

A torma nagyon erős volt, hát a király akkorát prüszkölt, hogy olyant még soha!

– Adj Isten egészségére, adj Isten egészségére! – kiabálta mindegyre a juhász, amikor már a többiek el is hallgattak.

– Jaj, ne mondd már annyit, inkább neked adom a fele királyságomat is!

Na, mindjárt meg is koronázták őt is, meg a feleségét is, aztán még most is uralkodnak, ha meg nem haltak.

székely népmese

¹ sündisznók: a sünöket a néphit az erdők ártó, gonosz kis lényeinek tekintette

1. Csoportokban dolgozzatok! Egymás után mindenki dobjon egy kockával! A dobás értékének megfelelően számoljatok be a meséről!
1: Szereplők 3: Csodás elemek 5: Meseszámok
2: Helyszínek 4: Rövid tartalom 6: Tanulság
2. Minek köszönhette a juhász a királylány kezét? Húzd alá a kérdésre felelő igaz választ! Indokold is meg szóban!
A csillagszemének. A bátorságának és a kitartásának. A szerencsének.
3. Játsszátok el párokban a legény találkozását a királlyal és a királylánnyal!
4. Hány próbatételt állt ki a juhász? Melyek voltak fenyegetőek, és melyek ígértek jutalmazást? Húzd alá más-más színnel!

A hiú király

Egyszer volt, hol nem volt, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egy szegény ember. Volt annak három fia. Egyszer a király kihirdette az egész országban, hogy annak adja a lányát, aki előtte olyat tud mondani, amit ő el nem hisz.

Meghallja ezt a szegény ember legöregebb fia, akit Péternek hívtak, kapja, fogja, elmegy a királyhoz. Megmondja egy szolgának, hogy ő beszélni akar a királlyal. A király mindjárt gondolta, hogy mit akar a legény, de nem szólt senkinek, csak azt parancsolta, hogy eresszék be tüstént azt a legényt.

Mert akkor már annyi királyfi meg isten tudja, micsoda nagy úr megfordult a király előtt, mint a csillag az égen, mint a fűszál a réten – s mind a királykisasszonyt akarta elvenni. De biz ott egy se tudott olyat mondani, amit a király el ne hitt volna. Bemegy hát Péter a királyhoz, köszön neki:

- Jó napot adjon isten, király uram!
- Adjon isten neked is, fiam! Mi járatban vagy?
- Én bizony házasodni akarok, uram király!
- Jól van, fiam, hát aztán mire vinnéd az asszonyt?
- Tudja az isten! Majd csak eltartanám valahogy. Van háza az apámnak, meg egy kis földje is.
- Elhiszem, fiam – mondja a király.
- Aztán meg van három darab marhánk is.
- Azt is elhiszem.
- Most nemrégiben a trágya annyira meggyűlt az udvarunkon, hogy már nem is fértünk tőle.
- Elhiszem.
- Egyszer azt mondja az apánk: „Fiaim! Hordjátok ki ezt a trágyát arra a kis földre, majd talán használ neki valamit.”
- Elhiszem.

- Mink aztán kihordtuk a trágyát, három hétig, két kocsin.
- Elhiszem.
- Hanem tévedésből a szomszéd földjére hordtuk ki mind egy szálíg.
- Elhiszem.
- Mikor ez is megvolt, hazamentem, megmondtam az apámnak.
- Elhiszem.
- Akkor aztán én, az édesapám meg a két kisebb testvérem, úgy négyecskén ki-
mentünk a földünkre.
- Elhiszem.
- Aztán megfogtuk a szomszédunk földjének a négy sarkát, mint az asztalterítőt
szokás, és a trágyát róla a mi földünkre fordítottuk.
- Elhiszem.
- Azután a földünket teleszórtuk fűmaggal.
- Elhiszem.
- Aztán olyan sűrű erdő nőtt rajta, hogy ki látott olyat, ki nem.
- Elhiszem.
- Az apám aztán sajnálta kivágnatni a gyönyörű fákat: hát vett egy farka disznót.
- Elhiszem.
- Aztán a fölséged öregapját megfogadta kanásznak!
- Hazudsz! Akasztófára...! – Hanem a királynak hirtelen eszébe jutott a fogadása.
Mit tehetett, rögtön papot, jegyzőt hívatott, a szegény ember fiával összeadta a lá-
nyát. Csaptak akkora lakodalmat, hogy hét országra szólt a híre. Még az árva gyere-
keknek is akkora kalácsot adtak a kezükbe, mint a karom; volt lé meg lé, hát még a
sok hús nélkül való lé!

*Gallér híján köpönyeg,
Hazudtam, mert volt kinek.*

magyar népmese

A pap és a tojások

Volt egyszer egy pap, annak volt egy szolgája. Egy legényforma férfi volt nála, egy beás ember. Ő csinált otthon mindent, ő dolgozott.

De a pap minden áldott nap eljárt egy másik házhoz, ott reggelizett, ebédelt, vacsorázott, ott evett egész nap. Tojásokat evett. Minden étkezésnél megevett egy tojást.

Na, Istenem, míg aztán letelt az egy hónap, és fizetnie kellett.

Odamegy a gazdához, hogy megegyezzen vele. Ott, ahol evett, fizetnie is kell.

Na, számolni kezdett a gazda. Hány tojást evett meg, azokból mennyi csirke lett volna, mennyi tyúk, aztán ismét mennyi tojás. Anynyit számolt, hogy nem lett volna rá elég a pap egész vagyona. Olyan sokat számolt ki neki.

– Fú! – mondja. – Nem tudom kifizetni.

– Ha nem tudod kifizetni, akkor feljelentelek a bíróságon. Mert ez aztán már sok.

Fogott egy fanyelet, irány, elment a bíróságra, feljelentette, hogy milyen sok pénzt tett az ki, amit a pap megevett. Hát nagyon sokat számolt. Mennyi tyúk lett volna belőlük, mennyi csirke, tojás. Na. Nem volt rá elég a pap vagyona. Édesanyám!

Na elég az hozzá, hogy jön az idézés a papnak. A bíróságra kell mennie. Hú! Nagy bánatban, gondban van, hogy mit csinál majd vele a bíróság.

Észrevette ezt a beás ember, amelyik nála volt, a szolgája. Mondja:

– Hát plébános úr! Min gondolkodsz te mostanában olyan nagyon? – kérdi. – Nagy gondban vagy.

– Ej, hagyd már! Hát miért mondjam én ezt meg neked?

– De nem úgy van az, mondd csak el, hátha tudok segíteni a bajodon.

– Ej!

– Mondd csak el, plébános úr! Hátha én is tudok neked segíteni.

Hát odafordul hozzá a pap, és elmondja neki. Amikor elmesélte, miről is van szó, azt mondja a szolga.

– Hát, tudod mit, plébános úr! – mondja a férfi. – Én is elmegyek veled!

– Ej, hát mit csinálnál te velem ott a bíróságon?

– Nem, én megyek veled! Hallanom kell, hogy mit mondanak ott neked.

– Ej, nem bánom! Hát gyere!

Na, azon a napon fogták magukat, felöltözködtek. A pap is, a szolga is. A pap adott a szolgának ruhát, hogy fel tudjon öltözni. Amikor elkészültek, indulni akartak, a szolga talált egy fél téglát. Hopp! Fogta és az ingébe rakta.

– Tartsd a kezedd, hogy ki ne essen a téglá!

Na, jól van. Megérkeztek a bíróságra. Elmondja a bíróság, hogy mennyi tojást evett meg, és nem tud érte fizetni.

De a legény mit tesz? Egyre csak a mellét veri. Azt a téglát, hisz tudod?

Hej, a bíróság azt gondolta, hogy ő fog fizetni, hogy nála van a pénz. Úgy látszódtott a téglá az ingében, hogy mindenki azt hitte, pénz van ott. Dehogy!

Mondja egyszer a legény a papnak:

– Mikor végzünk itt már? Nekem dolgom van otthon. Tudod, micsoda nagy munka vár rám ott.

Mondja a bíró:

– Hát milyen munka vár rád?

– Na – mondja –, ott a bogrács tele búzával, ott fő a tűzön. Ha hazaérünk, elvetem.

– Mi? – mondja. – Te előbb megfőzöd azt a búzát, amit elvetsz?

– Igen, el akarom vetni. – mondja.

– Ej! – mondja. – Ezt nem lehet. Abból nem lesz semmi. A főtt búza nem kel ki.

– Ja – mondja a legény –, az nem kel ki? Hát a főtt tojások? Azokból mennyi csirke lett volna, és mennyi tyúk? – kérdi a legény a bírótól.

Hopp! Akkor a bíró elgondolkozott.

– Igazad van.

– Na, tisztelt bíró úr – mondja –, ha nem adtál volna igazat, látod ezt a téglát, ezzel törtem volna be a fejed. Ha a főtt búzából nem lehet semmi, akkor a főtt tojásokból sem lehet semmi.

Így mentek haza, és így nyerte meg a pert a pap.

cigány népmese

Az elrejtett kincs

Az a fa még most is megvan az uszódi határban. Valamikor oda telepedtek le a cigányok, az alá a fa alá, mert nagy lombja volt, és nagy árnyékot vetett. A karavánok¹ ott álltak meg a lovas kocsikkal, ott tanyáztak, ott főztek, ott ettek. Napközben a cigányasszonyok elmentek kenyér után, járták a falut, szerencsét mondtak a népeknek, a cigány férfiak meg a táborban maradtak a lovak mellett. Amikor a nők hazaérkeztek a batyukkal, akkor kezdtek el főzni, mindenki azt, amit a házaknál kapott. Eljött az este, a tűz köré ültek a cigányok. Együtt ültek, beszélgettek, szót váltottak erről is, arról is.

1. Mivel töltötték mindennapjaikat a cigány emberek?

Egyszer csak a fa tövéénél kilobbant a földből egy hatalmas zöld láng. Hirtelen rettentő erővel csapott föl az ég felé, aztán mintha visszazívta volna a mélység, elűnt. Amikor másodszor is feltört a láng, apám azt mondta a többieknek:

– Cigányok, dobjatok oda egy fehér lepedőt, mert azon a helyen elrejtett arany-pénznek kell lennie!

2. Mi jelezte a kincs helyét? Jósolj a rajzokból! Mondd el a társadnak, hogyan folytatnád tovább a mesét!

Fogtak is egy lepedőt, és reá terítették a fűre, ahol a ragyogó tűz jelentkezett. Vártak úgy tizenöt percig, aztán elkezdtek ott ásni. Nem sok földet kellett elmozdítaniuk, hamar megtalálták a kincsesládát. Az egyik férfi megragadta a láda fülét, emelte volna kifelé, de a másik cigány gyengébb volt, alig bírta tartani a súlyt, és

elkáromkodta magát. A láda abban a pillanatban visszaesett a gödörbe, és lesüllyedt. Eltűnt. Csak egy nagy csörrenést lehetett hallani valahol lent a mélyben, de akkorát, hogy megremegett a föld a talpuk alatt.

3. Mi lett a láda kincs sorsa? Szerinted mi történik ezután?

A cigányok meg egymást szidták:

- Azért veszett el a sok, drága aranypénz, mert te nem jól fogtad a ládát!
- Te vagy a hibás, nem én! Ne akard reám akasztani a hibát!

És káromkodtak veszett módra.

A tűzláng nem lobbant ki a földből többé, de a halomba hányt rögök tetején nem-sokára egy piros ruhás, kicsi ördög jelent meg. Bizony mondom, ördög volt, és piros öltözetet viselt: piros csizmát, piros nadrágot, piros kabátot, piros sipkát, és pirosak voltak a szarvai is! Ő volt a kincs őrzője, és állt némán a fa tövében, nézte a cigányokat. Azok meg úgy megijedtek, hogy rögtön befogták a lovakat a szekerekbe, és elhajtottak onnan. Egész éjjel mentek, nem álltak meg, csak a hetedik faluban. Féltek, hogy betegek lesznek a gyermekek, mert ilyenkor az szokott következni: ahol ördög jelenik meg, ott nagy betegség történik, ha nem védekeznek ellene.

Így volt, ahogy elsoroltam. Az a fa még most is megvan, pedig hány éve már ennek!

4. Mitől ijedtek meg a cigányok? Miért indultak azonnal útnak?

cigány népmese

¹ karaván: együtt utazók csoportjának hosszú sora

1. Tegyé fel egy kérdést a mese tartalmával kapcsolatban! A melletted ülő válaszoljon rá! Sorban egymás után haladjatok!
2. Játssz el mozdulatokkal! *A cigányok...*
 - csodálkozva néznek.
 - veszekednek.
 - fejesztve menekülnek.

Furulyavásár

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon is túl, volt egy gazdag, büszke ember. Elküldte egyszer a két kisleányát a szomszéd faluba a vásárba, hogy vegyenek maguknak egy-egy furulyát.

Az ember tudta, hogy egy furulyának négy-öt forint az ára, de a gyerekeknek adott nyolc-nyolc forintot, hogy vegyenek maguknak valami nyalánkság¹ is.

Ment a két fiú nagy büszkén, hogy nekik milyen sok pénzük van. Találkoztak másokkal, szegényebbekkel, akiknek csak egy vagy két forintjuk volt. Vagy éppenséggel egy sem, csak mentek a vásárba nézelődni. [...]

Mikor odaértek, megtalálták a furulyaáruló embert. Azt kérdi a nagyobbik fiú:

– Mit kér egy ilyen furulyáért?

Hát az ember adta volna négyért is, de gondolta, hogy ötöt kér, s aztán egyet elenged. Öt forintot kért.

A fiú nézegette egy kicsit a furulyát, s azt kérdezte az embertől:

– Ideadja nyolcért?

Az ember nagyot nézett, de gyorsan rámondta:

– Add ide a pénzt!

– Az öcsémnek is ad egyet nyolc forintért?

– Add ide a pénzt!

Odaadták, megkapták érte a furulyákat, s elkezdtek fújni. Odamentek a többi gyerekhez, s dicsekedve mondták:

– Lám, hogy becsaptuk azt az embert! Öt forintot kért, s mi elcsaltuk tőle nyolcért!

Így aztán a hír eljutott haza az apjukhoz is. Az szégyellte magát, hogy neki milyen buta fiai vannak. Máig is élnek, ha meg nem haltak!

magyar népmese

¹ nyalánkság: édesség

*Észt nem árulnak a vásárban.
Ő sem volt ott, ahol az észt osztogatták.*

1. Húzd alá a mese szereplőit és helyszíneit! Írd le a füzetedbe!
2. Bontsd a mesét három részre! Írd melléjük a sorszámokat! Adj címet a részeknek!
3. Gyűjtsétek össze memóriajátékkal a fiúk tulajdonságait!
4. Képzeld azt, hogy a fiúk édesapja téged kért meg arra, kövesd a fiúkat a vásárba! Számold be arról, ami ott történt!
5. Játsszátok el a történetet a következő órán! Utána mondjatok véleményt az előadásokról! (Mennyire volt érthető? Hogyan játszottak a szereplők? Stb.)

Ki a legelőbbvaló?

Volt a világon egy öregember, az egyszer kinn járt a mezőn. Mikor jött hazafelé, fogott egy egeret. Mikor hazaért, látja, hogy kislány lett az egerből.

Nőtt a kislány, nagylány lett belőle, azt mondta:

– Én csak akkor megyek férjhez, ha olyan férjet találok, aki a legelőbbvaló.

Az öregember elment keresni olyan férjet, ki a legelőbbvaló. Elment a Naphoz. A Napnak a szolgálja azt mondta, hogy várakozzon estig, mert a Nap úr most éppen oda van a földet megvilágítani.

Estefelé hazajött a Nap úr lovakon. Azt mondja neki az öregember, hogy vegye el az ő lányát, mert ő a legelőbbvaló.

Azt mondta a Nap:

– Én nem vagyok a legelőbbvaló, nálam erősebb a felhő, mert az engem eltakar.

Elment az öregember a felhőhöz, kérte, hogy vegye el az ő lányát, mert ő a legelőbbvaló.

Azt mondta a felhő:

– Én nem vagyok a legelőbbvaló, nálam előbbre való a szél, mert az engem ide s tova hajkurász.

Elment az öreg a szélhez. Azt mondta a szél:

– Én nem vagyok a legelőbbvaló, nálam előbbre való a vén Máttra hegye, mert azt én nem bírom megmozdítani.

Elment az öreg a Máttra hegyhez, s kérte, vegye el a lányát, mert ő a legelőbbvaló.

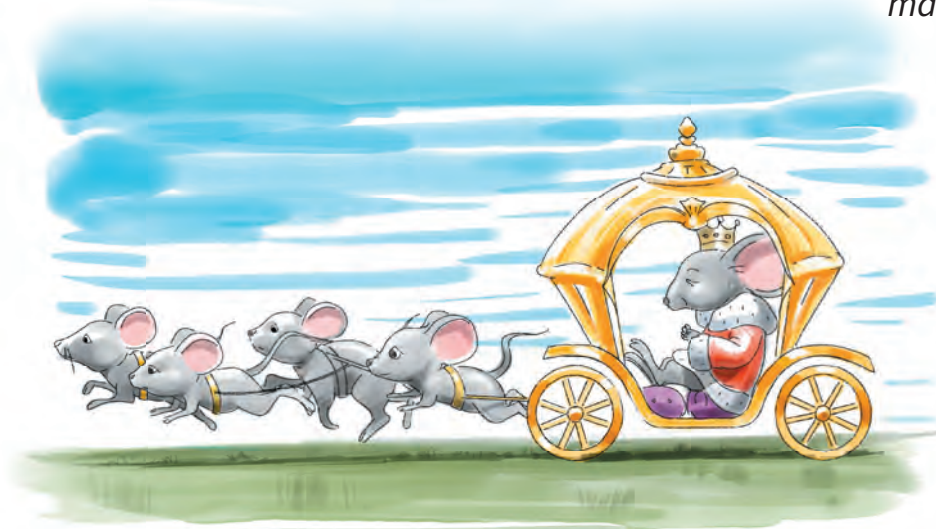
Azt mondta a Máttra hegy:

– Én nem vagyok a legelőbbvaló, énnám erősebbek azok a kis egerek itt a tövemben, mert én még azokat nem bírtam összenyomni.

Az öreg elment az egerek királyához, hogy vegye el az ő lányát feleségül, mert ő a legelőbbvaló.

Az egerek királya befogott sok egeret egy hintóba, elment a lányért. A lány visszaváltozott egernek, összeházasodtak, ma is élnek, ha meg nem haltak.

magyar népmese

Megjárta Jancsi

Jancsi kapált az apjával. Nem könnyű dolog a kapálás. Jancsi elfáradt. Meleg volt. A Maros kutya ott feküdt a hűsön, a körtefa alatt.

Jancsi megtörülte a homlokát, és így szólt:

– Hej, édesapám, de jó volna, ha kutya volnék!

– Hát csak légy – felelt az apja –, próbáld meg!

Jancsi letette a kapát. A Marost elkergette a körtefa alól, s maga feküdt oda.

Onnan nézte, hogy az apja hogyan dolgozik.

Az idő már délfelé járt. Jancsinak a szeme majd kiesett az éhségtől.

Végre nagy nehezen megérkezik az ebéd. Az apa leteszi a kapát, és odaül a fa alá.

– Lássuk – mondja –, mi a leves!

– Bableves – mondja neki örömmel Jancsi.

– Csitt – szól rá az apja –, a kutya nem beszélhet.

S enni kezd.

– Hát én nem kapok? – kérdi Jancsi.

– Hol hallottad azt, hogy a kutyának leves jár? Mondtam már, hallgass, mert te beálltál kutyának: kutyának nincs szava.

Hallgatott Jancsi, de szomorúan.

Következett a főzelék. Abban volt hús is. Az apa megette a főzeléket, a húst is. A csontot odadobta Jancsinak.

Akkor már Jancsi sírva fakadt.

– Nini – mondja az apa –, hát mi bajod?

– Édesapám – feleli Jancsi –, nem kívánok tovább kutya lenni, mert ha még tovább is kutya vagyok, a tésztából sem kapok.

Bizony így került ki aztán Jancsi a kutyaságból.

Gárdonyi Géza

Ki dolgozni nem szeret, nem érdemel kenyeret.

Ki nem dolgozik, ne is egyék.

1. Képzeld magad Jancsi helyébe! Keress az olvasmányban mozgással vagy arcjátékkal eljátszható részeket! Mutasd be a többieknek! Ismerjenek rá!
2. Mondd el, mit fejez ki a fiú arca a képen!
3. Írd le a füzetedbe, te mit tanultál az esetből!
4. Meséld el, ha veled is megtörtént már valami hasonló! Mikor? Hogy végződött?

Mese az erdőről (részlet)

Háromféle ember él a világon: Rontó-ember, Gyűjtő-ember és Látó-ember. Te Látó-ember leszel, ugye?

Amikor az erdőre kimégy, figyelve lépj és lábujjhegyen. Mihelyt a fák alá belépsz, és felrebben előtted az első rigó: akkor már tudnod kell, hogy az erdő észrevett.

Ha megállsz egy pillanatra, hallani fogod a szellőt, ahogy a fák között tovaoson, és a fák susogva beszélnek. Te már tudod, hogy ezt a szellőt az angyal rázta elő köpenye ráncaiból. Ha jól figyelsz, a manókat is hallhatod: surrannak, matatnak itt-ott a sűrűben. Sok dolguk van, igyekezniük kell.

A virágokat is láthatod majd, és minden virág kelyhéből egy tündér les rád. Figyelik, hogy Rontó-ember vagy-e? Azoktól félnek.

De te Látó-ember leszel, és a tündérek ezt hamar felismerik. Kiülnek a virágok szirmaira, és kedvesen rádkacagnak. De akkor már a patakot is meghallod, ahogy neked mesél csodálatos meséket az erdőről.

Csönd bácsi, az öreg, ő csak a fák közül vagy egy szikla mögül les reád, és a sánta vén boszorkányt se láthatod, mert ő mindig a legsötétebb sűrűség mélyén rejtőzködik. Csak a mérges bogyókról tudhatod, hogy ott van valahol.

Kacagsz vagy énekelsz? A napsütötte sziklacsúcson egy kék ruhás lányka ül, lábait lógatja, és hangodra vidáman visszacacag. Te már ismered őt is ebből a meséből. Csönd bácsi nagyobbik leánya, Visszhang a neve.

Haladj bátran, egyre mélyebben az erdők közé. A fák alatt itt-ott még láthatod a harmatot, ahogy megcsillan a fűszálak hegyén. Jusson eszedbe, hogy angyalok könnye ez. Angyaloké, akik sokat sírnak még ma is, mert annyi sok embernek zárva marad a szíve a szép előtt.

Wass Albert

1. Mondd el, milyennek képzeled el a nevük alapján a háromféle embert! Te melyiké szeretnél válni? Indokold meg a válaszodat!
2. Miből derül ki, hogy az erdő észreveszi a belépőt? Húzd alá!
3. Mit tanultál ebből a meséből? Gyűjtsétek össze kerekasztal módszerrel!

Az időjós

Mátyás király útra készülődött. Megkérdezte hát udvari csillagászát, milyen idő várható. A csillagász elővette a látcsövét, vizsgálódott valamelyest a derült égen, aztán így szólt:

– A Nap sugarának rezgése, a felhők peremének színe mind azt mutatja, hogy szép idő lesz.

A király annyira bízott a csillagászában, hogy még kabátot sem vitt magával, hiába szidta a felesége.

Ahogy mentek, egy rétre értek. Azon a réten egy juhász legeltette a nyáját. Mikor a szamár meglátta a díszes kíséretet, hátracsapta a fülét, és harsányan hármat ordított.

– Mit hirdet a szamarad? – kérdezte tréfásan a király a juhászt.

– Amikor ilyenformán ordít, mindig eső lesz – felelte a juhász.

Mátyás a csillagászhoz fordult:

– Hallod-e, te nagy tudós, most is azt mondod, hogy szép idő lesz?

A csillagász megint elővette a látcsövét, vizsgálódott körös-körül az ég alján, s így szólt:

– A levegő remegése, a falevelek csillogása, valamint a barázdabillegések billegetése mind azt mutatja, hogy szép idő lesz.

Óvta a juhász a királyt, forduljon vissza, különben megázik. De a király nem hallgatott rá. Nem haladtak egy fél órát sem, nyakukba zúdult egy kiadós nyári zápor. Mátyás akkorát tüszentett, majd levált az orra. Pedig szép, nagy orra volt, kár lett volna érte. Aztán kimondta az ítéletet:

– A csillagász szamár, a szamár csillagász.

Meg is vette a szamarat a juhásztól, és soha útra nem kelt anélkül, hogy véleményét az időjárásról meg ne tudakolta volna.

magyar népmonda

JÓ, HA TUDOD! Időjós megfigyelések

Eső készül: ha a fecskék alacsonyan röpdösnek; ha a holdnak udvara van, és a csillagok vibrálnak; ha déli szél fúj.

Jó idő lesz: ha párás a levegő, és homályosan látszik a túlpart.

Mátyás király országjáráson

Országjáró útján Mátyás király találkozik egy szegény emberrel. Megkérdi tőle:

– Mi a te mesterséged?

– Az enyém? Seprűfonó, felséges uram.

– Na, tudod mit, jóember? Három hét múlva gyere föl Rimaszombatba a heti vásárra, de hozzád magaddal legalább egy szekérderekra való seprűt! Állj ki árulni, de nehogy öt krajcárt kérjél darabjáért, hanem ötven krajcárt! Megértetted? Én odamegyek, és megveszem tőled az elsőt, mindenki látni fogja, mennyiért. De meg ne lássam, hogy utána bárkinek is olcsóbban adod! Darabját ötven krajcárjával adhatod csak mindenkinek!

A seprűfonó megfogadta a tanácsot, és a rimaszombati vásárban ötven krajcárjával kezdte seprűit kikiáltani. A vevők először még kinevették, hogy ilyen drágán kínálja, hanem aztán kivonult kíséretével Mátyás király a piacra, és egyenesen a seprűfonóhoz ment oda.

– Hogy adod a seprűt, jóember?

– Ötven krajcárért darabját, felséges királyom!

– Ötven krajcár? Nem is sok egy ilyen gondosan megfont, erős nyelvű, pompás cirokseprűért! No, adjál csak nekem egyet!

Több se kellett! Rögtön kértek maguknak egyet-egyét a király emberei, aztán sorban a többiek. Valóságos tolongás támadt a seprűfonó portékája² körül.

Heteken és hónapokon át nem győzött elég seprűt fenni, s hiába adta drágán, a vevők vitték, mint a cukrot.

Így aztán meggazdagodott a derék seprűfonó, sőt, a király még meg is jutalmazta.

szlovák népmese (Závada Pál gyűjtése)

¹ cirok: magasra növény, seprűkötésre használják

² portéka: piaci ár

1. Vitassátok meg! Miért szabhatott magas árat a seprűkért a király? Miért ő vásárolta meg az első darabot?
2. Párokban játsszátok el egy seprű eladását! A vevő alkudozzon, a seprűfonó bizonygassa, hogy a portékája megéri az árát!

Mátyást megvendégelik (rövidített változat)

Egyszer Mátyás király egy sűrű erdőben vadászott. Elszakadt társaitól, eltévedt. Kereste a többieket, de nem találta. Végre rátalált egy magányosan álló kunyhóra.

Bekopogott, egy öreg anyóka nyitott ajtót. A király illendően köszöntötte. Elmondta, hogy eltévedt, s szállást kérne éjszakára.

Az anyóka szívesen fogadta. Azt mondta, elalhat a padon, de vacsorát nem tud neki adni. Mikor látta, hogy vendége nagyon éhes, levágta egyetlen tyúkocskáját, s finom levest főzött belőle. Mátyás szíve örült, mikor meglátta az ételt. Megszámlálta, hány zsírcsepp van a tetején. Elmondta, hogy ő Mátyás király. Megígérte, hogy annyi aranyat fizet, ahány zsírcsepp van a levesen.

Mátyás kiszámolta az erszényéből az asztalra a pénzt. Éppen ekkor értek oda a vadászok. Megláták az asztalon lévő aranyakat.

Mátyás elmesélte nekik, hogy miért kapta az anyóka. A király szakácsa megirigyelte, s elhatározta, hogy jó zsíros levest főz majd a királynak.

A palotában elkészítette a zsíros levest. Feltálalta. Mátyás ránézett, s nagyon mérges lett. Dühében elzavarta a szakácsot.

A pórul járt szakács lógó orral távozott. Sok aranyat akart, de végül semmit nem kapott.

magyar népmese nyomán

ILLEMKOCKÁK Az étkezés illemszabályai

- ▶ Étkezés előtt mindig moss kezet!
- ▶ Nyugodtan és egyenesen ülj a helyeden! Ne támaszkodj könyököddel az asztalra, és ne hintázz a széken!
- ▶ Kívánj jó étvágyat asztaltársaidnak!
- ▶ Ne szürcsöld a levest!
- ▶ Az ételt az evőeszközzel tedd a szádba! Tele szájjal ne beszélj!
- ▶ A kést csak szeletelésre, kenésre használd!
- ▶ A csontokat tedd a tányérod szélére vagy a csonttányérra!
- ▶ A kenyérszeletet ne harapd, hanem törj le belőle apró falatokat!
- ▶ Ha végeztél, köszönd meg az ételt, de csak akkor állj fel az asztaltól, ha már a többiek is befejezték az étkezést!

Mátyást megvendégelik

Történt egyszer, hogy Mátyás király egy rengeteg erdőben vadászott. Mátyás vadat űzve elszakadt társaitól, és eltévedt. Hiába kereste a többieket, egészen belefáradt a bolyongásba, míg végre egy magányosan álló kunyhóhoz ért.

No, gondolta, itt szállást kérek éjszakára. Egy öreg anyóka nyitott ajtót.

– Adjon Isten jó estét, édes öreganyám! – köszönt rá a király. – Eltévedtem.

– Adjon Isten neked is jó estét, édes fiam! – fogadta barátságosan az anyóka. – Itt egy lóca¹, ezen elalhatsz reggelig. De vacsorát nem tudok adni!

Az anyóka, látva, hogy vendégének szeme csak úgy kopog az éhségtől, egyetlen tyúkocskáját levágta, és finom levest főzött belőle. Megmelegedett Mátyás szíve, amikor az anyóka eléje tette a párolgó, jóízű levest. Megszámlálta, hány aranylő zsírcsepp gyöngyözik a tetején, és így szólt:

– Tudd meg, öreganyám, én Mátyás király vagyok. Szeretném meghálálni, hogy egyetlen tyúkocskádat feláldoztad. Annyi aranyat kapsz tőlem, ahány zsírcsepp sárgállik a levesed tetején!

– Ó, fiam, ne haragudj rám, hogy nem ismertelek fel, és királyhoz illően meg sem tiszteltelek!

Mátyás elővette erszényét, és kiszámolta az anyóka asztalára az aranyakat. Épp ekkor toppantak be a király vadásza.

– Jaj, királyunk, az egész erdőt bejártuk, egész éjjel kerestünk! Hogy aggódtunk érted!

Közben meglátták az asztalon a nagy halom aranyat, és Mátyás elmesélte nekik, miért kapta az anyóka a gazdag jutalmat.

– No – gondolta magában a király szakácsa –, főzök én olyan zsíros levest, hogy nem győzi nekem kiszámolni az aranyakat a kincseskamrájából!

Visszatérve a palotába a szakács már másnap elkészítette a tyúkhúsleveset. Ahogy feltálalta, Mátyás azon nyomban kitalálta, hogy honnan fúj a szél, és éktelen haragra gerjedt:

– Te szakács! Elrontottad a levest, ehetetlen, csupa zsír az egész! Mehetsz, amerre láatsz! – mondta.

Lógó orral hagyta ott az udvart a szakács, aki sok aranyat akart, de semmit nem kapott.

magyar népmese

¹ lóca: támla nélküli egyszerű pad

Meghalt Mátyás, oda az igazság.

Az okos leány

Egyszer volt, hol nem volt, volt egy molnárnak egy takaros, okos leánya. Olyan okos volt, hogy hetedhét országra elment a híre. Meghallja ezt a király. Odaizen, hogy van neki a padlásán százesztendős kendere, fonja meg azt aranyfonálnak.

A leány erre visszaizen¹, hogy van nekik egy százesztendős sövénykerítésük. Csináltasson a király abból aranyorsót, akkor szívesen megfonja az aranyfonalat. Mert azt csak nem kívánhatja a király, hogy a drága aranyfonalat haszontalan faorsón fonja meg.

Tetszett a királynak a felelet. Megint izen a leánynak. Van neki a padláson egy régi, lyukas korsója, foltozza meg, ha tudja.

Megint visszaizen a leány, hogy fordíttassa ki a király a korsót. Mert az öregapja se hallott olyat, hogy a színéről foldoztak volna meg valamit.

Ez a felelet még jobban megtetszett a királynak. Most meg már azt izente, hogy menjen el a leány őhozá. De menjen is, meg ne is, köszönjön is, meg ne is, vigyen is ajándékot, meg ne is.

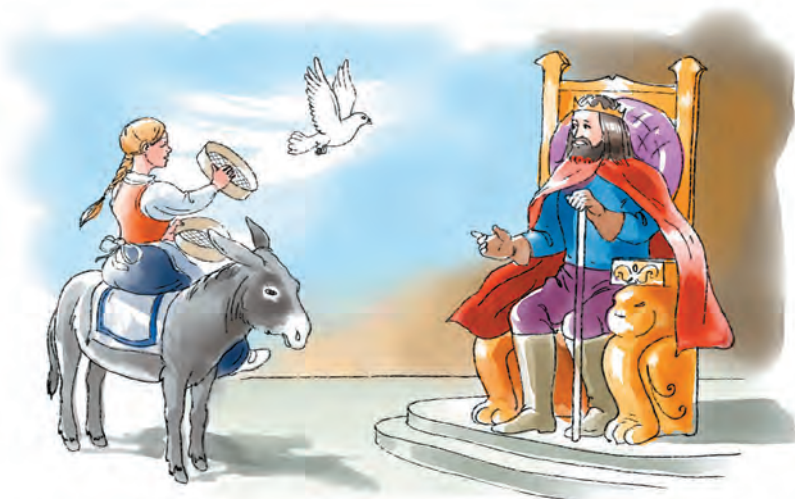
Erre a leány elkérte az apjától a szamarát. Felült a hátára, úgy ment a király elébe. Otthon egy galambot megfogott, két szita közé tette, és elvitte magával.

Mikor aztán a király elébe ért, egy szót sem szólt, hanem meghajtotta magát, aztán a galambot a szita közül elrepítette.

Így aztán ment is, nem is; köszönt is, nem is; vitt is ajándékot, nem is.

A király úgy megszerette az okos leányt, hogy mindjárt elvette feleségül.

magyar népmese

¹ visszaizen: visszaüzen

Ésszel él az ember.

1. Játsszátok el hármias csoportokban a király és a leány üzenetváltásait! Egy hírvivő közvetítse az üzeneteket!
2. Versenyezzetek! Ki tudja minél többféleképpen mondani azt, hogy *okos*? A gyűjtött szavakat írtok le a füzetetekbe!
3. Hányadik próbatételt ábrázolja a kép? Húzd alá a hozzá tartozó mondatot!

1. Melyik szó nem illik a sorba? Keretezd be!

csacska buta kelekótya okos ostoba bolond

A kelekótya legény

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhét országon túl, még az Óperenciás-tengeren is túl, volt egyszer három legény. Volt azoknak egy öregapjuk. Igen beteges öregember volt, érezte már a halálát, egyszer csak azt mondja a fiainak:

– Édes fiaim! Én nemsokára meghalok. Az egyetlen ökröm rátok hagyom. Osszátok úgy el, ahogy tudjátok!

Úgy is lett. Nemsokára meghót¹ az öregember, eltemették. S akkor a három legény gondolkozott, hogy tudják elosztani az ökröt. Azt mondja az egyik, mert egy kicsit kelekótya volt:

– Mindegyik csináljon magának egy istállót, s amelyik istállóba befut az ökör, azé lesz.

Úgy is lett. Azé lett az ökör, amelyik istállóba belément. Azt mondja a kelekótya legény, hogy most elviszi s eladja. El is vitte másnap reggel a vásárra.

Ahogy viszi, viszi... egyszer csak egy nagy száraz odvas fát látott meg. A fát fűtta egy kicsit a szél, s erősen csitorgott².

– Csütörtök! – csitorgott.

– Mi van hát? Csütörtökön ezt kifizeted nekem? Hát jól van. Akkor én ide megköm – azt mondja a legény.

Hazament, s azt mondják a testvérei:

– Nahát, eladtad-e az ökröt?

– Én biza' el egy fücfának³ – azt mondja.

– Hát a pénz hol van?

– Hát azt mondta, hogy csak csütörtökön fizet.

Várnak csütörtökig. A legény fogja a baltát, s el is megy oda. S hát se ökör, semmi sincsen. S a fa ekkor is csak csikorgott. Azt mondja a kelekótya:

– Ne tegyél bolonddá! Azt mondtad nekem, hogy csütörtökön kifizetsz. Akkor most ide a pénzt!

S hát a fa csak csikorgott. Fogta a baltát a kelekótya, s kivágta. De mi volt a fa alatt? Egy nagy üst pénz. A sok pénzzel még ma is élnek, ha meg nem haltak.

bukovinai székely népmese

¹ meghót: meghalt

² csitorgott: nyekergett, csikorgott

³ fücfának: fűzfának

2. Melyik istállóba ment be az ökör? Miből tudta meg? Húzd alá azt a részt!

3. Miért volt kelekótya a legény? Magyarázd el! Jelöld is meg azt a részt!

4. Hasonlítsd össze a mesét *Az okos leány* történetével!

1. Nézzesd messziről a szöveget! Miben tér el a formája az eddigiektől? Miféle szöveg lehet ez? Hol láttál hasonlót?

Színházbérlet gyerekeknek

A színházba látogató gyerekek ötféle bérlet közül választhattak attól függően, hogy melyik napon, hány órakor kívánták megtekinteni az előadásokat. Az alábbi táblázat a bérletek elnevezését és az időpontokat jelöli.

Az előadás napja	A bérlet neve
hétfő 14 óra	Vuk-bérlet
kedd 11 óra	Bambi-bérlet
kedd 14 óra	Micimackó-bérlet
szerda 10 óra	Pom-Pom-bérlet
szerda 14 óra	Dr. Bubó-bérlet

A bérletet megvásároló tanuló négy előadást tekinthetett meg a színházban október, december, január és március hónapban.

MICIMACKÓ-BÉRLET

Erkély 1. Helyár
Jobb oldal, 6. sor, 7. szék
Hétszínvarázs Művelődési Központ
Bergengócia, Kastély park 2.

Hetet egy csapásra
– mesejáték –

Óz, a csodák csodája
– mesemusical –

Az Oroszlánkirály meséje
– gyermekmusical –

Süsü, a sárkány
– zenés mesejáték –

Ismerkedjétek meg az előadások rövid tartalmával!

Hetet egy csapásra

A mesejáték egy szűk óra leforgása alatt három magyar népmesét szed csokorba. *A farkas és a róka*, a *Hetet egy csapásra* és *A hiszékeny király* című mesék a népzene és néptánc nyelven szólnak meg. Az előadást ötletes jelmezek és színpompás díszlet teszi még izgalmasabbá kicsiknek és nagyoknak egyaránt.

Süsü, a sárkány

Süsü, a jószívű sárkány, ki gondolná, de Sárkányföldön született. A háromfejű, keményszívű apa azonban nem tudta elviselni, hogy fia csak egy fejjel jött a világra, és mindenben eltért sárkánytársaitól. Ezért szegénynek nyakába kellett vennie a nagyvilágot.

Az Oroszlánkirály meséje

Lehet, hogy sokan ismeritek már rajzfilmről az *Oroszlánkirály* meséjét. Most azonban a történet eredetijét láthatjátok, mely szereplőiben hasonló, mégis egy kicsit más. Megismerkedhettek az afrikai szavanna állatvilágával és a zeneszerzőnk vadonatúj, remekebbnél remekebb slágereivel, amelyeket a történethez komponált.

Óz, a csodák csodája

Mindenki vágyik valamire, ki kisebb, ki nagyobb dologra. A kis Dorka például arra, hogy hazatérhessen otthonába, ahonnan a tornádó elrepítette. Útitársai pedig azokra a dolgokra vágnak, amelyek a legfontosabbak a számukra. A Gyáva Oroszlán arra, hogy bátor legyen, a Bádogember arra, hogy neki is legyen szíve, a Szalmabáb pedig arra, hogy legyen esze, amellyel gondolkodhat, mert úgy hiszi, hogy abból neki már nem jutott. Elindulnak hát Ózhoz, a nagy varázslóhoz a sárga úton, hogy segítsen rajtuk...

A keszthelyi Balaton Színház programfüzete alapján

2. Melyik előadás ismertetője keltette fel az érdeklődésedet? Miért?
3. Keresd ki az *Óz, a csodák csodája* című előadás szereplőit! Húzd alá őket!
4. Üsd be a *keresőprogramba* a településedhez legközelebb eső színház nevét! Nézd meg, milyen gyermekdarabot játszanak ebben a hónapban!

Süsü, a sárkány (részlet)

A plakátok ott virítottak minden nagyobb fán.

Sokáig nem jött senki, azután egyszer csak arra dübörgött meg lépkedett Süsü és a királyfi. Süsü dübörgött, a királyfi meg lépkedett.

Megálltak a nagy fánál és bámulták a plakátot. Süsü értetlenül hunyorgott, mivel nem értett egy kukkot se belőle, a királyfi meg felcsillanó szemmel nézte a plakátot, mivel nemcsak hogy értette, hanem egy ötlet is motoszkált a fejében.

– Mi ez? – kérdezte Süsü, s a plakátra biccentett.

– Egy plakát! – mondta a királyfi.

– Ühüm! – mondta Süsü. És az micsoda?

– Hirdetmény! – mondta a királyfi.

– És mit hirdetményeznek? – kérdezte Süsü kíváncsian. – Talán azt, hogy elveszett egy öleb, és a becsületes megtaláló nagy jutalomban részesül?

– Nem egészen! – mosolygott a királyfi. – Bár a jutalom igaz! Figyelj, elmagyarázom.

– Figyelek! Csupa figyelem vagyok! – bólogtatt Süsü. – Meg csupa fül! Meg csupa szem! Meg csupa láb! Meg csupa kéz!

– Most elég, ha csak csupa fül vagy! – szakította félbe a királyfi.

– Jó! – egyezett bele Süsü. – Mondjad!

A királyfi mondta, hogy mi van a plakáton.

– Először is itt van egy királylány! Egy gyönyörű királylány! Meg itt van mellette a fele királyság! Ezt a királylánnyal adják! Ez a hozomány!

A királyfi abbahagyta a felsorolást, s figyelmesen nézte Süsüt. Elhatározta, hogy elmondja az ötletet, ami az előbb a fejében motoszkált.

– Azt hiszem, itt az orvosság a te bajodra! – mondta, s a királylányra mutatott, meg a fele királyságra.

– Micsoda? Hol van? Micsoda? – érdeklődött Süsü lázasan. Mi az az orvosság?!

– Az az orvosság, hogy megházasodol! – mondta a királyfi.

– Én?! – kérdezte Süsü, a biztonság kedvéért magára mutatva.

– Te – mondta a királyfi. – Elveszed ezt a gyönyörű királylányt, és mindjárt lesz otthonod!

Csukás István

Otthon, család, szeretet

Gyermekük én vagyok,
ugrálok, táncolok,
mint a nap sugára,
szüleim mosolya
cirógat, rám ragyog.
népköltés

Kettőnk titka

Amikor megszülettem, apukám hazavitt bennünket a kórházból. Csak előbb még behozott egy hatalmas virágcsokrot. Anyukámnak adta. De az ő kezében már én voltam és a kisbőrönd, a babakelengyével. Apukám átvett engem. És rögtön a fejemre húzott egy sapkát. Még sose volt sapka a fejemen, és nagyon utáltam, hogy most van. De nem tudtam levenni, mert még nem azt fogtam meg, amit akartam, hanem amit éppen sikerült. Például a fületem. Jól megfogtam, megmaradtam, és már sírtam is miatta.

Apukám csodálkozott. Anyukám levette a sapkát, ő megérti, amit sírok. Amikor hazaértünk, apukám kiségitette a taxiból anyukámat és a virágot. Anyukám megkivett engem.

A lakásban letettek a kiságyamra. Anyukám azt mondta, most tisztába tesz, mert hátha bepisiltem. Én biztosan tudtam, hogy igen, csak nem szóltam. Minden apróságért nem sírok! De azért nagyon örültem, amikor kibontott a pólyából. Nyújtózkodtam, nyújtózkodtam... Fázni kezdtem. Hol van már az a jó kis száraz pelenka?

– Hol van a száraz pelenka? – kérdezte anyukám is.

És apukám rögtön tudta, hogy a taxiban maradt a kisbőröndben. Már is indult az üzletbe újért. Anyukám elsorolta, mi minden tartozik a babakelengyéhez. Le is rajzolta, hátha az önkiszolgáló boltba megy apukám.

Addigra éppen megérkezett a taxisofőr. Hozta vissza a kisbőröndöt.

Én közben már újra bepisiltem. Elkezdtem csuklani. Anyukám kicsit megijedt. Apukám is. A taxisofőr ajánlotta, hogy takarják már be azt a gyereket.

Nagy Katalin

1. Érdeklődj a szüleidtől! Milyen voltál, amikor megszületted? Milyen vagy most?
2. Mesélj magadról társaidnak! Írd is le a füzetbe néhány belső és külső tulajdonságodat!

Kicsi vagyok én

Kicsi vagyok én,
majd megnövök én,
apámnál is, anyámnál is
nagyobb leszek én.

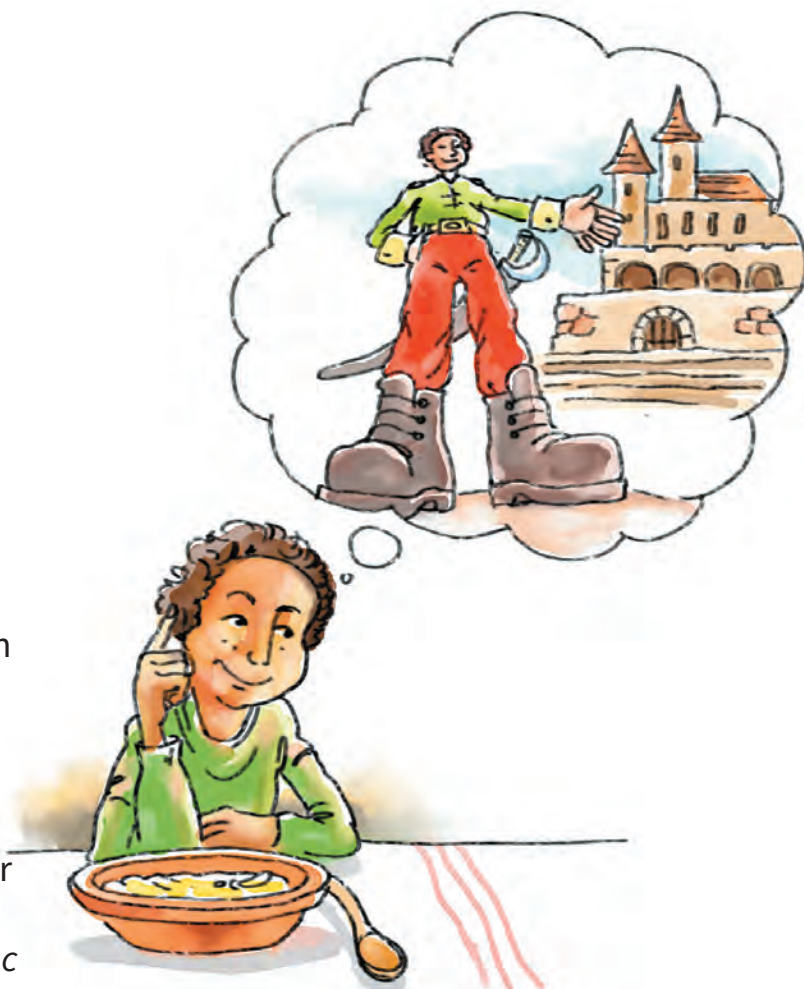
Kicsi vagyok én,
erős leszek én,
világ minden óriását
földhöz vágom én.

Kicsi vagyok én,
bátor leszek én,
óriások palotáját
elfoglalom én.

Kicsi vagyok én,
nagy úr leszek én,
aranszobát adok minden
testvéremnek én.

Kicsi vagyok én,
vezér leszek én,
én leszek a legjobb ember
a föld kerekén!

Szabó Lőrinc

1. Mondjátok el, milyen emberré szeretnétek válni felnőttként!
2. Milyen szeretne lenni a versben szereplő kisgyerek? Sorold fel a füzetedbe!
3. Hasonlítsd össze a tulajdonságokat az általad felsoroltakkal!
4. a) Mely sorvégek rímelnek? Milyen érdekességet vettél észre?
b) Figyeld meg a versszakok kezdősorait! Mondd el a megállapításod!
5. Ez a magyar népdal Kodály Zoltán gyűjtése. Hasonlítsd össze a verssel!
Cifra palota, zöld az ablaka, Kicsi vagyok én, majd megnövök én,
gyere ki, te tubarózsa, vár a viola. esztendőre vagy kettőre nagylány leszek én.
6. Énekeljétek el a költő versét a népdal dallamával! Mit tapasztaltok?

Ki játszik velem?

Este a legjobb, mert este végre mindenki itthon van: anyu, apu, nagymama, nagy-papa, Micike meg én. Esténként még Vera nővérem is eljön hozzánk.

Ilyenkor lehetne a legjobban játszani. Játsszanék anyuval, apuval, nagymamával, nagyapával, Vera nővéremmel. Csak Micikével nem, mert ő még nagyon kicsi.

Mégsem játszik velem senki. Anyu Micikét eteti. Hiszen ő még nem tud egyedül enni. Apu villanyt szerel. Tudniillik valaki már megint kicsapatta a biztosítékot. Nagyapa megöntözi a virágokat. Legfőbb ideje, hogy valaki megöntözze őket. Nagymama vacsorát főz. Ugyanis mindannyian éhesek vagyunk.

Vera nővérem egy vastag könyvből tanul. Aki nem tanul, az buta marad. Csak velem nem játszik senki. Ha ezért nyafogok, akkor mindenki azt mondja:

– Ne nyafogj, fiacskám! Nem látod, hogy dolgom van? Miért nem játszol egyedül? Ott a vonat, a kisautó, a kocka, a maci, meg a számítógép.

De mikor nekem egyik sem kell! Én most éppen kártyázni, bújócskázni, labdázni vagy gombfocizni szeretnék valakivel. Ha tovább nyafogok, akkor meg mindenki ezt mondja:

– Igazán elég nagy vagy már ahhoz, hogy megértsed: A felnőttek egész nap dolgoznak, és csak akkor érnek rá veled játszani, ha befejezték a munkájukat.

Janikovszky Éva nyomán

1. Beszélgessetek! Veletek ki szokott játszani? Melyik közös játékot kedvelitek?
2. Húzd alá a szövegben más-más színnel!
Kikkel szeretne játszani a kisfiú? Miért nem játszik vele senki?
3. Mondd el! Mit érezhetett a kisfiú? Éltél-e már át hasonlót? Mit éreztél akkor?
4. Tartsatok ötletbörzét! Adjatok tanácsokat a fiúnak, mit tegyen ilyen esetekben!

Névnapra

Névnapodra mit vegyek?
Vegyek húzós egeret?
Vonatot és síneket?
Kék építőköveket?

Nem, már tudom mit vegyek!
Néked tavaszt rendelek
Bodzafát és kék eget
rajta csokros felleget.

Megrendelem jó előre
A virágot a mezőre
Tél után a lomb-nyílást
betegségre gyógyulást.

És ha meglesz egy napon:
bedobom az ablakon.

Nemes Nagy Ágnes

1. Mondjátok el, ki mire gondolt a vers hallgatása közben!
Vajon kinek és milyen különleges ajándékkal akar örömet szerezni a vers beszélője? Te milyen ajándéknak örülnél? Kit és mivel lepnel meg?
2. Gyakorold a vers kifejező olvasását! Ügyelj a kérdő mondatok helyes hangjelzésére!

Vallomástöredékek (részlet)

Ó igen, adni kell, adni, mindent odaadni. Munkát, erőt, életet. Pénzt, ruhát és kegyeret. Könnyet, mosolyt, simogatást. Jó szándékot, jó akarást, imádságot, egészséget. Melegséget, élő hitet. Odaadni akárkinek, a legelső nincstelennek, a náladnál szegényebbnek. Szeretettel adni, és érte semmit sem kívánni.

Így kell élni.

Mezei Mária

1. Miért érdemes adni? Fogalmazd meg egy mondatban a szöveg alapján!

A család

A konyhában duruzsolt a tűz, zümmögve forrt a víz, és rotyogott a jó vacsora: paprikás krumpli. A három gyerek ott lábatlankodott¹ a tűzhely körül. Boldog várakozással szimatoltak az étel párájába, s füleltek az ajtó felé. Nemsokára hazaérkezik a Papa, belép teljes fényességében. Mert a Papán minden fénylett a gyárban rárakódott zsiradéktól és fagygyútól². Cipője, a cipőbe fűzött vastag spár-ga, nadrágja a térdére öltött védőfolttal, de még a sapkája is úgy át volt itatva, hogy ki lehetett volna olvasztani, mint a szalonnát.

József Attila családja

Ezen a szombaton az idő múlt, a Papa késett. Mama aggódva nézett az órára. ... Furcsa óra volt, csak akkor járt, ha égnek állt a két sárgaréz lábacskája...

Vacsora után a hokedlire tette a kisteknőt, s belezúdította a meleg vizet. Kezdődött a vidám szombat esti pancsolás. Először Attilát fürdette meg. A kisfiú aprókat sikongott, és eszeveszett örömmel paskolta a vizet.

Fürdés után a három gyerek még hancúrozott az ágyban, majd elaludtak. Csönd lett. Kinn havas és sötét, bent meleg és párás csönd.

József Jolán

¹ lábatlankodik: feltart, zavar, útban van ² fagygyú: a szarvasmarha zsírja

JÓ, HA TUDOD! – A költő és családja

József Jolán a költő, József Attila nővére volt. A testvéreknek, Jolánnak, Etelnek és Attilának nem volt könnyű gyerekkoruk. Szegények voltak. A kis Attila 3 éves volt, amikor apjuk elhagyta a családot, hogy munkát találjon. Attila és Etel nevelőszülőkhöz kerültek. De a család összetartása, szeretete mind-egyikükben életük végéig megmaradt.

1. Mit jelentenek ezek a szavak: *spár-ga*, *hokedli*, *teknő*? Következtess a szövegből! Utána ellenőrizd magad a szótárból!
2. Mondd el! Milyennek képzeld a konyhát? Gondolj a berendezésre, az eszközökre, a színekre és az illatokra is!
3. Melyik évszakban, napszakban történtek az események? Milyen volt a család hangulata? Miért? Olvass fel a szövegből bizonyító mondatokat! Húzd is alá!

Altató

Lehúnyja kék szemét az ég,
lehúnyja sok szemét a ház,
dunna alatt alszik a rét –
aludj el szépen, kis Balázs.

Lábára lehajtja fejét,
alszik a bogár, a darázs,
vele alszik a zümmögés –
aludj el szépen, kis Balázs.

A villamos is aluszik,
s míg szendereg a robogás,
álmában csönget egy picit –
aludj el szépen, kis Balázs.

Alszik a széken a kabát,
szunnyadozik a szakadás,
máma már nem hasad tovább –
aludj el szépen, kis Balázs.

Szundít a labda, meg a síp,
az erdő, a kirándulás,
a jó cukor is aluszik –
aludj el szépen, kis Balázs.

A távolságot, mint üveggolyót,
megkapod, óriás
leszel, csak hunyd le kis szemed –
aludj el szépen, kis Balázs.

Tűzoltó leszel s katona!
Vadakat terelő juhász!
Látod, elalszik anyuka –
aludj el szépen, kis Balázs.

József Attila

Arany Lacinak

Laci te,
Hallod-e?
Jer ide,
Jer, ha mondom,
Rontom-bontom,
Ülj meg itten az ölemben,
De ne moccanj, mert különben
Meg talállak csípni,
Így ni!
Ugye, fáj?
Hát ne kiabálj.
Szájadat betedd,
S nyisd ki füledet,
Nyisd ki ezt a kis kaput;
Majd meglátod, hogy mi fut
Rajta át a fejedbe...
Egy kis tarka lepke.
Tarka lepke, kis mese,
Szállj be Laci fejibe.

Volt egy ember, nagybajúszos.
Mit csinált? Elment a kúthoz.
De nem volt víz a vederbe',
Kapta magát, telemerte.
És vajon minek
Meritette meg
Azt a vedret?
Tán a kertet
Kéne meglocsolnia?
Vagy ihatnék?... Nem biz a.
Telt vederrel a kezében
A mezőre ballag szépen,
Ott megállt és körülnézett;
Ejnye, vajon mit szemlélhet?
Tán a fényes délibábot?
Hisz olyat már sokat látott...
Vagy a szomszéd falu tornyát?

Hisz azon meg nem sokat lát...
Vagy tán azt az embert,
Ki amott a kendert
Áztatóba hordja?
Arra sincsen gondja.
Mire van hát?
Ebugattát!
Már csak megmondom, mi végett
Nézi át a mezőséget,
A vizet mért hozta ki?
Ürgét akar önteni.
Ninini:
Ott az ürge,
Hú, mi fürge,
Mint szalad!
Pillanat,
S odabenn van,
Benn a lyukban.
A mi emberünk se' rest,
Odanyargal egyenest
A lyuk mellé,

S beleönté
A veder vizet;
Torkig tele lett.
A szegény kis ürge
Egy darabig türte,
Hanem aztán csak kimászott.
Még az inge is átázott.
A lyuk száján nyakon csipték,
Nyakon csipték, hazavitték,
S mostan...
Itt van...
Karjaimban,
Mert e ürge
Pajkos ürge
Te vagy Laci, te bizony!

Petőfi Sándor

1. Nézd át a szöveget! Milyen érdekességet vettél észre? Mire utal ez?

Az ürge

Közép-Európában és Kelet-Európában honos rágcsáló. Hazánkban többfelé előfordul, ám állománya egyre fogyni kezd.

Hossza 18-23 cm, farokhossza 4-7 cm. Kolóniákban¹ él, leginkább a legelőket, napos, füves domboldalakat, repülőtereket kedveli. Járatrendszereket ás, ezektől soha nem távolodik el nagyobb távolságra.

A nőtény 25 napig tartó vemhességi idő után 6-8 kölyköt ellik.

Tápláléka főleg zöld növényi részekből, gyökerekből és magvakból áll. Téli álmat alszik.

Az ürgét régen kártevőnek tekintették, mert túlságosan elszaporodott. Ma az ürge hazánkban védett faj, ezért fogságban tartani nem szabad. Amellett, hogy állománya egyre csökken, eltűnésével más fajok is még inkább megritkulhatnak. A ragadozó madarak, például a parlagi sas és a kerecsensólyom főleg ürgével táplálkoznak. Az ürgét ma leginkább élőhelyének elvesztése és a hagyományosnak mondható – és úgy tűnik, visszaszoríthatatlan – ürgeöntés is veszélyezteti.

¹ kolónia: egy nemzetségbe tartozók együttes élőhelye, telepe

Hogyan tanultam meg olvasni?

Egy téli estén édesapám azt kérdezte tőlem: mit szólnék hozzá, ha iskolába adna... Drága jó édesanyám az ölébe húzott, és megcirógatta a bozontomat.

– De ilyen télen nem adom ám ki szegénykémet a házból. Hogy eresztem ki ebbe a vad időbe! Hóban elbukhatna, jégen elcsúszhatna, rossz gyerekek megkergethetnék, kutyák megszaggathatnák. Ne félj, kincsecském, megtanítalak én téged írni, olvasni...!

1. Miért nem engedte az édesanya kisfiát az iskolába?

Akárhogy fűtöttük a búbot, a szoba ablaka egész télen át ki nem engedett. S ez a befagyott ablak volt az én palatáblám, édesanyám gyűszűs ujjá rajta a palavessző. [...]

2. Mi helyettesítette a táblát és a krétát?

Sokat sírtunk, sokat kacagtunk azon a télen. Voltak gonosz, makacs betűk, amelyek nem akartak szót fogadni. És voltak kedves, derék, barátságos betűk, amiket az én ügyetlen ujjaim is egyszerre elő tudtak hívni. [...]

Az O betűre mindig úgy fogok gondolni, mint egy áldásra nyitott szájra. Ezt kedveltem legjobban, mert ez volt a legkönnyebb. Le tudtam írni a számmal is: csak rá kellett lehelnem egész közélről az ablakra. Egyszer ugyan odafagyott az orrom hegye, de édesapám megvigasztalt azzal, hogy marad abból elég, ha a fele lefagy is.

3. Hogyan vélekedett a kisfiú a betűkről?

Egy estén ezt a szót kapartam bele a jégvirágok mezejébe: KINC2. Édesapám odaállt mögém a mécsessel, hogy jobban lássa, mit dolgozom.

– Te, az S-et megfordítva írtad – kacagott édesapám. – Így kell azt írni. Azzal a körmével egy rendes S betűt hasított az ablak jégbe...

S ha gyorsan írok, most is sokszor megesik velem, hogy megfordítva írom az S-et. S amikor észreveszem a hibát, mindig teleszalad a szemem könnyel, és megcsókolom a szívemmel a ráncos kezét, mely a kígyóbetűt először mutatta meg nekem.

4. Hogyan gondol vissza a kisfiú felnőttként a szüleire?

Móra Ferenc

1. Milyen az anya és az apa kapcsolata a fiúval? Miből gondold?
2. Neked milyen a kapcsolatod a szüleiddel? Miért? Indokold is meg!
3. Olvasd fel pontosan azt a bekezdést, amely az „O” betű tanulásáról szól! Te melyik betűt tanultad meg a legkönnyebben, s melyiket a legnehezebben?
4. Fejtsd meg a találós kérdéseket! Hogyan kapcsolhatóak az olvasmányhoz?

TALÁLD KI!

Közületek ki látott
ilyen furcsa virágot?
Nincs semmi illata,
nem köthetem csokorba.
Vázába sem tehetem,
s eltűnik a melegen!

* * *

Úgy átnéznek rajtam,
mintha nem is lennék:
de ha piszkos volnék,
azt már észrevennék!

* * *

Melyik tű nem szúr?

JÓ, HA TUDOD! – Miért vannak könyvtárak?

A könyvnyomtatás előtt a könyveket kézzel írták. Könyvtárakban tárolták őket, így többen is elolvashatták ugyanazt. Ma sem kell minden könyvet megvennünk, amit el szeretnénk olvasni. A könyvtárakban rengeteg könyv van. Mindenki beiratkozhat, kap egy kölcsönzőjegyet, és azzal több könyvet is hazavihet. Amikor kiolvasta, visszaviszi, és másokat kér helyette. A könyvtárosok segítenek a gyerekeknek ki-keresni a kedvükre való könyveket.

1. Tekintsd át a szöveget! Miféle szövegre számítasz? Miért?
2. Vitassátok meg, hogyan válhat könyvvé egy kakas!

A könyvvé vált kakas

Mire kiértünk a télből, én már annyira előrehaladtam a tudományokban, hogy úgy olvastam a kalendáriumot¹, mint a vízfolyás. Piacról, boltból, ha újságpapírban hoztunk valamit, arra én mindig rávettem magam. [...]

Az édesapámnak nem nagyon tetszett ez a nagy mohóság².

– Nem való az, fiam, hogy te minden tücsköt-bogarat összeolvasol. Őszre, ha Isten éltet, beadlak a városi nagy iskolába. Ott majd megtanítanak rá, mi való neked, mi nem. Addig pedig szétnézünk a padlásán valamelyik sarokban. [...]

Szaladtam én a padlásra mindig, s olyan nyaláb³ könyvvel mászkáltam le, hogy csak úgy nyögtem bele. Kergetett is vissza velük édesapám:

– Csak egyesével, fiamuram! A levest se keverjük össze az uborkasalátával meg a mákos csíkkal, hanem külön-külön esszük, nem ronthatjuk el a gyomrunkat.

Elszomorodva hurcoltam vissza a könyveket, csak a legvastagabbat hagytam odalent. Az legalább a magyarok történelme volt. Aztán jöttek a többi okos könyvek. Persze egy szót sem értettem belőlük. De azért főnhangon⁴ olvastam őket az udvar közepén. [...]

Öreg kakasunk azonban méltóságos léptekkel odaállt elé. Kissé balra konyított a fejét, és fél szemét lefogva hunyorított rám a másikkal.

– Mi lelt téged, kisiú? – vágott a lábam szárához.

Odatartottam eléje a könyvet. Csípett rajta egyet-kettőt. Aztán hirtelen hátat fordított. Csak úgy lobogott fekete tolla fölött vérvörös taraja és roppant hosszú szakálla.

Aztán világgá kürtölte a szemédombról, hogy milyen ostoba teremtés a kisgyerekek. Könyvből tanulja a kukorékolást. Így viaskodtam az okos könyvekkel.

Szülém⁵ egy reggel, amikor a piacról hazajött, odaintett magához.

– Nézd, mit hoztam neked, cselédem⁶ – húzott elő a kötője⁷ alól egy szép tarkabarka könyvet.

– Apádnak most nem kell megmutatni, lelke. Ez nem nagyon tanulságos könyv. Csak szép kitalálások vannak benne.

Sietve az ingderékba bújtattam a könyvet, csak a sövény tövében mertem kinyitni.
– E-zer-egy-éj – olvastam az aranyos tábláján a címét, nemcsak a számmal, hanem az ujjammal is. Azóta sem örültem úgy könyvnek, mint ennek. Csak nagyon szerettem volna eldicsekedni vele valakinek. Az ám, de kinek?

Eszembe jutott az öreg fekete kakas. Kerestem, de sehol se lehetett megtalálni. Szaladok szülémhez, újságolom neki. Egyszerre csak befogja a számat a kezével.

– Hallgass, te! Eladtam a kakast. Ennek az árán vettem neked ezt a szép könyvet. Egy kukkot se kell róla szólni. Majd nekem olvasol belőle valami szépet.

Móra Ferenc

Madarat tolláról, embert barátjáról.

¹ kalendárium: képes naptár

² mohóság: heves vágyakozás valami után

³ nyaláb: két karral összefogható, elvihető nagyobb mennyiség

⁴ főnhangon: hangosan

⁵ szülém: édesanyám, szülőanyám

⁶ cselédem: gyermekem

⁷ kötője: köténye

3. Megfelelt-e a szöveg az elvárásaidnak? Miben különbözött a jóslatod az olvasottaktól?

4. a) Soroljátok fel a történet szereplőit! Hol és mikor történtek az események?
b) Mondd el, milyennek képzeld a kisfiú otthonát, a házat, a baromfiudvart!

5. Gyűjtsetek tulajdonságokat a szereplőkhöz a füzetetekbe!

JÓ, HA TUDOD! – A kalendárium története

A kalendárium az év napjait és az ünnepeket, jeles napokat tartalmazó évkönyv. A kalendárium szó valaha a hónap első napját, kezdetét jelölte. A kalendáriumok elődjei az idő múlását jelző naptárak voltak sok száz évvel ezelőtt. A kalendárium később azonban már sokkal több mindenről tudósított, mint egy ma ismert, egyszerű naptár. Ilyenek voltak az évszakokhoz, a hónapokhoz és a napokhoz kapcsolódó hasznos tanácsok, tudnivalók. A kalendáriumok idővel egyre több szóra-koztató olvasnivalót, irodalmi művet is tartalmaztak. Nagyon népszerűek voltak.

Érti a csíziót – mondják az ügyes, hozzáértő emberre. A csízió olyan öröknaptár volt, amely az ünnepek és a névnapok mellett egyéb fontos ismereteket, tudást is tartalmazott.

Sokféle képes naptárt, kalendáriumot lehet találni ma is. Ezeket különböző érdeklődésű olvasóknak szánják.

Anyám tyúkjja

Ej mi a kő! tyúkanyó, kend
A szobában lakik itt bent?
Lám, csak jó az isten, jót ád,
Hogy fölvitte a kend dolgát!

Itt szaladgál föl és alá,
Még a ládára is fölszáll,
Eszébe jut, kotkodákol,
S nem verik ki a szobából.

Dehogy verik, dehogy verik!
Mint a galambot, etetik.
Válogat a kendermagban,
A kiskirály sem él jobban.

Ezért aztán, tyúkanyó, hát
Jól megbecsülje kend magát,
Iparkodjék, ne legyen ám
Tojás szűkében az anyám. –

Morzsa kutyánk, hegyezd füled,
Hadd beszéljek mostan veled,
Régi cseléd vagy a háznál,
Mindig emberül szolgáltál.

Ezután is jó légy, Morzsa,
Kedvet ne kapj a tyúkhúsrá,
Élj a tyúkkal barátságba'...
Anyám egyetlen jószágá.

Petőfi Sándor

1. Gondolkodj! Hol, milyen körülmények között élhetett az édesanya?
2. Milyen volt a két állat kapcsolata? Bizonyítsd a vers segítségével állításaidat!
3. Mit gondolsz? Mit tarthattak régen a tulipános ládában? Hol lehet manapság ilyen látni?
4. Keressetek rímelő sorvégeket a versben! Olvassátok fel helyes kiejtéssel!

Családlátogatás

- Kisfiam, hányra is mondta a tanító néni, hogy eljön?
- Anyu, már százszor kérdezted. 6-ra.
- Jó, jó, drágám, csak izgulok egy kicsit, hogy milyen lesz a találkozás a tanító néniel itthon.
- Miért izgulsz, anyu? Nézd meg például aput és Borit! Elbújtak a kisszobába internetezni.
- Igen, de tudod, milyen az apád és a nővéred is. Alig lehet őket elvonszolni a számítógép elől.
- Akkor nézd meg nagyapát, anyu! Ő sem izgul. Békésen olvassa az újságját.
- Renátó, kis unokám, gyere csak ide! Hívd a többieket is!
- Mi a baj, nagyapa?
- Baj az semmi. Egy nagyon érdekes hírt szeretnék felolvasni nektek. Most olvastam az újságban.
- Mondd, nagyapa!
- Ezt írják: „Különleges tojásokat tojt a makói tyúk. Az egyik tojás 8 centiméteres, ami szokatlanul nagy egy átlagos tyúktojás méretéhez képest. A másoknak pedig nem kemény, hanem lágy a héja.”
- Jaj, nagyapa, ezt már rég olvastuk az interneten!
- Pszt! Csengettek! Kisfiam, szívem! Kinyitod az ajtót?

1. Mit jelent az, hogy családlátogatás? Beszéljétek meg!
2. Kik mondják a párbeszéd egyes részeit? Miből tudjuk meg? Mondd el!
3. Olvassátok fel szerepek szerint a jelenetet! Játsszátok el csoportokban!
4. Hogyan fejeződhet be a történet? Meséld el!

Nagyapa meg a csillagok

Nagyapa napközben olyan, mint minden más öregember. Azaz egészen mégsem olyan, mert fütyörészni szokott, és beszélget az almafaival. Kedveseket mondhat nekik, mert az almafák majdnem mindig mosolygósak.

De hát ezt nem furcsállotta Babó Titti, mert ha egy kicsit odafigyelt, ő maga is tudott az almafákkal beszélgetni. Egyszerű ez annak, aki tud almafaul. Márpedig ők tudtak, Nagyapa is meg Babó Titti is. Azt nem értette Babó Titti, hogy éjszakánként hova tűnik Nagyapa. [...]

Reggelente néhányszor kérdezte, hogy merre járt az éjszaka, de Nagyapa csak mosolygott a bajusza alatt...

Még szerencse, hogy Mikkamakka gyakran meglátogatta Babó Tittit. Mert ismeretes, hogy Mikkamakka majdnem mindent tud. Avagy: majdnem tud mindent. Esetleg: mindent majdnem tud. Megkérdezte hát tőle Titti, tudja-e, hova jár éjszaka Nagyapa.

– Hát te nem tudod? – ámuldozott Mikkamakka.

– Nem – mondta Titti.

– Na jó, elmagyarázom neked. Láttál már csillagos eget?

– Persze.

– Azt is láttad már, hogy időnként egy-egy csillag leesik?

– Láttam, azok a hulló csillagok.

– És mindennap több is leesik. Igaz-e? – folytatta Mikkamakka.

– Igaz... Ez azt jelenti, hogy egyszer csak elfogynak az égről a csillagok? – ijedt meg Babó Titti.

– Na látod – mosolyodott el fölényesen Mikkamakka. – Azt gondolod, hogy mindennap kevesebb csillag van az égen?

– Én aztán nem.

– Nem is gondolhatod, mert nincs kevesebb.

– Bár nem egészen értem – komorodott el Babó Titti. – Mindennap leesik egy csomó, még sincs kevesebb?!

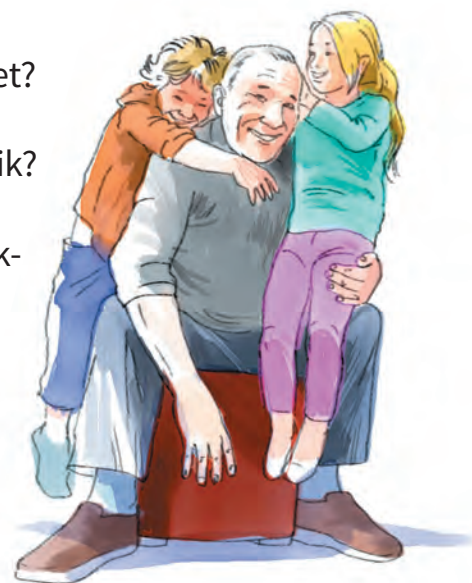
– De nincs ám! Mert Nagyapa minden éjjel összeszedi a lehullott csillagokat, a létráján fölmászik az égig, és szépen visszaszögezi mindeniket.

Babó Titti szájtátva hallgatta Mikkamakkát, csak nagy sokára ocsúdott ámulatából.

– És mi lesz – kérdezte suttogva –, mi lesz, ha Nagyapa meghal?

– Ó, te bikfic – nézett rá megrovóan Mikkamakka –, hát nem tudod, hogy Nagyapa sohasem hal meg? Az lehet, hogy egyszer majd már nem jár ki az almafaival beszélgetni. Meg talán veled se beszélget, velem se. De minden éjjel veszi a létráját, összeszedi a lehullott csillagokat, és mind visszazegzi az égre. Mindörökké, a világ végezetéig.

Bizony, Babó Titti, ilyen nagyapád van!

Lázár Ervin

Nagyapó

Bizony, már magam is öregszem, és még mindig emlékszem a jó nagyapóra. Pedig akkor még kisgyermek voltam.

Nagyapó nagyon kicsi és gyöngé volt. Nem is igen járkált, csak üldögélt a nagy karosszékben. Jó időben a tornácon sütkérezett, szeles, esős napokon a kályha mellett üldögélt. Sehogy sem tudtam fölérni ésszel, hogy ugyan miért tőle kérdezik meg, mi legyen az ebéd. Ha egyszer elszendergett, mindenki lábujjhegyen járt, sutogva beszélt. Egyszer, mikor édesapám azt kérdezte tőlem, mi szeretnék lenni, ki is mondtam, ami a szívemen volt:

- Nagyapó szeretnék lenni!
- Ugyan miért?
- Mert ő semmit sem dolgozik, mégis mindenki a kedvét keresi.

Édesapám elkomolyodva nézett rám:

- Hát aztán, te azt hiszed, hogy ez nincs rendjén?

– Én nem tudom – mondtam egy kicsit megszeppenve –, de édesapám azt szokta mondani: aki nem dolgozik, ne is egyék!

Aznap délben nekem nem terítettek.

Rózsás kis tányérom, madaras kis poharam nem volt az asztalon.

- Hát én? – kérdeztem ijedten.
- Te nem kapsz ebédet – kanalazta édesapám a levesét. – Aki nem dolgozik, ne is egyék!
- De én még nem tudok dolgozni! – borultam sírva az asztalra.

– Nagyapó pedig már nem tud dolgozni – simogatta meg apám a hajamat. – Belátod már, buksi, milyen oktalanságot beszéltél?

Elszégyelltem magam, és most már nem esett jól az ebéd, akárhogy unszoltak is. Alig vártam, hogy megölelhessem nagyapót, és bocsánatot kérjek tőle.

Móra Ferenc

1. Felelj a kérdésekre!

Miben és hol üldögélt nagyapó? Miért nem tudott dolgozni?

Mi szeretett volna lenni a kisfiú? Miért?

Miért nem terítettek a kisfiúnak délben? Mit tett végül?

2. Keresd ki a szövegből a közmondást! Melyik tanult olvasmány jut eszedbe róla?

3. Adj új címet az elbeszélésnek! Írd le a füzetedbe!

Új iskola

Nézd csak, az ablak
csudaragyogó,
villog a fal, mint
kűnn az üde hó,
benn kacag az asztal
s vele a padok,
a falon a térkép
csöndben mosolyog,
fény szalad a táblán,
kergeti az árnyék –
ily helyen tanulni
csupa öröm, játék.

Szilágyi Domokos

ILLEMKOCKÁK

A rend, a tisztaság legfontosabb szabályai

- ▶ Óvd az iskola és az osztályterem tisztaságát, a berendezések épségét!
- ▶ A padodon és a táskádban mindig tarts rendet!
- ▶ Ügyelj arra, hogy a tanuláshoz szükséges felszerelésed mindig rendben legyen!
- ▶ Vigyázz füzeteidre, könyveidre, ne legyenek piszkosak, gyűröttek! Legyen mindig elegendő hegyes ceruza, toll, radír nálad!
- ▶ Tartsd rendben íróasztalod, könyveid és játékaid!
- ▶ Öltözeted és tested ápoltsága, személyes tárgyaid rendezettsége sok mindent elárul rólad. A jó közérzet alapja a rendszeres tisztálkodás, a rendszeretet.
- ▶ Naponta fürödj meg, hetente moss hajad és vágd le a körmöd!
- ▶ Ne feledkezz meg a reggeli mosakodásról, és étkezés után moss fogat!
- ▶ Naponta többször is fésülködj meg!
- ▶ Ügyelj ruhád és cipőd tisztaságára!
- ▶ Étkezés és tanulás előtt moss kezet!
- ▶ Vécéhasználat után alaposan mosd meg a kezed!

Szülőföldünk, környezetünk

Szülőföldem szép határa (részlet)

Szülőföldem szép határa!
Meglátlak-e valahára?
Ahol állok, ahol megyek,
mindenkor csak feléd nézek.

Ha madár jön, tőle kérdem:
Virulsz-e még, szülőföldem?
Azt kérdezem a felhőktől,
azt a suttogó szellőktől.

Kisfaludy Károly

Hazám, hazám, édes hazám!

Hazám, hazám, édes hazám!
Bárcsak határod láthatnám!

Látom füstjét, de csak alig,
hogy az égen sötétellik.
Anyám, anyám, gyűjts gyertyára!
Hozzád megyek vacsorára.

Forralj nekem édes tejet,
apríts belé lágy kenyeret!
Hadd egyem egy víg vacsorát,
milyet édesanyám csinált.

népköltés

Icipici mese

Fordítottam lábam
a hazai tájnak,
tudtam: otthon sudár
jegenyefák várnak.

Icipici házunk
kapujában lesve
édesanyám is vár
minden áldott este.

Icipici kutyám
futva jött elébem,
vakkantva köszöntött:
végre hazaértem.

László Gyula

Szél fúj

Szél fúj a hegy oldaláról,
Messzi elfújt jó anyámtól –
Olyan messzi, olyan távol,
Mint a föld az ég boltjától.

cigány népköltés
(Szegő László fordítása)

1. Csoportban dolgozzatok! Folytassátok különbözőképpen a megkezdett mondatot! *Nekem a hazáról az jut az eszembe, hogy...*
2. Csukott szemmel hallgasd meg a hazáról szóló népköltést! Meséld el, milyen képeket láttál magad előtt, miközben hallgattad!
3. Gyűjtsd össze, mire vágyott a népköltésben szereplő személy!
4. Mutasd be egy-két mondattal a hazádat és szűkebb környezetet!

Nyári este

Árnyak sora ül a réten.
Nyáj zsong be a faluvégén.
Zúg-dong sűrű raj a fákon.
Békák dala kel az árkon.

Bim-bam! torony üregében
érc-hang pihen el az éjben.

Csillag süt a szeder-ágra.
Lassan jön a pásztor álma.
Rezgő fű a feje-alja.
Nyár-éj ege betakarja.

Bim-bam! torony üregében
érc-hang pihen el az éjben.
Weöres Sándor

1. Álljatok körbe! Gyűjtsetek az estével kapcsolatos szavakat! Mindig ismételjétek meg az előttek elhangzott szavakat is!
2. Hallgasd meg a verset! Közben kopogd hozzá a ritmust!
3. Miért írja két rövid ü-vel a *sűrű* szót? Indokold meg!
4. Következtess! A vers mely soraiból tudjuk meg, hogy harangoznak? Miért?

A jó orvosság

Beteg volt a kislányom, pedig semmije se fájt. Csak étvágya nem volt, meg aludni nem tudott.

– Bizony vérszegény ez a kislány – veregette meg a doktor bácsi Panka sápadt képét. – No, de majd segítek ezen a városi kisasszonyon. Nem kell neki más orvosság, csak reggelire rigófütty, ebédre tücsökhegedülés, vacsorára meg kolompszó.

Nagyot néztem az orvos szavaira, de aztán megértettem. Szedtük-vettük a sátorfánkat, s másnap már kint voltunk a pusztán. Sárgarigók köszöntöttek bennünket, mikor harmatos hajnalon megállott kocsink a fehér tanya előtt.

S uramfia, Pankának az volt az első szava, ahogy beugrott az eresz alá:

– Jaj, apuskám, odaadnám a törött lábú babámat egy pohár friss tejért.

No, a Bimbó tehénnek még a baba sem kellett, mégis adott friss tejet. Nem is egy pohárral, hanem kettővel. Örömben visszafütyültem a sárgarigónak:

– Áldja meg az Isten azt a tudós doktor bácsit! Már látom, hogy használ az orvossága. Hát még ha a tücsökmuzsika megszólal ebédre!

Azért persze egy kicsit messzebb kellett menni. Aranyos búzaföldeken, árnyas gyümölcsösökön, vadvirágos réteken keresztül. Messziről hallottam, hogy milliom tücsök pengeti hegedűjét a tiszteletünkre:

– Ki-rí, ki-rí-ki-rí?

Ki-rí? Hát bizony Panka volt az, aki majd ríva fakadt már az éhségtől. Én ugyan nemigen tudtam enni az örömtől, de ő megfelelt az én részemnek is.

Öreg diófák árnyékában hevertük át a délutánt, s hazafelé kolompolt a csorda, mikor a pázsiton nekiültünk a vacsorának. Biz az csak húsos szalonna volt, meg friss túró. De olyan jóízűen evett belőle Panka, hogy öröm volt nézni.

Két hét sem telt el, piros lett a kislányom arca, mint a rózsa. Azóta minden sápadt városi gyereknek merem ezt az orvosságot ajánlani: reggelire rigófütty, ebédre tücsökhegedülés, vacsorára kolompszó.

Móra Ferenc

TALÁLD KI!

Ő a mezők nagy zenésze,
bár nincs neki kottája,
egész nyáron vígan száll
a réten a nótája.

Nappal finom réten vagyok,
este, mikor fejnek,
örülnek a gazdasszonyék
a friss, habos tejnek.

Szörmebunda – zöld selyem,
kint terem a réteken.
Prémjét szellő fészülgeti,
ráhever, aki teheti.
Földanyánkat öltözteti,
tehén, kecske lelegeli.

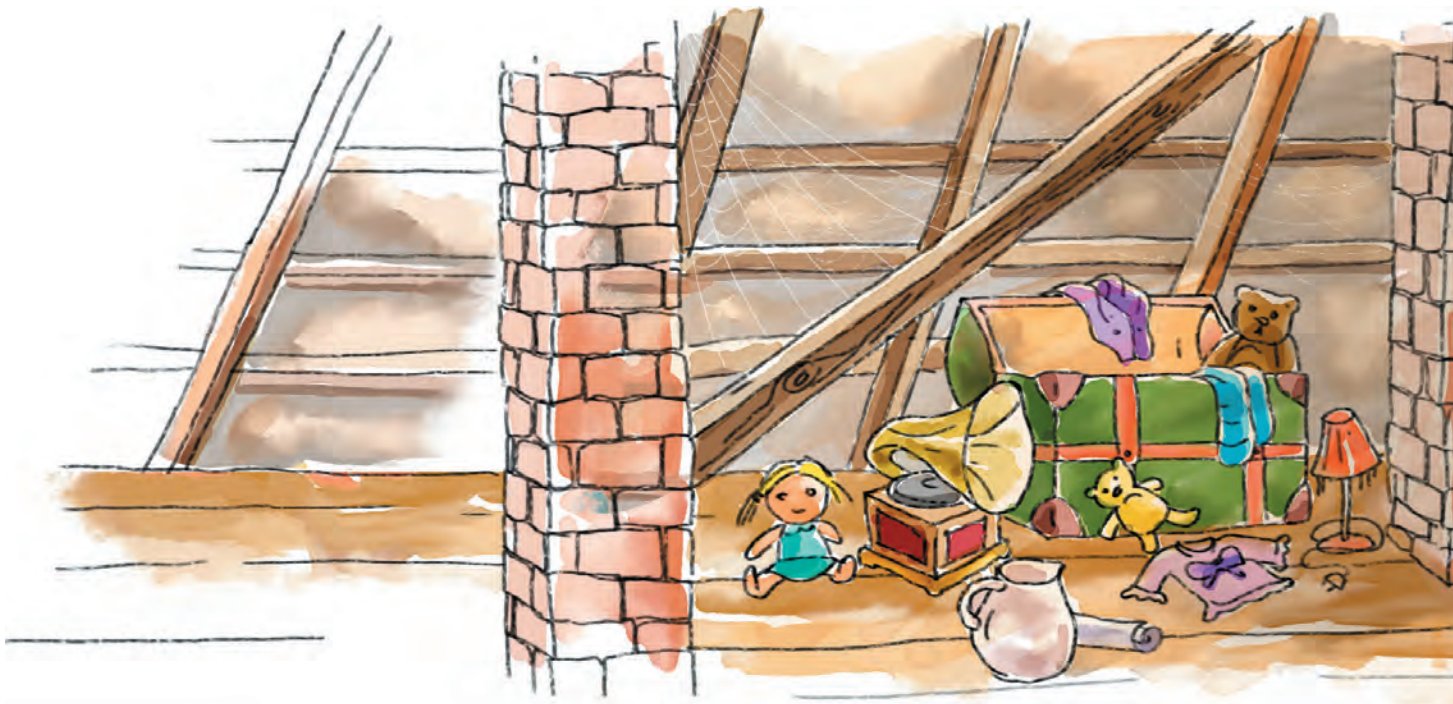
JÓ, HA TUDOD! Hogyan ciripel a tücsök?

Kora tavasszal a koromfekete mezei tücskök megjelennek földbe vájt alagútjaik bejáratában. Minden lyukban csak egy tücsök lakik. A hímek ciripelve igyekeznek egy nőtényt magukhoz csalogatni. Kicsit megemelik a szárnyaikat, majd gyorsan mozgatják őket. A jobb szárny alsó oldalán reszelős fogacskák ülnek, ezek dörzsölődnek a másik szárny előrealó részeihez, és adják a szépen ciripelő hangot.

Schmidt Egon

1. a) Keressétek meg az *Ablak-Zsiráf* gyermeklexikonban a *kolomp* szó jelentését!
b) Mit olvastatok? Pontosan hol találtátok meg? Számoljatok be társaitoknak!
2. Kikről szól a történet? Milyen helyszíneken játszódik? Beszéljétek meg!
3. Milyen tünetek jelezték a kislány betegségét? Húzd alá a történetben!
4. Mit jelenthet a *szedtük-vettük a sátorfánkat* kifejezés? Következtess a szövegből!
5. Húzd alá azt a részt, amely leginkább kapcsolódik a rajzhoz!
6. Adj új, érdekes címet az olvasmányoknak! Írd fel papírcsíkra, és tedd ki a táblára!

Mi van a nagymamánál?

Nagymamánál van egy első udvar meg egy hátsó udvar. Ott minden van. A padláson galambok.

Az a galamb, amelyik egyfolytában ül a fészken, az költi a tojásokat. Láttam már kiskalambokat is. Majdnem kopaszok. Csúnyák, és ha feljűk nyúlok, kitátják a csőrüket. Nem a nagymama galambjai, csak odaszoktak a padlásra. Van a padláson még dió és kukorica. És egy nagy láda, amiből egyszer mindent kirakodtam. Sok pókhálós, rossz ruha volt benne, meg egy nagy köcsög¹, amibe nem mertem belenyúlni.

Nagymamáéknál az utcasarkon van egy bolt. Ez egy régi bolt. Nem olyan, mint otthon, a mi önkiszolgáló boltunk.

Ebben a boltban csak egy néni van. Amikor elküld a nagymama kristálycukorért vagy élesztőért, a boltos néni mindig megkérdezi: „Mit kérsz, aranyoskám?”. Már adott rágót, csokit, szopókát², és nem is kellett érte fizetni.

Itt minden bácsi és néni megállít az utcán. Megkérdezik, hogy hívnak, ki fia vagyok, és milyen az élet a városban. Egy néni adott mogyorót. Azt mondta, hogy ő a mi rokonunk, és hogy mikor megyek el hozzájuk.

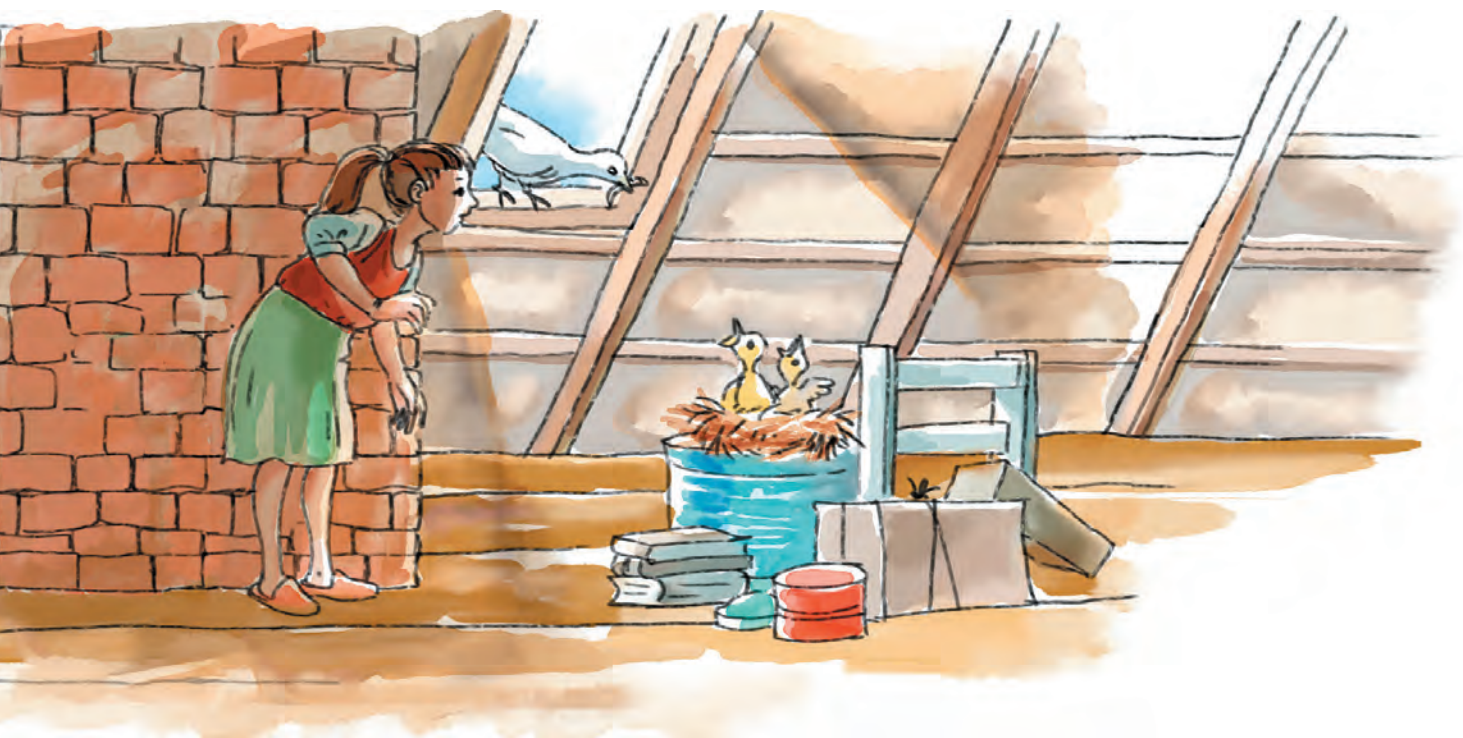
Mennék én, de nagymama mindig rám parancsol, hogy el ne csavarogjak, mert még el találok veszni, és akkor jaj lesz őneki.

Nem találok én elveszni, mondogatom magamban. Elveszni csak a tú szokott, a gomb meg az üveggolyó. A nagymama engem még mindig egészben adott át a mamának, amikor eljött értem, hogy hazavigyen.

Németh István

¹ köcsög: a nyakánál összeszűkülő, hasas cserépedény

² szopóka: nyalóka

JÓ, HA TUDOD! Hogyan óvjuk a szemünket?

Miért éppen a szemünket kell ennyire óvnunk? A szem az egyik legfontosabb érzékszerv. Nagyon kellene rá vigyázni. De sajnos sokan nem vigyáznak rá eléggé. Egyre több embernek kell szemüveget viselnie. Rontja a szemünket, ha nem megfelelő távolságból írunk, olvasunk, ha túl sokat ülünk a számítógép előtt. Ekkor a szemizmok elgyengülnek. Az sem tesz jót a látásunknak, ha sokat használunk mesterséges fényt.

Az édesanyák gyakran mondják gyermekükre, hogy a szemem fénye. Olyan fontos, értékes ő a számukra, mint a saját szemük világa. Úgy vigyáznak rá, mint a szemük fényére. Ezzel így vannak azok a nagymamák is, akik unokájukra vigyáznak. Ha felnőtt leszel, s neked is lesznek gyermekeid, te is érezni fogod ezt az érzést.

1. Figyeld meg a rajzokat! Mondd el, miről szólhat a történet!
2. Hol lakik a kisgyerek? Hol lakik a nagymama? Beszéljétek meg!
3. Csoportban dolgozzatok! Készítsetek leírt a padláson talált tárgyokról! Rajzoljátok le külön lapra! Rakjátok ki a rajzaitokat a táblára!
4. Szeret-e a kisgyerek a nagymamájánál lenni? Bizonyítsd be az olvasottak alapján!
5. Milyen lehet falun és milyen lehet városban élni? Szerinted milyen előnyei vagy hátrányai vannak? Vitassátok meg!

Falusi fiú a városról beszél

A városban mindenféle van! Nagy kirakat-ablakok,
mögöttük hosszú selyem, piros süveg a majmon!
Mennyi lárma! villamos csörömpöl, gépkocsi morog,
éjjel, éjjel távoli zeneként hallom.

A városban toronyóra, száz villanyóra
este ragyog, mint a holdvilág!
A sarkon rendőr, a lépcsőn szunnyadó anyóka,
s a ligetben mennyi virág!

A városban könnyű, könnyű boldognak látszani,
pedig tilos a gyepre lépni, tilost jelez a lámpa szeme.
Tilos, tilos, tilos, ki jön velem játszani?
Sapkám hova lett? és én megvagyok-e?

Weöres Sándor

Kicsi faluból való vers

Nagyváros, nagyváros,
hol az út is járda,
ott szeretnék járni
én is iskolába.

Ellaknék én benned,
nagyváros, nagyváros,
mert a mi kis falunk
sokszor bizony sáros.

Talán még sírnék is,
ha senki sem látja,
s ki járna helyettem
a mi iskolánkba?

Villamossal mennék,
mikor eső esne,
cipőt sem pucolnék
minden áldott este.

De van egy hű kutyám
s két kicsi báránym,
búsulnék, ha tőlük
el kellene válnom.

Nagyváros, nagyváros,
ne csábíts te engem,
maradok holtomig,
itt, ahol születtem!

Kányádi Sándor

1. Hallgasd meg csukott szemmel Weöres Sándor versét! Milyen képeket láttál?
2. Melyik versszak tetszik a legjobban? Készíts hozzá rajzot!
3. Akik ugyanarról a versszakról rajzoltak, alkossanak csoportot! Mutassák be a nagyvárost a rajzaik alapján szóban!
4. Milyen érzések kavarnak a beszélőben Kányádi Sándor versében? Mondd el!

Hazánk szíve: Budapest

Hazánk fővárosa Budapest. Azért lett főváros, mert országunk legnagyobb, legjelentősebb, legforgalmasabb városa. Itt látható az Ország-ház, más néven a Parlament. Itt őrzik a koronázási jelképeket: a koronát, a jogart és az országalmát. Az épület a Duna bal partján magasodik. Hatalmas kupola és csúcsos kőcsipkék díszítik. Szobrai büszkén nézegetik magukat a vén Duna tükreben.

A Parlament előtti Duna-parton rendezik meg augusztus 20-án – Szent István király ünnepén – a sok százezer embert elkápráztató, színpompás tűzijátékot.

A Duna két részre osztja a várost. Budapest híres a hídjairól: tíz karcsú híd ível át a Duna fölött, összekötve a város két részét, Budát és Pestet. A legrégebbi és a legszebb hídunk a Lánchíd. Pilléreit két-két kőoroszlán őrzi. Építtetője gróf Széchenyi (ejtsd: szécsényi) István, a 19. században élt, kiváló magyar főnemes volt, „a legnagyobb magyar”.

JÓ, HA TUDOD! A legnagyobb magyar

Miért nevezte így gróf Széchenyi Istvánt Kossuth Lajos? Széchenyi gazdag családból származott. Külföldi útjai során látta más országok fejlettségét, a magyar nemzet elmaradottságát. Elhatározta, hogy életét hazája felemelésének szenteli. Hatalmas összeget, egy évi jövedelmét ajánlotta fel a Magyar Tudós Társaság megalapítására. Könyveket írt arról, mire van szüksége az országnak, a magyarságnak. Nevéhez fűződik az első vasútvonal és a Lánchíd megépítése is.

1. A képen látható épületnek kétféle elnevezése is van. Melyek ezek? Következtess a szövegből! Mit őriznek benne? Olvasd fel!
2. Gyűjtsetek képeket Budapest nevezetességeiről! Készítsetek tablót belőlük!
3. Válassz ki a tablóról egy képet! Miről nevezetes, ami rajta látható? Nézz utána a könyvtárban vagy az interneten! A következő órán mondd el ismereteidet társaidnak!

KÖNYVAJÁNLO A Hétfejű Tündér

Lázár Ervin legnépszerűbb mesegyűjteménye *A Hétfejű Tündér*. A híres magyar író másik mesefüzérének, *A Négyszögletű Kerek Erdő* című meseregénynek a főszereplője Mikkamakka. Róla már olvashattál a *Nagyapa meg a csillagok* című történetben. Ezt a mesét is tartalmazza *A Hétfejű Tündér*. De Mikkamakka még számtalan egyéb rövid, humoros és tanulságos mesében is felbukkan a kötetben belül.

Valóban hét feje lenne a tündérnek? Hogyan lehet száguldani egy riadóautóval? Ezeket is megtudod, ha elolvasod a meséket.

Jó szórakozást!

ILLEMKOCKÁK A közlekedés legfontosabb szabályai

- ▶ Mozgó járműre ne lépj fel!
- ▶ Felszálláskor mindig várd meg, amíg mások leszállnak!
- ▶ Felszálláskor engedd előre a kismamákat és az idős embereket!
- ▶ Csak érvényes jeggyel vagy bérlettel utazz!
- ▶ Add át ülőhelyedet az időseknek, a kismamáknak, a sérült (fogyatékkal élő) embereknek!
- ▶ Nagy tömegben ne lökdösődj!
- ▶ Leszállási szándékodat időben jelezd!

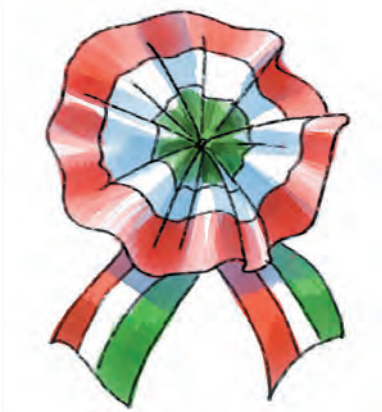

1. Olvassatok fel rövid részleteket az ajánlott könyvből! Tényleg humoros? Miért?
2. Mely járműveken utaztál már utasként? Sorold fel! Mire ügyleltél? Mondd el!
3. Miért szükséges betartani a közlekedési szabályokat? Mondd el a véleményedet!
4. Játsszátok el párokban, hogyan adjátok át az ülőhelyet másoknak!

Jeles napok, magyar ünnepek

Ünnepre jöttünk ma ide,
nagy az örömünk, mosolyog a szemünk.
Kívánunk boldog életet,
sok szépet, kacagást, derűt és szeretetet.

népköltés

Szent Miklós legendája

Élt Myrában¹ egy szegény ember, annak volt három lánya a legenda szerint. A három, pártában maradt leánytestvér azért nem ment férjhez, mert nem volt hozományuk. A hozomány jókora pénzösszeg volt akkoriban, amit a férjhez menő lány vitt magával a házasságba. Csakhogy ennek a három lánynak egyetlen fillérje sem volt.

Egy este a legidősebbik nővér halk motozást hallott a házon kívülről. Odaszaladt az ablakhoz, és kinyitotta. Hát egy zacskó aranypénzt talált ott! „Ki hagyhatta itt?” – tűnődött. „És milyen gyorsan elfutott! Semmilyen jel nem maradt utána” – gondolta magában.

A leány a pénzzel most már természetesen férjhez mehetett a fiatalemberhez, akit szeretett. Nemsokára a másik két nővér is csinos hozományt kapott. Fogalmuk sem volt róla, ki is lehetett a jótevőjük. A szegény ember, amikor harmadszor is meghallotta a motozást, elhatározta, hogy meglesi az ismeretlen adakozót. Meg akarta köszönni neki az ajándékot. De a titkos jótevő eltakarta arcát, s csak ennyit mondott: „Egyedül Istennek tartoztok köszönettel!” A szegény ember még látott egy vörös palástot és egy magas süveget eltűnni a fák között.

¹Myra, ejtsd: mira, müra

1. Mit jelent a *legenda* szó? Keresd ki a *Fogalomtár*ból! Olvasd fel a meghatározását!
2. Mondjátok el a történetet körmesével! Mindenki egy-egy mondattal folytassa!

JÓ, HA TUDOD! – A Mikulás

Az ajándékokat osztó, titokzatos Mikulás nem kitalált személy. Püspök volt, és Miklós volt a neve. Myra városában lakott, amely ma Törökországban található. A püspökök magas rangú, gazdag papok voltak. Vörös palástot viseltek, és süveget hordtak. Szent Miklós püspök titokban segítette a szegényeket. Szerény volt. Letette az ajándékot, és máris eltűnt, nehogy bárki is felismerje. A Mikulás és a Miklós ugyanaz a név, csak szlovák nyelven.

1. Csoportban dolgozzatok! Készítsetek fürtábrát a *Mikulás* szóhoz kapcsolódóan!

Karácsony

A szeretet ünnepe

Karácsony az év legnagyobb ünnepe az egész világon. A szeretet ünnepének előestéjén, december 24-én együtt van az egész család. Gyertyát gyújtunk, körbeálljuk a szépen feldíszített karácsonyfát, és átadjuk szeretteinknek az ajándékainkat.

A hívő emberek a Megváltó megszületését ünneplik ezen a napon, az adventi várakozást követően. Ők ilyenkor templomba mennek. Karácsonykor született meg a kis Jézus, Mária és József gyermeke. Ez a nap az örök újjászületés, a fény megszületésének ünnepe is, melyhez számos régi népszokás kapcsolódik. Magyarországon hagyománnyá vált a betlehemes játék, amelyben Jézus születésének eseményei elevenednek meg.

Karácsonykor a templomban vallásos énekeket énekelnek, például ezt:

Mennyből jövök most hozzátok,
jó hírt mondok, jer, halljátok,
mert nagy örömet hirdetek,
méltán ujjong ma szívetek.

A Megtartó ma született,
ég-föld örül ma veletek.
Egy ártatlan kis csecsemő,
egész világ üdve lesz ő.

Vörsi betlehem

Vörsön, a Somogy megyei kis településen minden évben felépítik Európa legnagyobb beltéri betlehemét. A Jézus születését bemutató életképet évente 35-40 ezer látogató tekinti meg ingyen a vörsi templomban.

A vörsi betlehem részlete

1. Olvasd el újra a *Betlehemezés* című szöveget az első olvasókönyved 63. oldalán! Foglald össze a saját szavaiddal!
2. Láttál már betlehemes játékot? Magad is szerepeltél benne? Meséld róla!
3. Keress az interneten további információkat a vörsi betlehemmel kapcsolatosan!
4. Milyen karácsonyi dalokat ismertek? Énekeljétek el együtt!

Tiszacsomai csillagforgató betlehemezés

I. ANGYAL: Jó estét nagyurak, ide hallgassanak!
Többi barátaink kint csillaggal vannak.
Beszólítanám őket, mer' igen megfáztak,
Krisztus nevében hírt mondanának.
Tetszik a csillag?

Igenlő válasz esetén kintről: Glória!

Bejön a II. angyal és a csillagforgató, aki az ének alatt forgatja a csillagot.

Ének: Pásztorok, pásztorok örvendeznek,
Sietnek Jézushoz Betlehembe.
Köszöntést mondanak a kisdednek,
Ki váltságot hozott az embernek.
Angyalok szózata minket is hív,
Értse meg ezt tehát minden hú szív,
A kised Jézuskát mi is áldjuk,
Mint a hú pásztorok magasztaljuk.

I. ANGYAL: Hát az öreg etykás-petykás Petit hol hagyátok?

II. ANGYAL: Nagy erdőben, nagy mélységben sánta lábát fájtatja,
Kanfarát nem bírja.
No, de se baj, egyet füttyentek, kettőt suhintok,
S ő is megérkezik.
Gyere be hát, öreg!

ÖREG: Merre nyílik ez az ajtó?

II. ANGYAL: Sarkára öreg, sarkára.

ÖREG: Hát az én kozmás csizmám orrára.

II. ANGYAL: Arra öreg, arra.

ÖREG: Ti csak esztek-isztok, dorbézoltok,
Vén öreg apátokra nem is gondoltok.
Mindjárt úgy megszabom az ingetek gallérját,
Hogy semmi bajotok sem lesz.
Egy kis tinta cseppent a csizmám orrára.
Én is megérkeztem karácsony éjszakára,
Tudtam, hogy karácsony lesz, véle álmodtam,
Két szál füstölt kolbászt a fogam közé akasztottam,
De mire felébredtem, üres lett a hasam.

II. ANGYAL: Tudsz-e öreg imádkozni?

ÖREG: Hogyne tudna egy ilyen vén ember.

II. ANGYAL: Mondjad öreg – Atyának,

ÖREG: Ne szaladj fiam a tölgyfának.

II. ANGYAL: Mondjad öreg – Fiúnak,

ÖREG: Fiaim a juhokkal vannak.

II. ANGYAL: Mondjad öreg – Szentlélek...,

ÖREG: Szentebb az én lelkem, mint a tiétek!

II. ANGYAL: Mondjad öreg – Ámen!

ÖREG: Hamm, bekaplak mindnyájatokat!

Ének közben a Csillagforgató forgatja a csillagot, az öreg táncol.

Ének: Mennyből az angyal lejött hozzátok

Pásztorok, pásztorok,

Hogy Betlehembe sietve menve

Lássátok, lássátok.

Az Isten fia, ki ma született

Jászolban, jászolban,

Jászolban fekszik, barmok közt nyugszik

Szent fia, a Jézuska.

CSILLAGFORGATÓ: Internátusz pátusz,

Menjünk hát tovább,

Mert a mi csillagunkat

Más helyen is várják!

Énekelve kivonulnak: „Pásztorok, pásztorok...”

Papp Ilona, Reskóné Papp Angéla gyűjtése, Tiszacsoma, 1999.

Itt van a szép karácsony

Itt van a szép, víg karácsony,
Élünk dión, friss kalácson:
mennyi finom csemege!
Kicsi szíved remeg-e?

Karácsonyfa minden ága
csillog-villog: csupa drága,
szép mennyei üzenet:
Kis Jézuska született.

Jó gyermekek mind örülnek,
kályha mellett körben ülnek,
aranymese, áhitat
minden szívet átítat.

Pásztorjátatók be-bejönnek,
és kántálva ráköszönnek
a családra. Fura nép,
de énekük csudaszép.

Tiszta öröm tüze átég
a szemeken, a harangjáték
szól, éjféli üzenet:
Kis Jézuska született!

Dsida Jenő

1. Mesélj róla! Mit jelent számodra a karácsony? Hogyan készülsz az ünnepre? Mivel ajándékozhatod meg a szeretteidet?
2. Mi adja az ajándék igazi értékét? Vitassátok meg párokban!
3. Hallgasd meg csukott szemmel a verset! Mondd el, milyen képek, hangok, illatok jelentek meg előtted!
4. Olvasd fel, mely verssorokat idézi a rajz!
5. Alkossatok párokat! Olvassátok fel a verssorok végén összecsengő szavakat!

Újév napja

Újévi kívánságok (részlet)

Pulyka melle, malac körme,
liba lába, csőre –
Mit kívánjak mindnyájunknak
az új esztendőre?

Tiszta ötös bizonyítványt,
tiszta nyakat, mancsot,
nyárra labdát, fürdőruhát,
télre jó bakancsot.

Tavasza sok rigófüttyöt,
hóvirág harangját,
őszre fehér új kenyeret,
diót, szőlőt, almát.

Weöres Sándor

Újévi köszöntők

1.
Adjon Isten minden jót,
öt-hat tyúkot, jó tojót,
hízott disznót, sok hurkát,
tele pincét, kamarát,
sonkát, kolbászt, szalonnát,
gond ne bántsa a gazdát.

Adjék Isten szép vetést,
rengő-ringó jó termést,
békesség és szeretet,
töltse meg a szívetek:
az új esztendőben!

2.
Valamennyit ugrik élteben a szarka,
Valahányat billent annak tarka farka,
Valahány szarkának farka tolla tarka,
Oly sokáig tartson a szerencse marka!
magyar népköltések

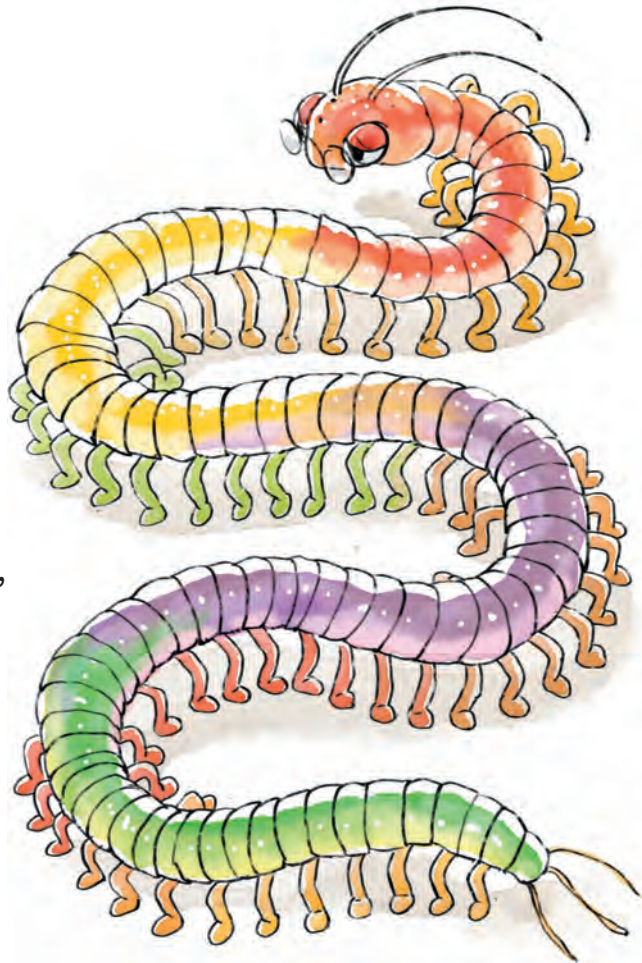
Ujjé-!-vi mese

Mesét mondok, dí-dá-dú,
egyszer volt egy százlábú.

Hát az a százlábú állat
sorra számlálgatott minden lábat,
eredményül mennyi jött?
épp 365.

Az év minden napjára
jut neki 1-1 lába.

Egyik csupa kulimász,
a másikkal magyaráz,
harmadikkal zongorázik,
negyedikkel falra mászik,
ötödikkel mutogat,
hatodikkal cukrot ad,
hetedikkel krumplit hámoz,
nyolcadikkal sok vendéget hív a házhoz,
kilencedikkel az ajtót nyitja,
tizedikkel vendégeit kihajítja,
tizenegyedik csak csonka,
tizenkettedikkel ágyát bontja,
tizenharmadikat leharapták,
tizenegyedikkel fog vakmacskát,
tizenötödikkel koccint,
tizenhatodikkal pöccint,
tizenhetedikkel fociz,
tizennyolcadikkal kocsiz,
tizenkilencedikkel sántikál,
a többivel fűgén szaladgál.
Ahány lába
– mert nem dőre –
éppen annyi adománya
az újesztendőre:
minden napra jut 1-1,
a sok kicsi sokra megy.

Weöres Sándor

Farsangi hagyományok

A farsang a nagy télbúcsúztató és tavaszváró multságok, táncok, vidám lakomák, tréfacsinálások, bolondozások ideje a néphagyomány szerint.

Farsangkor a falusi házaknál régebben álarcosok, maskarások jelentek meg. A jelmezesekek különböző jeleneteket, játékokat adtak elő álarcot viselve. Beöltöztek ördögnek, katonának, koldusnak, menyasszonynak, de még állatoknak, például lónak, kecskének, gólyának is.

A farsang nemcsak a mulatozás, hanem az udvarlás, a párválasztás és a lakodalmak ideje is volt. A lányok titokban bokrétát juttattak el a kiszemelt legényeknek. A legények pedig a kalapjukra tűzték a csokrot. Ezzel mutatták ki, hogy elfogadják a leányt párjuknak.

A farsangi lakomák ételei közül a legnevezetesebb a farsangi fánk volt. A fánk varázserővel bírt a néphit szerint. Azért ették, hogy ne érje kár a házukat. A fánk maradékát sem dobták el. A morzsákat a kertbe szórták ki, hogy jó legyen a termés.

A magyar néphagyományban a farsang utolsó három napja a „farsang farka”, vagyis a farsang vége, lezárása volt. Ezt követte a húsvétot megelőző 40 napos időszak, a nagyböjt. Nagyböjt idején már tilos volt nagyokat enni, de még vidáman táncolni, harsányan mulatozni és házasodni sem illett.

1. Minek öltözhettek a képen látható gyerekek? Írd le a füzetedbe!
2. Húzd alá a farsang legnevezetesebb ételét bemutató szövegrészt!
3. Miért nevezik szalagos fánknak a farsangi fánkot? Nézz utána a könyvtárban!
4. Fogalmazd meg a társaddal együtt röviden, miről szólnak az egyes bekezdések!
5. Csoportban dolgozzatok! Gyűjtsetek a farsanggal kapcsolatos szavakat az olvasottak alapján! Írjátok le! Helyezzétek el fürtábrában!

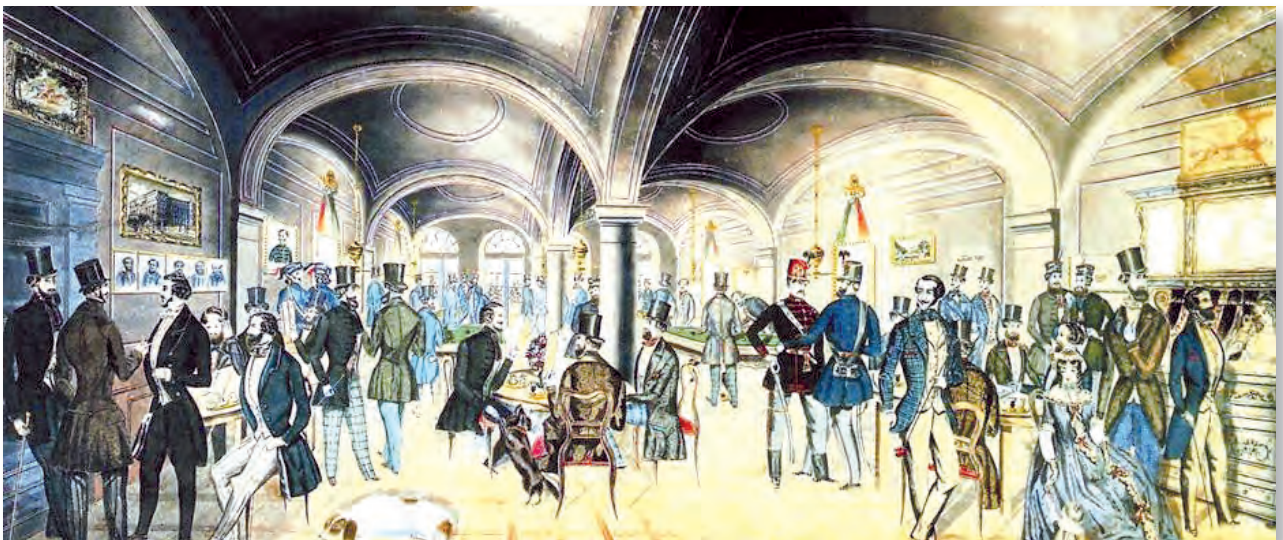
Március 15.

Nemzeti dal (részlet)

Talpra magyar, hí a haza!
Itt az idő, most vagy soha!
Rabok legyünk, vagy szabadok?
Ez a kérdés, válasszatok! –
A magyarok istenére
Ekszünk,
Ekszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!
[...]

Fényesebb a láncnál a kard,
Jobban ékesíti a kart,
És mi mégis láncot hordtunk!
Ide veled, régi kardunk!
A magyarok istenére
Ekszünk,
Ekszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Petőfi Sándor

A Pilvax kávéház

Márciusi fiatalok

Mi, márciusi fiatalok március 14-én adtunk egymásnak találkozást az én szálláson, melyen Petőfiékkel osztoztunk. Másnap reggel négyen jöttünk össze a kitűzött találkozóhelyen. A többi társaink a Pilvax kávéházban váraoztak ránk. Korán reggel volt, borús, esős idő. Petőfi az elmúlt éjjel megírta költeményét: „Talpra magyar, hí a haza!” A néphez fordulunk! Ez volt a közös megegyezésünk.

Jókai Mór nyomán

- 1.** Gyűjts adatokat Petőfi Sándorról a könyvtárban vagy az interneten a tanítód által megadott szempontoknak megfelelően! Mondd el, hol és hogyan találtad meg!
- 2.** Milyennek képzeled a Pilvax kávéházat? A kép segít. Miről híres? Mondd el!

Nemzeti ünnepünk

1848. március 15-e jelképpé vált számunkra. Nemzeti ünnepünkön, ezen a napon, országsszerte megemlékezünk a „márciusi ifjakról”. Petőfi Sándorról, Jókai Mórról, Vasvári Pálról és társaikról, akik a népet maguk mellé állítva szembeszálltak az osztrák elnyomással. A magyar nemzet függetlenségéért, szabadságáért harcoltak.

Ezen a napon kokárdát tűzünk a ruhánkra, hogy ily módon is megmutassuk összetartozásunkat.

Barabás Miklós:
Petőfi Sándor

ILLEMKOCKÁK

Az ünnepi viselkedés és öltözködés

- ▶ Az ünnepnapokon valamilyen jelentős történelmi, egyházi eseményre, nevezetes személyiségre emlékezünk.
- ▶ Az ünnepi alkalomra már előre készülődünk. Öltözötünkkel és viselkedésünkkel is kifejezzük az ünnepelt iránti érzéseinket.
- ▶ A nemzeti ünnepeinken rendezett megemlékezéseken öltözz az alkalomhoz illő ünneplő ruhába!
- ▶ Vigyázzban állva énekeld a *Himnusz*t és a *Szózatot*!
- ▶ Hallgasd végig fegyelmetlenül az ünnepi műsort!

1. Keressétek ki a lexikonból a *kokárda* címszót! Olvassátok fel a szócikket! Hasonlítsátok össze az olvasottakat a tankönyv képén lévővel!
2. Mit jelent a piros-fehér-zöld szín a magyar zászlón? Nézz utána az interneten!
3. Párban dolgozzatok! Felváltva válaszoljatok a kérdésekre!
 - a) Ki a *Nemzeti dal* költője?
 - b) Mely sorok ismétlődnek a versben?
 - c) Mely napon tűzzük ki a kokárdát?
 - d) Hova helyezzük a kokárdát?
 - e) Kik a „márciusi ifjak”?
 - f) Miért harcoltak?
4. Miért szükségesek az olvasott illemszabályok? Mondd el a véleményedet!

Húsvét

A húsvét – a karácsony mellett – a keresztény világ egyik legnagyobb ünnepe. Jézus feltámadását ünneplik ilyenkor. A hagyomány szerint nagypénteken feszítettek keresztre, s harmadnapra, húsvétvasárnap feltámadott. A húsvét egyik ősi jelképe a bárány. A bárány az ártatlanságot üzeni a keresztények számára.

A húsvéti ünnepkörhöz több népszokás is kapcsolódik. Legelterjedtebb közülük a tojásfestés és a locsolkodás. A legények, férfiak hétfő reggel indulnak locsolkodni. Manapság kölnivel öntözik meg a lányokat, de régen hideg, friss kútvízzel locsolták meg őket, hogy el ne hervadjanak. A fiúk rövid versikét mondanak. A lányok pedig festett hímes tojást adnak nekik ajándékba.

Húsvét

Szellő fut, szellő száll,
csókot ad szellőlány.
Nap melenget, fény mesél,
mikor a tél véget ér.
Néked int a hóvirág,
s barka bontja bársonyát.
Itt a tavasz: kikelet,
s a HÚSVÉT is közeleg.

Devecsery László

1. Beszélgetsetek körforgóban! Hogyan készülőtök a húsvéti ünnepre?
2. Milyen húsvéti eseményekhez kapcsolódnak a képek? Mondd el!
3. Búvárkodj a könyvtárban vagy az interneten! Gyűjts locsolóverseket! Válassz ki egyet, és tanuld meg! Mondd el társaidnak!
4. Játsszátok el a régi és a mai locsolkodást!

A virágok vetélkedése

A búzamezőbe
Háromféle virág,
A legelső virág
A szép búzavirág.

A második virág
A szép szőlővirág,
A harmadik virág
A szép szegfűvirág.

Szóval felfelele
A szép búzavirág:
„Szébb vagyok, jobb vagyok
Az egész virágnál,

Mert engemet tesznek
Oltári szent helyre,
Engemet neveznek
Jézus szent testének.”

Felele nekije
A szép szőlővirág:
„Szébb vagyok, jobb vagyok
Az egész virágnál,

Mert engemet tesznek
Oltári szent helyre,
Engemet neveznek
Jézus szent vérének.”

Felele nekije
A szép szegfűvirág:
„Szébb vagyok, jobb vagyok
Az egész virágnál,

Mert engem leszednek,
Bokrétába kötnek,
Kevély legényeknek
Kalapjába tesznek.”

Kallós Zoltán gyűjtése

1. Mondd el!

Mit képzelte magad elé a vers hallgatása közben? Milyen színeket láttál?
Milyen illatokat éreztél?

Mit jelent a vetélkedés? Melyik szót használnád helyette?
Te kivel és miben szoktál vetélkedni?

2. Rajzold le a három virágot a füzetedbe!

Olvasd fel a versből, melyik virág mivel dicsekedett!
Te melyiket választanád győztesnek? Miért?

3. Alkossatok négyfős csoportokat! Válasszatok beszélőt és virágokat! Így gyakoroljátok a vers kifejező olvasását!

Családi és gyereknap a HÉTSZÍNVARÁZS repülőtéren...

...ahol egész nap a gyermekeké a főszerep!

Az idén is színe gyermekprogramokkal,
sok szeretettel várunk
mindenkit május 17-én,
10 órától a hétszínvarázs repülőtéren.
Egész napos rendezvény!
Felhőtlen szórakozás kicsiknek, nagyoknak,
szülőknek, nagyszülőknek, barátoknak!

Fellépők:

- * dzsesszbalett csoportok
- * aerobikosok
- * népitáncosok
- * modern táncosok
- * bohócok
- * karatebemutató

1. Csoportban dolgozzatok! Egy perc alatt jegyezzétek meg a programok nevét! Melyik csoport tud minél többet felsorolni ezek közül? Versenyezzetek!
2. Melyik programon vennél részt a legszívesebben? Miért?

Rajzpályázatot hirdetünk gyerekeknek „REPÜLŐTÉR” témában!
Rajzolj, fess repülőteret, repülőket, sárkányrepülőket, vagy bármit, ami a „repülő-
tér” hallatán eszedbe jut!

Rajzodat bármilyen technikával és méretben elkészítheted. A hátoldalára írd rá a
neved, az életkorod, az iskolád nevét és címét! Adj címet is az alkotásodnak! Hozd
el pályamunkádat a családi és gyermeknapra! A rajzpályázatok leadási határideje
11 óra! A rajzokat szakértőkből álló zsűri fogja elbírálni.

Eredményhirdetés: 15 óra

**Főnyeremény: fürdőbelépők, sétarepülés és a mellékrepülőter programajánlója
alapján**

- 3.** Válaszolj írásban röviden a rajzpályázattal kapcsolatos kérdésekre!
 - a) Kiknek hirdették a rajzpályázatot? Mihez kell kapcsolódnia a témájában?
 - b) Milyen adatoknak kell szerepelniük a hátoldalán?
- 4.** Következtess! Miért kell a rajzokat négy órával az eredményhirdetés előtt leadni?

Anyák napja

Május első vasárnapja az édesanyák, a nagymamák ünnepnapja. Ők azok, akik önzés nélkül tudnak szeretni, akikre mindig számíthatunk. Köszöntsük őket virággal, s szívből jövő jókívánságokkal! Kívánjunk nekik sok boldogságot, jó egészséget, s hosszú életet!

Buba éneke

Ó, ha cinke volnék,
útra kelnék,
hömpölygő sugárban
énekelnék –
minden este
morzsára, buzára
visszaszállnék
anyám ablakára.

Ó, ha szellő volnék,
mindig fújnék,
minden bő kabátba
belebújnék –
nyári éjen,
fehér holdsütésben
elcsitulnék
jó anyám ölében.

Ó, ha csillag volnék
kerek égen,
csorogna a földre
sárga fényem –
jaj, de onnan
vissza sose járnék,
anyám nélkül
mindig sírdogálnék.
Weöres Sándor

Virágosat álmodtam

Édesanyám,
virágosat álmodtam,
napraforgó
virág voltam álomban,

édesanyám,
te meg fényes nap voltál,
napkeltétől
napnyugtáig ragyogtál.
Ágh István

1. Mikhez hasonlítja magát a beszélő a *Buba énekében*? Sorold fel emlékezetből! Mi célból? Beszéljétek meg!
2. Tartsatok ötletbörzét! Milyen saját készítésű ajándékokkal lephetitek meg édesanyátokat, nagymamátokat?

Vakációváró

A játék (részlet)

A játék.

Az különös.

Gömbölyű és gyönyörű,
csodaszép és csodajó,
nyitható és csukható,
gomb és gömb és gyöngy, gyűrű.
Bűvös kulcs és gyertya lángja,
színes árnyék, ördöglámpa.

Kosztolányi Dezső

Mire jó?

A háznál vendégek voltak. A gyerekek a rossz idő miatt nem mehettek ki játszani. Kérték nagyapót, hogy mondjon nekik valami jó játékot.

– Hányan vagytok? – kérdezte nagyapó.

– Nyolcan.

Nagyapó adott nekik nyolc kis papirosszeletet.

– No – szólott –, üljtek le sorba egymás mellé! Egyik írjon egy kérdést a papirosára, a szomszédja pedig írjon egy feleletet arra a kérdésre a maga papirosára!

A kérdés így kezdődjék: Mire jó?

Az írás hamar elkészült. A gyerekek fel is olvasták. Ez volt a négy kérdés és négy felelet:

1. Mire jó az éjszaka?

– Arra, hogy aludjunk.

2. Mire jó a rétes?

– Arra, hogy megegyük.

3. Mire jó a könyv?

– Arra, hogy olvassanak belőle.

4. Mire jó a cipő?

– Arra, hogy a lábunkra húzzuk.

– No, most keverjétek össze a cédulákat!

Akinél kérdés van, kérdezzen! Aki hozzá legközelebb van, az olvassa rá a feleletet.

Lett is nevetés, mikor a kérdések és feleletek így találkoztak:

1. Mire jó a rétes?

– Arra, hogy a lábunkra húzzuk.

2. Mire jó az éjszaka?

– Arra, hogy megegyük.

3. Mire jó a könyv?

– Arra, hogy aludjunk.

4. Mire jó a cipő?

– Arra, hogy olvassanak belőle.

Ahányszor másképpen álltak a gyerekek, annyiféleképpen keveredett a kérdés a felelettel.

Gárdonyi Géza

1. Ti mivel töltitek a szabadidőtöket, ha rossz az idő? Adjatok egymásnak ötleteket!
2. Próbáljátok ki az olvasott játékot! Találjátok ki csoportonként érdekes kérdéseket!

1. Jósolj a címből és a rajzból! Miről szólhat a szöveg?

Bolond Istók¹ generális²

Bolond Istók egyszer be akart állni katonának. Be is vették, de harmadnapra ha-zaeresztették.

Mert mindent fordítva csinált, amit mondtak. Ha azt mondták: jobbra fordulj! – ő balra fordult. Ha azt mondták: állj! – akkor leült a földre. Ha azt mondták: előre! – akkor visszahátrált. Eleinte pofozgatták, bezárták, koplaltat-ták, utóbb aztán megkérdezték tőle, hogy miért csinál mindent fordítva.

– Azért – felelte Istók –, hogy az ellenség megza-varodjon. Mert ha az ellenség meghallja, hogy jobb-ra kell menni, akkor minden puskával jobbra lőnek, de ha én fordítva teszek mindent, akkor az ellenség nem bír követni.

Hát elküldték.

Gondolta Istók: azért mégis megmutatom, hogy nekem van igazam. Hazament a falujába, és összehívta a pajtásait.

– Csináljunk – mondotta – olyan hadsere-get, amilyen sose volt a világon. Én leszek a generális. Amit én mondok, mindent fordítva kell teljesíteni.

Azzal elkiáltja magát: – Kezet le!

Mind fölemelte a kezét.

– Jobbra nézz!

Mind balra nézett. És így tovább.

Gárdonyi Géza

¹ Istók: István

² generális: tábornok

2. Mit szeretett volna bebizonyítani? Milyen hadseregre vágyott?
3. Figyeld a rajzot! Mi lehetett a parancs? Írd le egy mondattal a füzetedbe!
4. Szerinted meddig lehetett tábornok Bolond Istók? Miért? Indokold meg!
5. Válasszatok magatoknak egy Bolond Istók generálist! Aki elhibázza a parancs teljesítését, zálogot ad.

Labdaugrató (játékleírás)

Tág kört alakítunk. Egy gyerek középre áll, a kezében van egy labda. Jó erősen földhöz vágja, mire az természetesen nagyot ugrik. Mielőtt elérné a legnagyobb magasságát, megnevez egy gyereket, akinek a labdát el kell kapnia. Ha sikerül neki, akkor ő áll be labdaugratónak, ha nem, marad a régi. A játékhoz jól pattogó gumilabdára van szükség.

Ezt a játékot csak arra alkalmas helyen (betonon, kemény, száraz, egyenletes talajon) tudjuk játszani. Játék előtt kicsit gyakoroljuk a labdaugratást, hogy tudjuk, körülbelül milyen erővel kell földhöz vágni, s az is látható, hogy körülbelül mekkorát pattan.

Padisák Mihály

KÖNYVAJÁNLÓ – Fésűs Éva: Csupafül 22 meséje

A mesekönyv egy nyuszika vidám kalandjairól szól. Csupafül a Jószagú réten lakik, nyáron pityangra néz az ablaka. Egér szomszédék és a katicák úgy ismerik, mint rendes nyuszikát, ki szépen fülel, s megijed, ha fű között a szél zizeg. Szeret bukfencezni a vetésben, vagy hintázni a Ritkabúza téren, és ha elolvasod a könyvben lévő meséket, az is kiderül, miért lett a neve Csupafül.

1. Beszéljétek meg a játékszabályokat! Játsszátok el a játékot!
2. Tartsatok ötletbörzét! Ajánljatok társaitoknak szabadtéri játékokat!
3. Szavazzatok, melyik tetszett a legjobban! Játsszátok el közösen!

A sárkány

Hívjátok a
gyerekeket:
sárkányokat
eregetek.
Egyik tarka,
mint a szarka,
annak felhőt
súrol farka,
viszi a szellő,
viszi-viszi mindet,
egyike-másika
visszatekinget,
hallik, mintha
sárkányszáj:
hív, hogy utána
szállj, szállj, szállj!
Szilágyi Domokos

Barangolók

Gyöngy az idő, vándoroljunk,
nincs szekerünk, bandukoljunk,
lassu folyó ága mellett
járjuk a halk fűzfa-berket,
este a láb gyöngé, fáradt,
lombok alatt nézünk ágyat.
Szöcske-bokán jó az álom,
száll a világ lepke-szárnyon.

Weöres Sándor

ILLEMKOCKÁK Nyári szabadidő

- ▶ Az átöltözésre megvannak a megfelelő helyek a kiépített strandokon, ott öltözz át!
- ▶ Ne lépj rá mások pokrócára, törölközőjére!
- ▶ Hangos beszélgetéssel, játékkal ne zavarj meg mások nyugalmát, pihenését!
- ▶ Ugrálni, labdázni csak a kijelölt helyen lehet úgy, ne veszélyeztesd mások testi épségét!
- ▶ Ne vigyél ételt és italt a vízbe!
- ▶ A strandbüfékben is illik legalább egy kendőt vagy rövidnadrágot felvenni.

Mit ugrálsz, Hideg?

Egy szép, augusztusi napon nyitva maradt a Szaratov ajtaja.

– Aha – mormogta odabent a Hideg –, most itt az alkalom!

Féloldalasan kislisszant a résen. Megállt a konyha közepén, rettentő szemmel körülnézett.

– Majd most megmutatom nektek! – sziszegte vészjóslóan.

Kihúzta magát, behajlított karját vállmagasságba emelte, fitogtatta az izmait.

Olyan izmai voltak, mint egy kafferbivalynak.

A Mozsár, a Konyhaszekrény, a Fületlen Bögre, az Épfülű Bögre, a Kávédaráló, a Háromlábú Hokedli, a Körömreszelő (mit keres egy körömreszelő a konyhában?), a Húsvágó Bárd, a Merőkanál, a Bojtos Butykos, a Tejesköcsög, a Piros Fedő, a Kék Fedő, az Alumínium Fedő, a Burátlan Lámpa, a Konyhaasztal és a Kettőbe Vágott Paradicsom hökkenten nézett rá.

A Hideg tánclépésben végiglejtett a konyhán, majd öklövívóállásba helyezkedett.

Vészjósló hangon kérdezte:

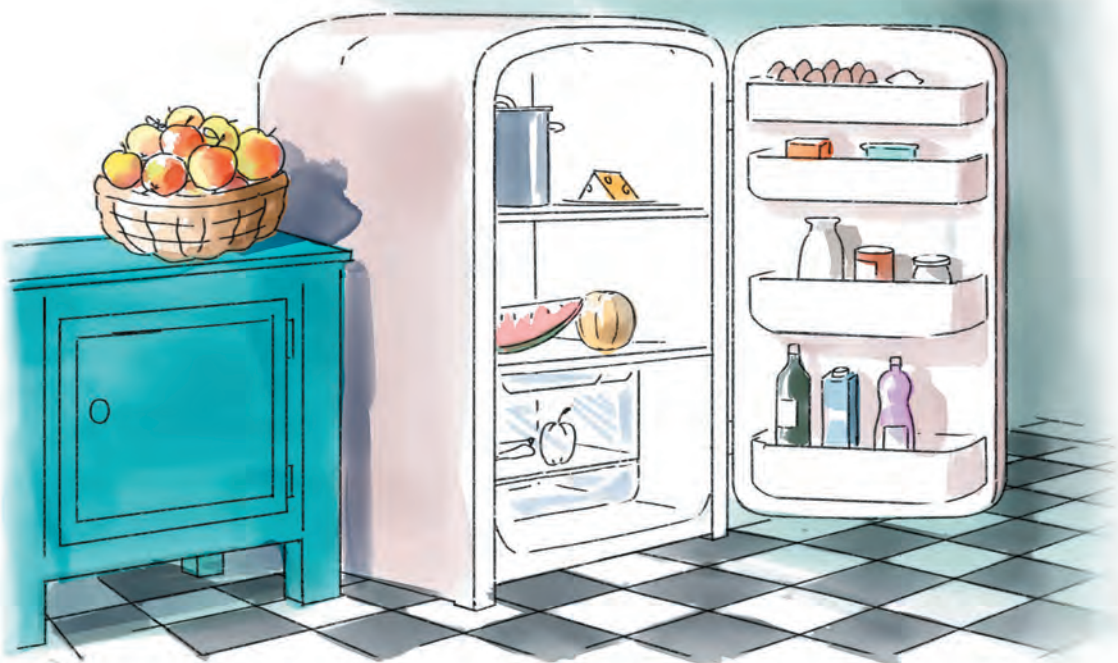
– Melyikőtökkel kezdjem?

Körülnézett. Majd ezzel egyidőben azt mondta:

– Brrrr!

A konyhában mindenki behúzta a nyakát. Azt gondolták: „Jaj, nehogy rajtam kezdje!”

Csak a Körömreszelőnek (mit keres egy körömreszelő a konyhában?) jutott eszébe: „Mit akarhat ez kezdeni?”

A Hideg meg újra azt mondta:

– Brrrr!

Egy kövér verejtékcsepp jelent meg a homlokán. Bal karján elernyesztette az izmokat, a homlokához nyúlt, elkente rajta a verejtékcseppet. Közben a bal lába megroggyant.

– Majd én most... – kezdte volna újra, de csak szánalmas suttogásra telt.

Megroggyant a másik lába is.

– Ó, jaj! – mondta a Hideg, s már patakokban ömlött róla a víz.

Reszketett.

De azért még egyszer próbálkozott.

– Most megmutatom nektek... – nyöszörögte s elcsúszott. Minden ízében reszketve feküdt a konyha kövén.

– Segítség! – mondta ekkor. – Segítsetek!

Gyorsan odafutott hozzá a Mozsár, a Konyhaszekrény, a Fületlen Bögre, az Épfülű Bögre, a Kávédaráló, a Háromlábú Hokedli, a Körömrészlő (mit keres egy körömrészlő a konyhában?), a Húsvágó Bárd, a Merőkanál, a Bojtos Butykos, a Tejesköcsög, a Piros Fedő, a Kék Fedő, az Alumínium Fedő, a Burátlan Lámpa, a Konyhaasztal és a Kettőbe Vágott Paradicsom.

Betámogatták az elalélt Hideget a Szaratovba, és rácsukták az ajtót.

– Ez még azért majd megmutatja nekünk, figyeljétek meg – mondta a Körömrészlő (mit keres egy körömrészlő a konyhában?). – Majd decemberben megmutatja.

A többiek hallgattak. Megértek már jó néhány decembert. A Mozsár egymaga százötvenet.

A Hideg meg gyógyulgatott a Szaratovban.

Lázár Ervin

Misi Mókus kalandjai (részlet)

Misi Mókus az erdő egyik hatalmas fájának tágas, kényelmes odvában született négy kis testvérével együtt. Ő volt közöttük a legvirgoncabb, a legnagyobb. Azonkívül volt még egy különös ismertetőjele: a farkincája fekete volt.

Mókus apó is ott sürgött az odúban az újszülöttek körül. Így vette észre Misi fia fekete színű farkát. Bizony elhűlt kissé.

– Ejnye, hát ez micsoda? – kérdezte Mókus anyót. – Ennek a kölyöknek nem olyan a farka, mint a többinek.

– Hát aztán! Mi bajod van vele? Így született az édeském – felelte Mókus anyó.

– Ez bizony nem olyan egyszerű! – vitatta Mókus apó. – Vörös mókusnak vörös a farka. Ha fekete, akkor azt valami rossz varázslat okozza.

Tersánszky Józsi Jenő

1. Keresd meg a könyvtárban a meseregényt! Nézd meg, hány fejezetből áll!
2. Olvasd el a nyári szünetben a teljes regényt! Szeptemberben meséld el a könyv tartalmát társaidnak!

Várom már a vakációt

Várom már a vakációt,
Hogy úsztassak papírhajót,
Eregessek sárkányokat,
Szél útján csavargókat.

Másszak fára, dombra, hegyre,
Utazhassak a tengerre:
Fogjak rákot s fürge halat,
Hús árnyékú füzek alatt.

Víg csapatban focizhassak,
S lepkék után rohangáljak,
A tisztáson vagy a réten
Lebarnulva, jókedvűen.

Késő estig csatangoljak,
Bogarásszak, madarásszak
Nem gondolva élvezésre,
Csengőszavú szeptemberre.

Mészely József

1. Játsszátok el csoportokban az egyes versszakokat némajátékkal! Ismerjétek rá, ki melyik versszakot mutatta be!
2. Te melyik programot választanád legszívesebben a versben említettek közül? Miért? Mondd el társaidnak!

1. Meséld el a képek segítségével, milyen kalandokat rejtegethet a nyár!
2. Rád milyen élmények várnak? Mesélj a terveidről, vágyaidról!

Kedves Gyerekek!

Véget ért a hetedik varázslatos fejezet. Vége van az iskolaévnak is. Sok érdekességgel, tudnivalóval gazdagodtatok. Megízleltétek az olvasás örömét. Már egyre jobban értitek, amit olvastok. Ki ezt, ki azt kedvelte meg. A nyári vakáció sok kalandot rejteget számotokra. Ne feledjétek, olvasni is kaland! Pihenjétek, játsszatok, mozogjatok, olvassatok a szünidőben!

Jó nyaralást, vidám vakációt kívánunk nektek!

Fogalomtár

bekezdés Hosszabb szöveg új, összetartozó gondolatainak új sorban és beljebb való kezdése.

bonyodalom Váratlan fordulatot hozó, a cselekményt előrevivő esemény.

cím Szellemi alkotásnak a mű tartalmára utaló, egy vagy néhány szóból álló, rövid megjelölése.

címszó Szótárban, lexikonban értelmezéssel, magyarázattal ellátott szó.

illusztráció A szövegeket magyarázó, szemléltető kép, ábra, rajz.

író Írásmű szerzője, irodalmi műveket alkotó személy.

képvers Olyan vers, amelynek a verssorai képet formáznak.

költő Költői műveket, például verseket író személy.

közmondás Röviden és találóan mondatban megfogalmazott bölcsesség, tanács.

lábjegyzet A szöveg alatt található, a megértést segítő rövid magyarázat.

legenda Vallási tárgyú, valamely szent életéről szóló csodás történet. Legendának nevezik a jelentős, híres személy nagy tetteit elbeszélő művet is.

mese Csodás elemeket is tartalmazó kitalált történet.

monda Valós személyhez, helyhez vagy eseményhez fűződő történet, amelyben keveredik a mese és a valóság.

mondóka Egyszerű, rövid, ritmusos vers.

műköltészet Ismert szerzőjű, írásban terjedő irodalmi művek összefoglaló neve.

népköltészet Ismeretlen szerzőjű, szóshagyomány útján terjedő, változó szövegű irodalmi művek összefoglaló neve.

népmese A nép ajkán keletkezett, csodás elemeket is tartalmazó kitalált történet.

rím Szavak, szótagok összezsengése többnyire a verssorok végén.

ritmus A dallam, szöveg lüktetésének szabályosan ismétlődő váltakozása.

szerző Írásmű vagy zenemű létrehozója, alkotója.

szólás Átvitt értelemben használt, állandósult mondás, szókapcsolat.

szöveg Szóban vagy írásban megformált, nyelvileg általában több mondatban kifejezett mondanivaló.

tanulság Valamely eseményből megtanulható hasznos ismeret, valaki vagy valami példájából adódó fontos felismerés.

vers Általában versszakokból álló és a sorok végén rímelő, ritmikus irodalmi mű; költemény.

verses mese Verses formában írott mese.

verssor A versnek külön sorba írt egysége.

versszak A versnek több sorból álló egysége.

Forrásjegyzék

Irodalomjegyzék

Művek

5. o. Hárs Ernő: *Vége a vakációnak*. In: *Iskolások második műsoroskönyve*. Bp., Krónika Nova, 1999. ISBN 963-9128-39-2
6. o. Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*; 8-9. o. Janikovszky Éva: *Mire jó?* In: Janikovszky Éva: *Már iskolás vagyok*. 11. kiad. Bp., Móra Kiadó, 2017. ISBN 978-963-415-797-7
7. o. Weöres Sándor: *Sehallselát Dömötör*; 9. o. Károlyi Amy: *Arany ablak*, 33. o. Verböczy Antal: *Hóember*. In: *Ünnepsoroló. Versek, játékok, jó tanácsok ünnepekre*. 4. felújított kiad. Bp., Móra Kiadó, 1992. ISBN 963-11-7017-9
- 10-11. o. Sebők Zsigmond: *Cicaiskola* (eredeti címe: *Macska-iskolában*). In: Sebők Zsigmond: *Cserebogár úrfi a tengeren*. Bp., Singer és Wolfner kiadása, 1904.
13. o. *A ceruza története*. In: Anna Claybourne (Ford. Mészáros Orsolya): *A találmányok története*. Kisújszállás, Pannon-Literatúra, 2008. ISBN 9789632510132
- 14-15. o. Hervay Gizella: *Elfelejtő-mese*. In: Hervay Gizella: *Kobak könyve*. Kolozsvár, Koinónia, 2002. ISBN 973-8022-49-5
16. o. Kányádi Sándor: *Szeptember*. In: Bognár Tas: *A magyar gyermekvers*. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001. ISBN 963-19-1249-3
17. o. Lázár Ervin: *A kék meg a sárga*, 29. o. Kányádi Sándor: *Mogyorókirály meséje*, 106. o. Lázár Ervin: *Nagyapa meg a csillagok*. In: *Mesék egy szuszra mai mesemondóktól*. Szeged, Minerva Nova, 2003. ISBN 963-9492-19-1
19. o. Petőfi Sándor: *Erdőben*. In: *Petőfi Sándor összes költeményei* I. köt. Bp., Falukönyv-Cicero, 1994. ISBN 963-539-117-X
20. o. Vitalij Bianki: *Cinegenaptár*. In: Vitalij Bianki: *Cinegenaptár*. Bp., Ifjúsági Lap- és Könyvkiadó, 1952.
21. o. Móra Ferenc: *A cinege cipője*; 22. o. Petőfi Sándor: *Itt van az ősz, itt van újra*, 32. o. Zelk Zoltán: *Téli fák*, 35. o. Móra Ferenc: *A csókai csóka*, 52. o. Kányádi Sándor: *Májusi mondóka*, 98-99. o. Petőfi Sándor: *Arany Lacinak*, 108. o. Szilágyi Domokos: *Új iskola*, 139. o. Szilágyi Domokos: *A sárkány*. In: *Aranyos pillangó*. Bukarest, Kriterion, 1994. ISBN 973-26-0355-0
24. o. Weöres Sándor: *A galagonya*; 32. o. Nemes Nagy Ágnes: *Hóésésben*; 50. o. Csoóri Sándor: *Esti párbeszéd*, 52. o. Nemes Nagy Ágnes: *Égi fagyalt*, 58-59. o. Zelk Zoltán: *A három nyúl*, 63-65. o. Csukás István: *Sün Balázs*, 93. o. Szabó Lőrinc: *Kicsi vagyok én*, 104. o. Petőfi Sándor: *Anyám tyúkja*, 109. o. Kisfaludy Károly: *Szülőföldem szép határa*. In: *Cini-cini-muzsika. Óvodások verseskönyve*. 7. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1985. ISBN 963-11-3977-8
24. o. Csukás István: *Sün-mese*. In: *Friss tinta! Mai gyermekversek*. Bp., Pozsonyi Pagony – Csimota, 2005. ISBN 963-86350-7-X
25. o. Kányádi Sándor: *Októberi lakoma*. In: Kányádi Sándor: *Költögető*. Bp., Századvég Kiadó, 1991. ISBN 963-7911-15-4
- 26-27. o. Schmidt Egon: *Mesél az őszi erdő*, 36-37. o. *Mesél a téli erdő*, 41. o. *Mesél a tavaszi erdő*, 53. o. *Mesél a nyári erdő*. Különálló művek, közlésük a szerző engedélyével történt.
30. o. Takáts Gyula: *Vadrózsa*. In: Takáts Gyula: *Dorombol a hold*. 2. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1979. ISBN 963-111-56-15
30. o. Csoóri Sándor: *Lekvárcirkusz bohócai*. In: Csoóri Sándor: *Moziba megy a hold*. Szentendre, Cerkabella, 2008. ISBN 978-963-9820-06-7
31. o. Móra Ferenc: *Kíváncsi hópelyhek*. In: Móra Ferenc: *Csicseri történet*. 2. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1981. ISBN 963-11-2529-7
33. o. Csanádi Imre: *Doromboló*. In: *Doromboló*. Bp., Móra Kiadó, 1983. ISBN 963-11-3443-1
34. o. Vászárhelyi Tamás: *A madáretető téli vendégei*. In: Vászárhelyi Tamás: *Mi él a ház körül?* Bp., Móra Könyvkiadó, 1991. ISBN 963-11-6690-2
38. o. Gárdonyi Géza: *A tulipán*, 44. o. Gárdonyi Géza: *Gólyák, méhek, kislibák*. In: Gárdonyi Géza: *Az én falum*. Bp., Unikornis Kiadó, 1991. ISBN 963-7519-05-X
39. o. Diós Márta: *Tulipánból Jancsika*. In: Diós Márta: *Kézműveskönyv kisiskolásoknak*. Bp., Holnap Kiadó. 2002. ISBN 963-346-4935
40. o. *Vakond*. In: Kovács Zsolt: *Kisemlős lexikon*. Bp., Saxum Kiadó, 2002. ISBN 9639308390
40. o. Jókai Mór: *Ültess fát!* 46. o. Móra Ferenc: *A fecskék*, 47. o. Jókai Mór: *Hol kezdtem a kertészkedést?* In: *Madarak és fák napja*. Bp., OPKM, 2001. ISBN 963-9315-28-1
42. o. Szabó Lőrinc: *Csigabiga*. In: *Kicsi vagyok én. Mondókák, versek*. Bp., Holnap Kiadó, 2003. ISBN 963-346-585-0
43. o. Tamkó Sirató Károly: *Darázs-garázs*. In: *A cinege cipője. Verses-dalok könyv az állatokról*. Debrecen, Aquila Kiadó, 2004. ISBN 963-679-282-8
45. o. Padisák Mihály: *Ugráló verebek* (játékleírás), 138. o. Padisák Mihály: *Labdaugrató* (játékleírás). In: Padisák Mihály – Padisák Judit: *Minden napra egy játék!* Bp., Népművelési Propaganda Iroda, 1982. ISBN 963-562-971-0
47. o. Trish Kuffner: *Fű Benő*. In: Trish Kuffner: *Játéktippek. 365 játék és tevékenység 1 1/2 - 3 éveseknek*. Bp., Animus Kiadó, 2002. ISBN 963-9307-71-8
- 48-49. o. Tompa Mihály: *A pitypang meséje*. In: *Nagytakarítás a Napnál*. Nyiregyháza, Írisz Book, 2008. ISBN 978-963-9515-50-5
50. Tamkó Sirató Károly: *Pinty és ponty*. In: *Állatok farsangja*. Bp., Móra Kiadó, 1981. ISBN 963-11-1417-1

53. o. Zelk Zoltán: *Nyár*. In: *Nyár, nyár, napsugár... Nyári versek gyűjteménye*. Szeged, Novum Kiadó, 2002. ISBN 963-9334-23-5
55. o. Zelk Zoltán: *Ennyi csudát*. In: *Nefelejcs. Szép magyar versek kisiskolásoknak*. 2. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1979. ISBN 963-11-1606-9
56. o. *Az égig érő mesefa*. In: *Erős mackó. A finnugor népek meséi, dalai*. Bp., Móra Kiadó, 1984. ISBN 963-11-3013-4
57. o. Kolozsvári Grandpierre Emil: *A búbos pacsirta meg a rezgőfű*. In: Kolozsvári Grandpierre Emil: *A lóvátett sárkány*. Bp., Osiris, 2007. ISBN 978-963-389-947-2
60. o. Arany László: *Miért haragszik a disznó a kutyára, a kutya a macskára, a macska az egérre?* In: Arany László: *A megszámlálhatatlan sok juh*. Szeged, Novum Kiadó, 2007. ISBN 978-963-9703-29-2
61. o. *Ugorjunk árkot!* (magyar népmese), 62. o. *Osztokodik a róka* (magyar népmese). In: *A kóró és a kismadár. A legszebb magyar népmesék 5-7 éveseknek*. Bp., Helikon Kiadó, 2006. ISBN 963-227-069-X
- 66–67. o. *A három kívánság* (magyar népmese), 68. o. *A halász és a nagyravágyó felesége* (magyar népmese), 72–73. o. *A hiú király* (népmese). In: Illyés Gyula: *Hetvenhét magyar népmese*. 20. kiad. Bp., Móra Kiadó, 2007. ISBN 978-963-11-8354-2
69. o. *Jakab meg az apja* (mese), 79. o. *Ki a legelőbbvaló?* (népmese). In: *Icinke-picinke. Népmesék óvodásoknak*. 8. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1999. ISBN 963-117461-1
- 70–71. o. *A csillagszemű juhász* (székely népmese). In: *A macskacicó. Magyar tündérmesék*. Bp., Palatinus Kiadó, 2002. ISBN 963-9380-86-5
- 74-75. o. *A pap és a tojások* (cigány népmese). In: Pálmainé Orsós Anna: *Az aranyhajú lány. Beás cigány iskolai népmesegyűjtemény II. köt.* Pécs, Gandhi Alapítványi Gimnázium, 1998.
- 76-77. o. *Az elrejtett kincs* (cigány népmese). In: *Az erdő anyja. Cigány népmesék és néphagyományok*. Bp., Gondolat Könyvkiadó, 1990. ISBN 963-282-345-1
78. o. *Furulyavásár* (magyar népmese). In: *Magyar népmesék 2*. Bp., Worldwide Kiadó, 2010. ISBN 978-963-885-320-2
80. o. Gárdonyi Géza: *Megjárta Jancsi*. In: *Olvasókönyv Gárdonyi Géza műveiből*. Debrecen, Holló Tóth Könyvkereskedés, 2011. ISBN 978-963-684-581-0
81. o. Wass Albert: *Mese az erdőről*. In: Wass Albert: *Mese az erdőről*. Pomáz, Kráter Műhely Egyesület, 2012. ISBN 978-963-298-105-5
82. o. Kolozsvári Grandpierre Emil: *Az időjós*. In: *Mátyás király és a százesztendő ember*. Bp., Móra Kiadó, 1983. ISBN 963-11-2780-X
83. o. *Mátyás király országjáráson*. In: Závada Pál: *Harminchárom szlovák népmese*. Bp., Magvető Kiadó, 2010. ISBN 978-963-14-2762-2
- 84–85. o. *Mátyást megvendégelik*. In: *A megpatkolt boszorkány*. Bp., Móra Kiadó, 1987. ISBN 963-11-5329-0
86. o. *Az okos leány*. In: Arany László: *A megszámlálhatatlan sok juh*. Szeged, Novum Kiadó, 2007. ISBN 978-963-9703-29-2
87. o. *A kelekótya legény*. In: *Bukovinai székely népmesék*. Átdolg. kiad. Bp., Ad Librum Kft. 1. köt. Fábrián Ágostonné Mária meséi. 2009. ISBN 978-963-9934-12-2
90. o. Csukás István: *Süsü, a sárkány* (részlet). In: Csukás István: *Süsü, a sárkány*. Bp., Gesta, 2001. ISBN 963-8229-58-6
92. o. Nagy Katalin: *Kettőnk titka*. In: Nagy Katalin: *Kettőnk titka*. Bp., Móra Kiadó, 1987. ISBN 963-11-4253-1
94. o. Janikovszky Éva: *Ki játszik velem?* In: Janikovszky Éva: *Te is tudod?* 3. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1982. ISBN 963-11-2843-1
95. o. Nemes Nagy Ágnes: *Névnepre*. In: Nemes Nagy Ágnes: *Szökökút*. Bp., Móra Kiadó, 1979. ISBN 963-11-1126-1
95. o. Mezei Mária: *Hoztam valamit a hegyekből*. In: Mezei Mária: *Vallomástöredékek*. 2. kiad. Bp., Református Zsinati Iroda, 1982. ISBN 963-300-090-4
96. o. József Jolán: *A család*. In: József Jolán: *A város peremén*. 4. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1963.
97. o. József Attila: *Altató*. In: *Kicsi vagyok én. Mondókák, versek*. Bp., Holnap Kiadó, 2003. ISBN 963-346-585-0
- 100–101. o. Móra Ferenc: *Hogyan tanultam meg olvasni?* In: Móra Ferenc: *Kincskereső kisködmön*. 40. kiad. Bp., Móra Kiadó, 2003. ISBN 963-11-7805-6
- 102–103. o. Móra Ferenc: *A könyvvé vált kakas*. In: Lovász Gabriella: *Szótekerő*. Bp., Műszaki Könyvkiadó, 2004. ISBN 963-162-997-X
107. o. Móra Ferenc: *Nagyapó*. In: Móra Ferenc: *Hol volt, hol nem volt*. Bp., Ifjúsági Könyvkiadó, 1956.
110. o. László Gyula: *Icipici mese*. In: László Gyula: *A csavargó villamos*. Bp., Móra Kiadó, 1982. ISBN 963-112-806-7
110. o. *Szél fúj* (cigány népköltés, Szegő László fordítása). In: *Csikóink kényesek. Magyarországi cigány népköltészet*. Bp., Európa Könyvkiadó, 1977. ISBN 9630707675
111. o. Weöres Sándor: *Nyári este*, 116. o. Weöres Sándor: *Falusi fiú a városról beszél*, 125. o. Weöres Sándor: *Újévi kívánságok* (részlet), 126. o. Weöres Sándor: *Ujjé-!-vi mese*, 134. o. Weöres Sándor: *Buba éneke*, 139. o. Weöres Sándor: *Barangoló*. In: Weöres Sándor: *Ha a világ rigó lenne*. 5. kiad. Bp., Móra Kiadó, 1986. ISBN 963-11-4446-1
112. o. Móra Ferenc: *A jó orvosság*. In: Móra Ferenc: *A világ vándora*. Debrecen, Aquila Kiadó, 2007. ISBN 978-963-679-584-9
113. o. *Hogyan ciripel a tücsök?* In: *Minden napra egy kérdés*. (Szerk. Dornbach Mária). Bp., Móra Könyvkiadó, 1999. ISBN 9631175014
114. o. Németh István: *Mi van a nagymamánál?* In: Németh István: *Ki látta azt a kisiút?* Újvidék, Fórum Lap- és Könyvkiadó, 1973.

116. o. Kányádi Sándor: *Kicsi faluból való vers*, 124. o. Dsida Jenő: *Itt van a szép karácsony*. In: *Tündérvirágok. Erdélyi gyermekvers-antológia*. Bp., Móra Kiadó, 2006. ISBN 963-11-8247-9
- 122-123. o. *Tiszacsomai csillagforgató betlehemezés*. In: „...hanem vagyok Úristen követje...” *A téli ünnepkör dramatikus szokásából - a Nemzetközi Betlehemes Találkozók játékszövegei*. Bp., Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus, 2010. ISBN 978-963-651-485-3
128. o. Petőfi Sándor: *Nemzeti dal* (részlet). In: *Rendületlenül. A hazaszeretet versei*. 2. kiad. Bp., Magyar Könyvklub – Officina Nova, 1992. ISBN 963-8185-14-7
131. o. *A virágok vetélkedése*. In: *Balladák könyve*. Bukarest, Kriterion Kiadó. 1971.
134. Ágh István: *Virágosat álmodtam*. In: Ágh István: *Krumplinyomó huszár*. Bp., Móra Kiadó, 1977. ISBN 963-11-0883-X
135. o. Kosztolányi Dezső: *A játék*. In: *Kosztolányi Dezső összes versei I. kötet*. Bp., Szépirodalmi Könyvkiadó, 1984. ISBN 963-15-2378-0
136. o. Gárdonyi Géza: *Mire jó?* In: Gárdonyi Géza: *Nagyapó meséi*. Bp., Excalibur Könyvkiadó, 2001. ISBN 963-9285-19-6
137. o. Gárdonyi Géza: *Bolond Istók generális*. In: Gárdonyi Géza: *Bolond Istók és más efféle bolondos történetek*. Bp., Dante Könyvkiadó, 1948.
- 140-141. o. Lázár Ervin: *Mit ugrálsz, Hideg?* In: Lázár Ervin: *A hétfejű tündér*. Bp., Móra Kiadó, 2013. ISBN 978-963-11-9540-8
142. o. Tersánszky Józsi Jenő: *Misi mókus kalandjai* (részlet). In: Tersánszky Józsi Jenő: *Misi mókus kalandjai*. 12. utánn. Bp., Holnap Kiadó, 2011. ISBN 978-963-346-375-8

Internetes letöltések

12. o. K. László Szilvia: *Színes ceruzák*. <http://klaszloszilvia.hu/index.php?oldal=gyerekvers&&versold=szinesceruzak> [A letöltés ideje: 2021.02.02.]
23. o. Móra Ferenc: *Levelek hullása*. <https://gyermekmese.info/mora-ferenc-levelek-hullasa/> [Letöltés ideje: 2021.02.14.]
143. o. Mészely József: *Várom már a vakációt*. <https://www.operencia.com/meszely-jozsef-varom-mar-a-vakaciot/> [A letöltés ideje: 2021.02.14.]
125. o. *Újévi köszöntők* (magyar népköltések). *Adjon Isten...* <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/olvasas-irodalom-2-osztaly/nepi-koszontok/ujevi-koszontok> [A letöltés ideje: 2021.02.14.]
- Valamennyit ugrik éltében a szarka...* <https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/olvasas-irodalom-2-osztaly/nepi-koszontok/koszonto> [Letöltés ideje: 2021.02.14.]
130. o. Devecsery László: *Húsvét*. <http://www.operencia.com/devecsery-laszlo-husvet/> [A letöltés ideje: 2021.02.14.]
- Szólások, közmondások*. In: Gyimesné Szekeres Ágnes: *200 szólás és közmondás*. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, 2006. ISBN 963596482X; *Erdő nincsen zöld ág nélkül. Szólások és közmondások*. Válogatta és összeállította: Imre Zsuzsanna és Péter Kinga. Sepsiszentgyörgy, Társ Kiadó, 2010. ISBN 9789731723143
- Találós kérdések*. In: *Szó, fon, nem takács. Mi az? Találós kérdések gyerekeknek*. Válogatta és összeállította: Varga Ferencné. Bp., Móra Kiadó, 2016. ISBN 9789634152705; *Zöld burokban születtem... Találós kérdések*. Összeállította: Tóthné Pánya Marianna, Diószegi István. Debrecen, Tóth Könyvkereskedés és Kiadó, 2002. ISBN 9789639161993; Takács Erika: *Találós kérdések*. Bp., Könyvmíves Könyvkiadó Kft., 2008. ISBN 978-963-9778-83-2; *Ház tetején nyeles edény. Török népek találós kérdései*. Válogatta és fordította: Mándoki László. Bp., Móra Kiadó, 1985. ISBN 9631141187

Képgyűjtemény

Illusztrációk

Molnár Péter, Kis Gábor Norbert

Képek

67. o. *Ablak-zsiráf* gyermeklexikon könyvborító (Móra Könyvkiadó)
96. o. József Attila családja körében (Petőfi Irodalmi Múzeum)
117. o. Barabás Miklós: Széchenyi István, 1848 (Magyar Nemzeti Múzeum)
118. o. *A hétfejű tündér* könyvborító (Osiris Kiadó)
128. o. Preiszler József színezett tollrajza: Pilvax kávéház belső 1848-ban
129. o. Barabás Miklós rajza után Walzel Ágost Frigyes: Petőfi Sándor 1848, (Petőfi Irodalmi Múzeum)
- Shutterstock: 3., 11., 43., 99., 101., 108., 113., 117., 129., 143., ikonok.
- Shutterstock szerkesztői: Sova, Olena 118.

Tartalom

Szól a csengő, kezdődik az iskola	5
Vége a vakációnak (részlet) <i>Hárs Ernő</i>	5
Már iskolás vagyok (részlet) <i>Janikovszky Éva</i>	6
Sehallselát Dömötör <i>Weöres Sándor</i>	7
Mire jó? <i>Janikovszky Éva nyomán</i>	8
Aranyablak <i>Károlyi Amy</i>	9
Cicaiskola <i>Sebők Zsigmond</i>	10
Jó, ha tudod! Érdekességek a macskákról <i>Schmidt Egon</i>	11
Színes ceruzák <i>K. László Szilvia</i>	12
A ceruza története <i>Anna Claybourne</i> (ford.: <i>Mészáros Orsolya</i>).....	13
Elfelejtő-mese <i>Hervay Gizella</i>	14
Jó, ha tudod! Maga kárán tanul az okos.	15
Szeptember <i>Kányádi Sándor</i>	16
A Kék meg a Sárga <i>Lázár Ervin</i>	17
Illemkockák. A köszönés illemszabályai.	18

Barátunk, a természet	19
Erdőben (részlet) <i>Petőfi Sándor</i>	19
Cinegenaptár (részlet) <i>Vitalij Bianki</i> (ford.: <i>Rab Zsuzsanna</i>)...	20
A cinege cipője <i>Móra Ferenc</i>	21
Itt van az ősz, itt van újra... (részlet) <i>Petőfi Sándor</i>	22
Levelek hullása <i>Móra Ferenc</i>	23
A galagonya <i>Weöres Sándor</i>	24
Sün-mese <i>Csukás István</i>	24
Mit nevezünk avarnak?	24
Októberi lakoma <i>Kányádi Sándor</i>	25
Finom csemege a töltött alma	25
Mesél az őszi erdő (rövidített változat) <i>Schmidt Egon</i>	26
Mesél az őszi erdő (részlet) <i>Schmidt Egon</i>	27
Versenyfelhívás	28
Étlap mindenfalóknak	28
Mogyorókirály meséje <i>Kányádi Sándor</i>	29
Vadrózsa <i>Takáts Gyula</i>	30
Lekvárcirkusz bohócai <i>Csoóri Sándor</i>	30
Csipkerózsa <i>Varró Aladár Béla</i>	30
Kíváncsi hópelyhek <i>Móra Ferenc</i>	31

Téli fák <i>Zelk Zoltán</i>	32
Hóesésben <i>Nemes Nagy Ágnes</i>	32
Találd ki!	33
Hóember <i>Verbőczy Antal</i>	33
Doromboló <i>Csanádi Imre</i>	33
A madáretető téli vendégei <i>Vásárhelyi Tamás nyomán</i>	34
A csókai csóka <i>Móra Ferenc</i>	35
Mesél a téli erdő (rövidített változat) <i>Schmidt Egon</i>	36
Könyvajánló <i>Sarah Khan: Erdei élővilág</i>	36
Mesél a téli erdő <i>Schmidt Egon</i>	37
A tulipán <i>Gárdonyi Géza</i>	38
Tulipánból <i>Jancsika Diós Márta nyomán</i>	39
Ültess fát! <i>Jókai Mór</i>	40
Árokásó mondóka	40
A vakond <i>Kovács Zsolt nyomán</i>	40
Mesél a tavaszi erdő <i>Schmidt Egon</i>	41
A hóvirág	42
Az ibolya	42
Csigabiga <i>Szabó Lőrinc</i>	42
Darázs-garázs <i>Tamkó Sirató Károly</i>	43
Jó, ha tudod! Miért hasznos a fürkészdarázs?	43
Gólya, gólya, gilice <i>Gárdonyi Géza</i>	44
Ugráló verebek (játékleírás) <i>Padisák Mihály nyomán</i>	45
A fecskék <i>Móra Ferenc</i>	46
Hol kezdtem a kertészkedést? <i>Jókai Mór</i>	47
Fű <i>Benő Tish Kuffner (ford.: Illyés Emese)</i>	47
A pitypang meséje (rövidített változat) <i>Tompa Mihály</i>	48
A pitypang meséje <i>Tompa Mihály</i>	49
Esti párbeszéd <i>Csoóri Sándor</i>	50
Pinty és ponty <i>Tamkó Sirató Károly</i>	50
Afrika Múzeum és Állatkert	51
Égi fagylalt <i>Nemes Nagy Ágnes</i>	52
Májusi mondóka <i>Kányádi Sándor</i>	52
Mesél a nyári erdő <i>Schmidt Egon</i>	53
Nyár (részlet) <i>Zelk Zoltán</i>	53
Lárifári mondóka (részlet) <i>népköltés</i>	54
Illemkockák	
Jó tanácsok a kiránduláshoz és múzeumi látogatáshoz.	54

A mesék birodalma 55

Ennyi csudát (részlet) *Zelk Zoltán*..... 55

Az égig érő mesefa *magyar népmese* 56

A búbos pacsirta meg a rezgőfű
Kolozsvári Grandpierre Emil..... 57

A három nyúl *Zelk Zoltán* 58

Miért haragszik a disznó a kutyára, a kutya a macskára,
 a macska az egérre? *magyar népmese* 60

Ugorjunk árkot! *magyar népmese* 61

Osztozkodik a róka *magyar népmese* 62

Sün Balázs *Csukás István* 63

A három kívánság *magyar népmese alapján* 66

Szócikk a szótárakban 67

A halász és a nagyravágyó felesége *magyar népmese*..... 68

Jakab meg az apja *magyar népmese*..... 69

A csillagszemű juhász *székely népmese* 70

A hiú király *magyar népmese* 72

A pap és a tojások *cigány népmese* 74

Az elrejtett kincs *cigány népmese* 76

Furulyavásár *magyar népmese*..... 78

Ki a legelőbbvaló? *magyar népmese* 79

Megjárta Jancsi *Gárdonyi Géza*..... 80

Mese az erdőről (részlet) *Wass Albert* 81

Az időjós *magyar népmonda*..... 82

Jó, ha tudod! Időjós megfigyelések..... 82

Mátyás király országjáráson *szlovák népmese*
(Závada Pál gyűjtése) 83

Mátyást megvendégelik (rövidített változat)
magyar népmese 84

Illemkockák Az étkezés illemszabályai..... 84

Mátyást megvendégelik *magyar népmese*..... 85

Az okos leány *magyar népmese* 86

A kelekótya legény *bukovinai székely népmese*..... 87

Színházbérlet gyerekeknek..... 88

Süsü, a sárkány (részlet) *Csukás István*..... 90

Otthon, család, szeretet 91

Gyermeük én vagyok népköltés	91
Kettőnk titka Nagy Katalin	92
Kicsi vagyok én Szabó Lőrinc	93
Ki játszik velem? Janikovszky Éva	94
Névnapi Nemes Nagy Ágnes	95
Vallomástöredékek (részlet) Mezei Mária	95
A család József Jolán	96
Jó, ha tudod! A költő és családja	96
Altató József Attila	97
Arany Lacinak Petőfi Sándor	98
Az ürge	99
Hogyan tanultam meg olvasni? Móra Ferenc	100
Találd ki!	101
Jó, ha tudod! Miért vannak könyvtárak?	101
A könyvvé vált kakas Móra Ferenc	102
Jó, ha tudod! A kalendárium története	103
Anyám tyúkjá Petőfi Sándor	104
Családlátogatás	105
Nagyapa meg a csillagok Lázár Ervin	106
Nagyapó Móra Ferenc	107
Új iskola Szilágyi Domokos	108
Illemkockák. A rend, a tisztaság legfontosabb szabályai	108

Szülőföldünk, környezetünk 109

Szülőföldem szép határa (részlet) Kisfaludy Károly	109
Hazám, hazám, édes hazám! népköltés	110
Icipici mese László Gyula	110
Szél fúj cigány népköltés (ford.: Szegő László)	110
Nyári este Weöres Sándor	111
A jó orvosság Móra Ferenc	112
Találd ki!	113
Jó, ha tudod! Hogyan ciripel a tücsök? Schmidt Egon	113
Mi van a nagymamánál? Németh István	114
Jó, ha tudod! Hogyan óvjuk a szemünket?	115
Falusi fiú a városról beszél Weöres Sándor	116
Kicsi faluból való vers Kányádi Sándor	116
Hazánk szíve: Budapest	117
Jó, ha tudod! A legnagyobb magyar	117
Könyvajánló: A Hétfejű Tündér	118
Illemkockák. A közlekedés legfontosabb szabályai	118

Jeles napok, magyar ünnepek 119

Ünnepre jöttünk <i>népköltés</i>	119
Szent Miklós legendája	120
Jó, ha tudod! A Mikulás	120
A szeretet ünnepe	121
Vörösi betlehem	121
Tiszacsomai csillagforgató betlehemezés <i>Papp Ilona, Reskóné Papp Angéla gyűjtése</i>	122
Itt van a szép karácsony <i>Dsida Jenő</i>	124
Újévi kívánságok (részlet) <i>Weöres Sándor</i>	125
Újévi köszöntők <i>magyar népköltések</i>	125
Ujjé-!-vi mese <i>Weöres Sándor</i>	126
Farsangi hagyományok	127
Nemzeti dal (részlet) <i>Petőfi Sándor</i>	128
Márciusi fiatalok <i>Jókai Mór</i>	128
Nemzeti ünnepünk	129
Illemkockák. Az ünnepi viselkedés és öltözködés	129
Húsvét	130
Húsvét <i>Devecsery László</i>	130
A virágok vetélkedése <i>Kallós Zoltán gyűjtése</i>	131
Családi és gyereknap	132
Anyák napja	134
Buba éneke <i>Weöres Sándor</i>	134
Virágosat álmodtam <i>Ágh István</i>	134

Vakációváró 135

A játék (részlet) <i>Kosztolányi Dezső</i>	135
Mire jó? <i>Gárdonyi Géza</i>	136
Bolond Istók generális <i>Gárdonyi Géza</i>	137
Labdaugrató (játékleírás) <i>Padisák Mihály</i>	138
Könyvajánló – Fésűs Éva: <i>Csupafül 22 meséje</i>	138
A sárkány <i>Szilágyi Domokos</i>	139
Barangolók <i>Weöres Sándor</i>	139
Illemkockák. Nyári szabadidő	139
Mit ugrálsz, Hideg? <i>Lázár Ervin</i>	140
Misi Mókus kalandjai (részlet) <i>Tersánszky Józsi Jenő</i>	142
Várom már a vakációt <i>Mészely József</i>	143

Fogalomtár 144

Forrásjegyzék 145

